

دوایهای امراض و طرز معالجه
با اسلوب طب قدیم ، منتخب از
کتابهای : قانون ، شرح تفسیر ،
قرابادین ، تحفه حکیم ، طب
النبی ، طب الرضا و دعا های
مجربّه از کتب معتبره

ادویه و ادویه

با مقدمه جناب آقای باقر حکمت

تقریظ و تضمین

از جناب آقای دکتر امین پور

گرد آورنده

حاج میرزا رضا سقا زاده واعظ

حق چاپ محفوظ

—————

از انتشارات :

کتابفروشی اسلامیّه

تهران - خیابان ۱۵ خرداد شرقی تلفن - ۵۶۲۱۹۶۶

هو الشافی

جلد دوم ادعیه و ادویه بنا بتصدیق اهل فن و پزشکانی که بروش طب قدیم و معالجه از قرا بادین ها آشنائی دارند و حقاً برای این حقیر انصاف میورزند ، کاملاً مفید و قابل استفاده عموم بوده است .
با اینکه این کار از عهد من خارج بود ، در اثر مطالعه و یادداشت از کتب خطی و چاپی طب یونانی و تشخیص امراض از طریق اخلاط اربعه ، و اوزان و مقادیر ادویه ، مطالب زیادی را در کتاب کوچکی گنجانیده و قبلاً منتشر نمودم . اما بحول و قوه الهی پس از انتشار مورد توجه و استقبال بی نظیر فضلا و دانشمندان قرار گرفت بقسمی که در مدت قلیلی کمیاب شد ، لذا جناب مستطاب سید اجل آقای حاج سید اسماعیل کتابچی مدیر کتابخانه اسلامیة بطبع و نشر مجدد آن اقدام فرمودند .
جلد سوم این کتاب که مستقلاً حاوی اسامی ادویه مفرده و منافع و مضار آنها است و یک سلسله ادعیه مؤثره از کتب معتبره در آن نقل شده است بعد از چاپ جلد دوم طبع و منتشر خواهد شد و چون درج همه داروها بترتیب حروف الفبا خیلی مفصل بود لذا در جلد سوم فقط تا حرف با نوشته شده و بقیه آن تا آخر حرف یاء بمجلد چهارم موکول گردیده است .

امیدوارم مورد عنایت فضلا و دانشمندان قرار گرفته حیا و میتأ از این ذره بی ارزش یاد فرمایند و اگر بخطا و لغزشی برخوردار نمایند بوسیله تماس با تلفن ۲۵۱۶۹ مؤلف را ارشاد و مطلع نمایند .

تهران ۱۳۴۲ شمس الحجاج - سقا زاده واعظ

تقریظ

بقلم جناب آقای باقر حکمت

گرچه بدیهی است که ترقی علم چه از حیث علم تشریح و کالبد شناسی و چه از حیث کشفیات جدید و متوالی و پیشرفت روز افزون علم شیمی (تجزیه ، تحلیل و ترکیب) و پیدایش ادوید جدید و منحصر بفرد پاره امراض از قبیل سرمهای ضد دیفتری و واکنشهای امراض واگیر مانند واکنش آبله ، وبا ، طاعون، و غیره علم طب قدیم را تحت الشعاع قرار داده و عنکبوتهای نسیان تارهای فراوان بر آن تنیده و پرده های فراموشی بروی کشیده مع ذلك قابل هیچگونه بحث و انکار نیست که الفضل للمتقدم اصلی است مسلم چنانکه نظیر دانشمند و الاتبار و فیلسوف بزرگوار و حکیم عالی مقدار شیخ الرئیس ابوعلی سینارا هنوز مادر ایام بر صفت وجود در نیاورده شفا و قانون و دیگر کتب علمی آن نابغه اعظم قرنها در اروپا مورد استفاده و تدریس و اساس علم پزشکی و داروشناسی گردیده و علم طب نیز به ترقی که نایل آمده در نتیجه پیروی از معلومات و ابتکارات این بنیان گزار بوده و میباید و نیز دانشمند شهر محمد بن زکریای رازی که عالم طب بوجودش میباید و علم شیمی بر کشفیاتش مباحثات مینماید یکی از مفاخر عصر خود بود، اسید سولفریک را وی کشف کرده و زیت الزاج مو-ومش نموده و هنوز هم در فرانسه با سم ویل دو ویتریول (روغن زاج سبز بطوریکه او نامیده بود) معروفست و این اسید را امالصنایع گویند زیرا مدار صنعت منوط بوجود این گوهر گرانبهاست.

دانشمند محترم حضرت مستطاب آقای حاج میرزا رضا سقازاده
یده الله تعالی که سعی کافی وجد وافی بعمل آورده از کتب قدیمه فحص
و از ادویه عتیقه بحث و در این کتاب از بنا گزاران علم شریف طب سخن
را زده و بر تعقیب علم گیاه شناسی تشویق فرموده نظریات آقایان مورد
هر گونه تقدیر است .

العبد باقر حکمت

تقریظ

بقلم جناب آقای دکتر امین پور

کتاب مستطاب ادویه و ادعیه را مطالعه و چنین نتیجه گرفتم که
چون هر یک از دواجات قدیمه را که جناب مؤلف محترم برای یکی از
بیماریهای ساریه معین فرموده اند از روی دقت و مطالعه بوده و کلیه آن
داروها را مطابق با قرابادینهای اطبای گذشته و موافق با تجویزات
پزشکان سالفه یافتیم ، لذا لازم دانستم برای مزید اطمینان مطالعه
کنندگان این کتاب مراتب ذیل را معروض بدارم :

چنانچه کسی بخواهد از داروهای نامبرده در این کتاب استفاده
نموده و برای رفع بیماری مصرف نماید امید است با خواست خداوند
به نتیجه مطلوبه برسد .

رئیس بهداری مههماتسازی ارتش دکتر امین پور

مدارك اين كتاب

- ۱- قرآن مجيد
- ۲- کافی کلینی
- ۳- طب النبی ﷺ
- ۴- طب الرضا ﷺ
- ۵- طب الائمة ﷺ
- ۶- درالنظیم تمیمی
- ۷- حرزالامان کاشفی
- ۸- مجربات سلیمانی (بونی)
- ۹- منبع اصول الحکمة
- ۱۰- تحفه حکیم
- ۱۱- قانون شیخ الرئيس ابن سینا
- ۱۲- کَشکول شیخ بهاء الدین العاملي
- ۱۳- سر المکتوم
- ۱۴- حلیة
- ۱۵- مکارم الاخلاق طبرسی
- ۱۶- پاتولوژی
- ۱۷- بحار الانوار مجلسی
- ۱۸- حیوة الحیوان دمیری
- ۱۹- خواص الآیات
- ۲۰- مستطرف
- ۲۱- بحر المنافع
- ۲۲- گوهر شب چراغ
- ۲۳- خلاصة الحکمة
- ۲۴- عدة الداعی
- ۲۵- براء الساعة رازی
- ۲۶- امان الأسفار من الأخطار

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نیاکان گذشته ما چگونه دردهای خود را

معالجه میکردند؟

بطوریکه برای اغلب مردم معلوم است طرز معالجه امراض بمزاج و آب و هوای محل سکناى مریض بستگی کامل دارد مثلاً مرض و داروی اهالی قاره آسیا با قطعه اروپا فرق فاحشی دارد، و آب و هوای کشور های گرمسیر با ممالک سرد سیر تفاوت کلی در بر دارد بدین معنی که طریق زندگی و برخورد با اسباب و علل و تسلط میکروبها و ترتیب دارو و مداوای جسم و روح را با امزجه اشخاص نباید از نظر دور داشت .

لذا از دیر زمان پزشکان معالج توجه مخصوصی به این موضوع داشتند، مانند دانشمند بزرگ و مفخر ایرانیان حسین بن عبدالله شیخ الرئیس ابوعلی سینا و محمد بن زکریای رازی، و در کتابهای خود مانند قانون و براء الساعة متذکر شده اند، حتی ائمه هدی و پیغمبر بزرگوار اسلام در طب النبى ﷺ و طب الرضا علیه السلام ارشاد فرموده اند .

لذا اینجانب با مطالعه کتب طبییه قدیمه متذکره در فهرست کتاب با ذکر امراض و داروهای گیاهی اصلی (نه جوهریات) که خوشبختانه هنوز هم در ایران پیدا میشود در این کتاب یادداشت کردم بلکه از این راه خدمتی بکنم تصادفاً در همین ایام در روزنامه اطلاعات خواندم که اداره تجسّسات نباتات طبی وزارت کشاورزی مصر شرحی تهیه کرده که از علفهای مصر جهت تهیه داروهای پزشکی استفاده گردد البته زراعت علفهای طبی توسعه خواهد یافت و علفهایی که سابقاً در مصر کاشته نمیشد زراعت میگردد.

و هر گاه با نظر بی طرفی ملاحظه فرمایند داروهای که ذکر شده اگر سودمند نباشد ضرر هم نمیرساند، و در دستورهایی فمید و حجامت توصیه کرده ام که بدون نظر و صلاح دید طبیب حاذق ابدأ اقدام نکنند زیرا مزاج های بعضی از بیماران بواسطه کم خونی یا علل دیگر با خون گرفتن و حجامت مناسب نیست.

در خاتمه از خوانندگان این کتاب تمنی دارم اگر نقص و عیبی دیدند به اینجانب اطلاع دهند تا در چاپهای بعد اصلاح گردد.

خادم الفقراء - الحاج میرزا رضا سقازاده

واعظ تبریزی - تهران

دستور شیخ الرئیس ابو علی سینا

در تدبیر خوراك و غذا

در قانون عنوان تدبیر ما کول شرحی دارد و من جمله میفرماید:
 بدترین چیزها آنست که جمع کنند بین غذاهای مختلف باهم و بعد از
 آن طول دادن مدت اکل و معطلی سر سفره ، بدانکه موافق ترین و
 بهترین غذاها برای بدن لذیذ ترین آنهاست لیکن یکی از ضررهای
 آن آنستکه : اسباب زیاده روی در مقدار غذا میشود .

و بهترین دستور آنست که غذای کامل را روزی یک مرتبه یا دو
 مرتبه قرار دهد و میفرماید : (واجب غداءك كل يوم مرّة) و تعجیل
 نکند در خوابیدن بالای غذا ، و از حرکت شدید بعد از طعام پرهیز
 نماید ، و آب زیاد بالای آن نیاشامد که حایل شود بین غذا و جرم معده
 و در اثنای غذا آب نیاشامد و زیاد خوردن غذاهای خشك معده را ساقط
 میکند و قوت بدن و رنگ چهره را فاسد کند و یبوست که دشمن نمره
 يك و سرسخت بدن است حادث کند، و زیاد چربی خوردن کسالت آورد
 و شهوت را کم کند، و ترشی زیاد پیری آورد، و غذای شور خوردن برای
 نور چشم ضرر دارد ، و غذای شیرین را قبل از هضم طبیعت بخورد جذب
 میکند و اسباب فساد خون میشود، و جمع نکند میان شیر و ترشیها و
 ماهی باشیر که باعث امراض مزمنه میشود از جمله جذام و خوره آورد .
 در میان غذاها کباب اگر هضم شود بهترین غذا است. و روایت نیز از
 امام صادق علیه السلام دارد که : خوردن شیرینی ها موجب مفسدهها میشود

شاید استسقا آورد ، و غذای سبک و رقیق را بالای غذای سنگین و قوی نخورد زیرا غذای سبک که زودتر هضم میشود راهی برای خود نمی یابد و غذای قوی را که هضم نشده متعفن میکند، و آنکه نمی تواند غذای سنگین را هضم کند کم کم و بدفعات بخورد ، چون خواهد که بخوابد اول قدری بطرف راست بخوابد بعد بطرف چپ و بعد بسمت راست ، و بالین مرتفع و رو انداز کمک به هضم می نماید.

قسمت اول - ادویه

اخلاط چهارگانه

صفرا - و علائم آن گفته خواهد شد :

معالجه - طبیعت صفرا گرم و خشک است باید با چیزهای سرد و تر ، که ضد صفرا است بحد اعتدال آورد مانند: آلو، آلو بالو، اسفناج، هندوانه، کاهو، اسفرزه، خرفه، و امثال اینها .

خون - علائم غلبه خون گفته خواهد شد :

معالجه - طبیعت خون گرم و تر میباشد باید با ضد آن که عبارتند از چیزهای سرد و خشک مانند: سرکه ، زرشک، سماق ، آب غوره ، کلابی، گشنیز، گل سرخ ، و فصد و حجامت و زالو، و چیزهای سرد و خشک .

برودت (سردی) علائم آن مسطور خواهد شد ، و از علائم آن :

نبودن عطش، سوزش، سیاهی یا سفیدی چشم .

بلغم - اگر سبب سردی بلغم باشد علامتش سفیدی و سردی

پوست بدن ، وضعف هضم ، و آروغ ترش ، و بسیاری خواب ، و کندی

حواس، و آمدن لعاب ازدهان، و آب بینی رقیق غیرسوزان.
 معالجه - طبیعت بلغم سرد و تر می باشد با چیزهای گرم و خشك
 که ضد آنست معالجه شود مثل: عدس، نخود، بابونه، شنبلیله، ریحان،
 و ما کولات گرم و خشك .

سودا - یبوست و خشگی، تعریفش خواهد آمد .

معالجه - طبیعت سودا خشك است باید با چیزهای گرم و تر
 که ضد سودا می باشد مداوا شود مانند: انجیر، هویج (بعضی از علائم آن
 یبوست، خشگی و لاغری و بی طراوت بودن بدن است) حکیم علی الاطلاق
 سازمان بدن آدمی را طوری آفریده که غذائی که وارد معده شود پس
 از هضم به کبد میرود و در آنجا برای نیروی بدن تصفیه میشود، در کبد
 مایه زرد رنگی که رقیق است روی ایستاده که آنرا صفرا می نامند پس
 از آن مایه قرمز رنگ و رقیقی زیر آنست که خون است و بعد از آن
 مایه لزجی زیر آن قرار میگیرد آنرا بلغم و رطوبت می نامند و زیر آن
 مایه (لرت) که مثل ته نشین گل است و آنرا سودا می نامند. در بعضی
 مواقع هم ممکن است اخلاط متفقاً با هم زیادتى نمایند و باعث ضرر شوند
 که هر کدام معالجه علیحده دارد . پس باید در خوردن غذا متوجه
 باشیم که هر غذا و دوائی بحد افراط صرف نشود که منجر به زیادتى
 یکی از اخلاط اربعه نشود .

اشیاء معتدل عبارتند از : نان گندم ، و شیر خشت معتدل گرم
 روغن بادام و عناب معتدل تر ، سکنجبین معتدل سرد ، لوبیای سفید
 معتدل حرارت و برودت، شاهتره معتدل خشك، آبلیمو و لیموشیرین
 و گل سرخ معتدل خون .

اگر صبح که از خواب برخواستید طعم دهان شیرین باشد علامت خون است .

عوارض خون - تب گرم سوزنده ، سنگینی اندام ، درد سر پری رگها، سرخی رنگ چهره ، سرخی چشم، سرخی بول ، شیرینی دهان، بسیاری خواب، درد سینه و گلو، خناق، ورم ، جوشهای سرخ-رنگ ، دملها ، آبلهها ، بواسیر، درد بیضه ، درد پیشانی .

حالات خون : ۱- مقدار خون زیاد شود ۲- قوام آن غلیظ شود ۳- قوام آن رقیق شود ۴- عفونت گیرد .

تصفیه خون - تمر هندی ۲ سیر، آلو بخارائی ۲ سیر، سنجد ۱۲ دانه. سه قسم را به سه قسمت کرده هر روز يك قسمت آن را در گلاب خیسانیده روز بعد صبح ناشتا مالیده و صاف کرده قدری آب داخل آن نموده سه روز میل نمایند .

دفع غلظت خون : سکنجبین، آب آلو، آب بادیان، آب شاهتره، آب عسل. و برای دفع غلظت از بلغم ترشپها خوب است .

غلظت خون بیشتر از آمیزش سودا بخون میشود و از آمیزش بلغم هم میشود و بعد از پختن ماده بلغم و سودا (یعنی بعد از چند روز منضج خوردن) چیزهای مدر که بول را زیادتر کند باید خورد اگر بلغم با خون مخلوط شود رنگ خون مایل بسفیدی می باشد ، اگر سودا با خون مخلوط گردد رنگ خون مایل بسیاهی میگردد (هندوانه جهت رقیق شدن خون نافع است) .

رقت خون - بدانکه رقت خون اگر بسبب رطوبت بلغم باشد رنگ خون مایل بسفیدی است، معالجه آن با مسهل بلغم باید نمود از

جمله هلیله زرد برای این منظور بهتر است و اگر سبب رقت مخلوط بودن بصفرا باشد کف‌های زرد بالای خون پیدا شود معالجه آن بامسپل صفرا باید نمود یعنی با هلیله زرد، شربت عناب، آب عدس و هر چه سرد است و در خون که فشار دارد گفته شده هندوانه .

ثقل معده - علائم آن : از زبان که بار پیدا شود ، و رنگ چشم و صورت شناخته میشود .

سوء هضم و ضعف هضم و تخمه

علت هر سه مرض يك امر است ولی بواسطه شدت و ضعف هر يك بنامی موسوم گردیده است: (۱) اگر علت شدید و قویست تخمه میگویند (۲) اگر متوسط است سوء هضم (۳) اگر ضعیف است ضعف هضم می نامند .

ضعف هضم - آنستکه غذا از معده بزودی نزول نکند بسوی روده علامت آن: ثقل بعد از خوردن غذا احساس شود و آروغ غیر منظم برای اینکه قوه هاضمه ضعیف است و بزودی نمیتواند در غذا تصرف کند و این ناراحتی بیشتر در قعر معده میباشد .

سوء هضم - آنستکه غذا هضم کامل نمیشود بلکه متغیر میشود ، علامت آن سوزش معده و بیرون آمدن آروغ ترش از دهان و غلیان و قراقر آن و اگر از حرارت باشد دمی که از دهان بیرون میآید بوی ماهی داده و رنگ قی مانند گل سیاه است، و اگر از رطوبت باشد آروغ ترش بیرون میآید .

تخمه - آنستکه غذا در معده مطلقاً هضم نشود و همانطور باقی باشد علامت آن ثقل معده و ثقل نفس و قراقرشکم و نفخ است.

علاج - نوع اول که اکثر مردم مبتلامی باشند باید معده را تقویت نمود به ترشیا و ربهای بارده، اگر ضعف آن از حرارت باشد بایستی رب ریاس، انار میخوش، سیب ترش، بالنک، لیمو هر یک که موجود باشد با ۷ مثقال گلاب و سنگنجین که با به و گلاب ساخته شده است با اندازه ۷ مثقال میل نمایند و غذا شور بای گوشت و جوجه مرغ میل نمایند.

و گرد زیر را برای معده که حرارت دارد مفید است میل نمایند:
گل سرخ ۳ م گشنیز خشک ۳ م زیره سبز ۲ م زیره سیاه ۲ م
طباشیر ۸ نخود مغز تخم خیار ۳ م دواها را کوبیده علك نمایند
زیره سبز و سیاه را در سر که خیسانیده بعداً با دواها کوبیده مخلوط نمایند و وقت سحر میل کنند.

و نیز زرشک پاک کرده ۴ م گل ارمنی ۳ م طباشیر سفید ۳ م
صندل سفید ۳ م تخم خرفه پوست کنده ۳ م دواها را خوب کوبیده
با آب برک خرفه خمیر کنند قرص ساخته که هر یک از قرصها یک مثقال
وزن داشته باشد در موقع میل کردن یک قرص را در میان دوغ گاو و یا
سنگنجین حل نموده بخورند چنانچه آب برک خرفه میسر نشود با آب
خالص خمیر کنند و غذا نیز آش زرشک یا ریاس یا آش ماست یا جوجه
مرغ نافع است.

اگر سبب زیاد خوردن باشد :

علاج - قی کند بوسیله آبیکه با سیب جوشانده شده، با عسل و
نمک و سنگنجین ساده و باید یکی دو روز از خوردن غذا خودداری نماید

ولی صبح ها ۷ مثقال گل قند و ۸ نخود مصطکی فرو برد و بر گرسنگی صبر کند و اگر طبیعتش حبس است مسهل میل نمایند و بهترین مسهل برای بچه روغن بادام و برای بزرگان مغز فلوس آبش را گرفته بخورد و سعی کند تا میتواند قی نماید و اگر مریض جوان و فصل هم تابستان است در آب سرد برود تا باعث تقویت هضم گردد و آب نخورد (رفتن در آب اشتهای غذا را زیاد میکند) ایضاً: زنیان جهت قوت معده سرد مزاجان نافع است، خوردن ترب مضر معده شناخته شده.

اگر سبب ضعف جرم معده است.

یعنی معده سست و ضعیف است و افعال معده انجام نمی یابد مگر با تقویت الیاف آن اگر سبب قوی است لا علاج است ولی اگر ضعف جرم معده عقب قی بسیار یا در آخر امراض مزمن (کهنه) حادث گردد قوت هاضمه و شهوت طعام ضعیف میگردد و بدن روز بروز لاغر میشود و طعام بر معده ثقل نماید مگر آنکه بسیار لطیف و قلیل المقدار باشد و اگر سبب قوی باشد طعام لطیف قلیل المقدار هم سنگینی کند و هضم نشود.

(علاج) اگر محروری باشد غذا از گوشت مرغ فر به جوان و دراج و تیهو با دارچین و زیره و زعفران مساوی یا با ترشی سماق و آب لیمو یا آب انار مفید است، خوردن هندوانه از جهت معده سرد مضر است مگر با عسل یا گل قند توام باشد.

جهت تسکین درد معده کاهو مفید است و نسخه دیگر: مصطکی ۳ م

مر بای پوست هندوانه که با عسل یا شکر درست شده برای ضعف معده که مدفوع آن تیره رنگ باشد مفید است و برای هاضمه نیز سودمند میباشد.

گلنار ۳ م افسنتین ۲ م صبر زرد ۲ م گل سرخ ۵ م میخک (قرنفل)
 ۳۲ نخود سفید ۳۲ نخود سنبل الطیب ۳۲ نخود دواها را نرم کوبیده علك
 کنند و از خارج بمعده بمالند و در معالجه معده کوتاهی نکنند .

ایضاً جهت درد معده معمولی در غذا زیره زیاد بریزند اگر از
 رطوبت باشد و اگر رطوبت با حرارت مخلوط باشد آب غوره و زیره
 مخلوط با غذا بخورند .

ایضاً برای درد معده حوله را در آب جوش فرو برده بعد از فشار
 آب آن گرم گرم روی شکم بگذارند و کبسول اتر ۴ دانه هر ساعت یکی
 بخورد یا جوش شیرین ۱ گرم عطر نعنا يك قطره در نصف فنجان آب میل
 نمایند و نیز زیره کرمانی با آب نخود و شویت و دارچین برای معده
 سرد مزاجان مفید است .

سر درد

از حرارت - اگر سردرد در وسط سر باشد دلیل غلبه حرارت است .
 (معالجه) پارچه کتان باروغن گل سرخ و سرکه و یا شیردخت بر سر
 گذارند و همچنین مالیدن پوست نارنج و سرکه و نمک بر سر بسیار مفید
 است و تخم کاهورا خیس کرده آب آنرا به پیشانی بمالند مفید است .

از خون - اگر درد سر در پیش سر باشد دلیل غلبه خون است
 علامت آن سرخی رنگ و شیرینی دهان است .

(علاج) آبلیمو را با گلاب و قند شربت نماید بخورد و آب آلو
 و تمر هندی مفید است، ظهر شربت عناب و گشنیز و شام آس ماست و عدس
 میل کند .

از صفرا - اگر درد سر از صفرا باشد علامت آن تلخی دهن و زردی رنگ صورت و زردی بول است .

(علاج) صندل با آب گشنیز بمالد - گل نیلوفر بو کند - تمر هندی و آلوبخارائی و خیار ترش و شربت نارنج هر کدام که موجود باشد میل نماید و غذا آش کشک یا آش جومیل نماید و روغن بنفشه و بادام بمالد، و نمک بر کف پا بمالد نافع است. و سر که باروغن بادام و روغن گل یا گلاب و یا آب خیار برای تسکین درد سر حار مزاج و سرسام و هذیان و همچنین بخور آنها برای امراض نامبرده مفید است .

از بلغم - اگر سر درد از بلغم باشد پشت سر درد می کند علامت آن سفیدی رنگ و بسیاری آب دهن است .

(علاج) غذا آش با گوشت بچه کبوتر میل نماید . مر بای هلیله بخورد ، سکنجبین با آب ترب بخورد و قی کند بعداً آب شویت میل نماید و حمام برود .

از سودا - اگر سر درد از سودا باشد علامتش گرفتگی رنگ مایل به سیاهی است .

(علاج) شربت افتیمون و هلیله سیاه میل نماید و دستور ساختن شربت : ۷ مثقال افتیمون را خرد کرده در يك پياله آب بجوشاند تا مزه افتیمون پس بدهد بعداً ۷۰ مثقال قند صاف نموده مخلوط کند تا قوام آید هر روز صبح يك قاشق از آن در میان ۷ قاشق آب حل کرده بخورد شام نخود آب میل کند و روغن بادام بر سر بمالد .

برای درد پیشانی و شقیقه لیمو ترش را بریده بر آتش گرم کنند و بر پیشانی مکرر بمالند در دسر محروری را نیز تسکین میدهد .

از آفتاب - اگر در دسر از آفتاب باشد گل خطمی و اسفرزه بمالد
و شربت سکنجبین بخورد و در جای خنک قرار گیرد .

از حمام - اگر از حمام باشد شربت غوره یا شربت لیمو بخورد.
از سرما - اگر از سرما باشد مرمکی با روغن زیتون یا کنجد
حل نموده بمالد .

سر درد شدید - برای سردرد شدید قهوه را داخل سر که نموده
حل کرده میل کند .

ایضاً : برای تمام سردردهای شدید لازم است با آب گل خطمی
و بنفشه پاشویه نمایند .

سر درد کهنه و مزمن - جهت سردرد کهنه و قدیمی (مرمکی) را در
آب حل کرده بر سر بمالد و دو مثقال تخم ترب را کوبیده و به پزند و با
سکنجبین سه روز بیاشامند ، و پر سیاوش را کوبیده با مغز ساق گاو
بمالند .

وجهة درد سر و شقیقه - اکلیل الملک (ناخنک) را کوبیده با آب
خیس کنند و خمیر کرده بر سر بمالند باید دانست که سردرد چنانچه ذکر شد
انواع و اقسام گوناگون دارد لذا نبایستی تا کسی مبتلا بسردرد شد قرص
مسکن میل کند کاملاً برخلاف است چون قرصهای مسکن که از جوهریات
ساخته میشود تمام برای قلب مضر است .

ایضاً جهت درد سر از آفتاب یا از صفرا یا از بخار حمام و یا از حمام
گرم، سر که را باروغن زیتون یا روغن گل ممزوج کرده یا تنها بر سر بمالند
و یا پارچه را با سر که تر کرده و بر سر بگذارند و گاه جهت درد سر و نزله
مفید است .

گوش درد

اگر از خون باشد فصدقیفال بادستور طیب بزند و روغن بادام و گلاب و سرکه در گوش بچکانند و نیز برای درد گوش ترب را باروغن جوشانیده در گوش بچکانند اگر از سده باشد علامتش طنین (یعنی صدای باریک تند در گوش حادث میشود) آب مرزنجوش و روغن بادام و آب بابونه و آب تریاک هر کدام که موجود باشد در گوش قطره‌یی بچکانند.

جانور در گوش - اگر هزارپا یا مورچه یا امثال آنها در گوش رفته باشد صبر زرد یا آب گرم و یا آب اکسیژن در گوش بچکانند تا بیرون بیاید و نیز برای گرم گوش یک قطره سرکه بچکانند.

آب در گوش - اگر آب در گوش رفته باشد کف دست بر گوش گذارد و چند قدم به‌پرد بقول معروف (لی لی) کند و چوب شویت یا چوب بادیان یا حصیر یا کاغذ کبود در سوراخ گوش قرار دهند.

درد گوش - برای درد گوش از داروهای جدید گنسرین ۳۰ گرام آسید فینک ۱۰ قطره، لدانم ۲ گرم، روزی دو مرتبه در گوش بچکانند. **ایضاً جهت درد گوش** - ترب وسطش را سوراخ نموده روغن گل بریزند و در آتش گذارند تا جوش بخورد نیم گرم آنرا چند قطره در گوش بچکانند.

خارش گوش - برای رفع خارش گوش باید با سر شانه و آرنج خارانید و افسنتین و سرکه در گوش بچکانند.

چرك گوش - جهت رفع چرك گوش پنیر کهنه را بجوشانند با شیرزن ممزوج نموده با آتش گرم کنند و در گوش بچکانند و آب برگ

بید پاک کننده چرك گوش می باشد و گلسیرین هم نافع است .
صدای سر - قدری مغز بادام را در روغن دنبه سرخ نموده که
رنگ آن قهوه شود و بکوبد روغن او را گرفته بر سر بمالد تخم کاهو و
گشنیز و خشخاش را بوداده در کیسه نازکی نموده بر سر ببندند و سر را
نیز محکم بسته یکشب بماند روز بعد حمام رفته بشوید .

کری گوش - زهره گاو را با آب انار در گوش بچکانند و اگر
کری از بلغم باشد روغن ترب صبح و شام در گوش بچکانند (دستور
ساختن روغن ترب) ۸۰ مثقال آب ترب را با ۲۰ مثقال روغن کنجد
بجوشانند تا آب بسوزد و روغن بماند و اشخاصی که در اثر سرما خوردگی
حس شنوایی را از دست میدهند اجزاء زیر را گرفته میان شش استکان آب
بجوشانند تا نصف شده دو یا سه روز ناشتا بخورند : تخم گشنیز ۲ م
خارخسک ۲ م، ناخنک ۱ م .

کری مادر زاد - پیه بی نمک خوک و مومیائی اصل در گوش
بچکانند رفع کری مینماید اگر چه کری مادر زاد باشد .
و روغن زرد خوراکی را نیم گرم در گوش بچکانند جهت در دو
حیوانی که در گوش رفته باشد مفید است .

امراض بینی

رعاف (خون آمدن از بینی) سفیده تخم مرغ را سوزانیده که سیاه
شود بایک لوله که مانند نی باشد بدمند (پوف) کنند در سوراخ بینی .
گلاب بر سر و پیشانی و بنا گوش بمالند و پشکل گاو را سوزانیده
در بینی بزنند برای خون دماغی که باهیچ وسیله و دوائی قطع نشود

پر بزرگ طیور که سفید و مجوف می باشد بسوزانند بعداً شسته خشک کنند به بینی برسانند ، و یا پودونه را بکوبند و آب آنرا با کافور در بینی بچکانند .

خون دماغ ممکن است از بحران و شدت تب باشد باید سوراخ بینی را با پنبه گرفت زیرا اگر قطع نگردد خطر ناک است و هر چه زودتر بدکتر مراجعه کرد .

و اگر از ضعف و بیحالی و ازرقیق بودن خون و از گرما و آفتاب باشد باید در جای خنک قرار گرفته و آب و یخ بر سر و پیشانی بزنند و شربت بنفشه با عنباب هم مفید است .

و اگر از زیادی خون باشد رگ قیفال بدستور طبیب بزنند و قدری خون بگیرد بطوریکه باعث ضعف نشود .

تبصره - رگ قیفال رگی است که بر کنار جبل الذراع واقع است چون این رگ را بزنند خون سر و صورت بأعالی بدن می آید البته باید متوجه بود که زنگی و سلامتی بدن بستگی بخون دارد در مواقع خونریزی باید فوراً بدکتر حاذق مراجعه کرد و رگ زدن و زالوانداختن فقط در موقع زیادتی خون و فشار شدید خون که ممکن است ایجاد سکتة کند جایز است .

کچلی و معالجه موی سر

برای رفع کچلی اشنان را بجوشانند و بر سر به بندند زفت و مغز بادام تلخ را بوداده بمالند ، روغن اسفناج رفع کچلی نموده و گیسو را دراز نماید ،

ایضاً عصاره گنه گنه ۲ گرم، بم دوپرو ۲۰ قطره، اسانس سیطرون ۶ مثقال، مغز قلم گاو ۲۴ گرم، روغن بادام شیرین ۸ گرم. ریزش مو - مغز قلم گاو با نخود سفید مخلوط کرده بمالند و روغن بنفشه بمالند نافعست.

ایضاً تنتورید ۱۰ گرم، تنتور زراریح ۱ گرم تنتور پوست گنه گنه ۴ گرم بعد از تراشیدن سر روزی دو مرتبه بمحلیکه ریخته است بمالند. ایضاً ۳۲ نخود و تخم کاهورا خیس نموده آب آنرا بمحلیکه موی ریخته است بمالند.

برای چربی و شوره سر - روغن گاو ۵ گرم، گوگرد زرد ۵ گرم وازلین ۴۰ گرم داروهای ذیل را با صابون نرم پطاس یا قطران با چوب پاناما و یا جوش شیرین شستشو دهند و برای حفظ موی سر یک قاشق چای خوری نمک - گنه گنه ۸ نخود ۱۰۰ گرم الکل ۵۰ درجه دواها را خوب بهم زده و هر روز عصرها موی سر را با آن بشویند اما از نجاستش احتراز کنند.

برای نمو موی سر

بدستور، بوره ارمنی و نوشادر را بسوزانند و با سرکه کهنه طلا نمایند (بمالند) در سه روز مرتباً بشرطی که در هر سه ساعت یکبار بمالند موی را انبوه گرداند.

برای کچلی

کشمش سبز را با صبر زرد کوبیده بمالند برای کچلی خیلی مؤثر است.

دندان درد

برای فاسد شدن لثه دندان پای خروس را سوزانیده با گوشت پشت مازو در تنور برشته کنند و فوفل را زیر آتش بوبدهند اجزاء را با دانه زرشک و طباشیر درهاون نرم کنند شب پای دندان بگذارند و صبح دهن را با گلاب و سماق بشویند فوفل را نرم کوبیده با حنا هر شب بیای دندان بپاشند، اگر از رطوبت باشد عسل مضمضه کنند و سر که بازیره سیاه و مرزه بجهت تخفیف درد دندان و زخم لثه نافع است .

جهت استحکام لثه دندان - بامحلول کلرات دوپتاس قرقره کند و فوفل ۱ گرم سعد کوهی ۱ گرم گل سرخ ۳ گرم سماق ۲ گرم همه را کوبیده و از آلك گذرانیده بر دندان بمالند . و اگر دندان را با سر که و زاج سفید بشویند دندان را جلا داده و از خون ریزی لثه جلو گیری میکند .

جهت پيله دندان - سریش پای دندان پر نمایند .

ایضاً برای دمل دندان - اول تنورید روی ورم بمالند و ۲ عدد زالو از خارج بیندازند اگر ورم فرو نشست مطبوح نشاسته غرغره نمایند .

درد دندان - از سردی باشد عسل و میخک باید روی دندان گذاشت و انغذیه گرم میل کند سر که و گلاب مضمضه نماید و یا فلفل سائیده با عسل بمالند و اگر در اثر کرم خوردگی باشد پیه بز و تخم تره و تاجریزی را بسوزانند و دود آنرا بدندان بدهند - دو دانه مویز را در پنبه پیچیده با آب تر نمایند کوبیده بر دندان گذارند .

برای کندن دندان - عاقر قرحا (ریشه طرخون بیابانی) رادر پنبه گذارده بردندان گذارند بآسانی کنده شود - آمپول هائیکه امروز معمول است همه برای قلب ضرر دارد .

ایضاً جهت درد دندان - جوهر میخک را با پنبه در سوراخ دندان قرار دهند فوراً درد ساکت میشود .

ایضاً برای ورم لثه دندان - تئور راتانیا ۱۰ گرم تئورمرمکی ۱۰ گرم روزی دو دفعه روی دندان مالیده و بامحلول کلرات دوپتاس یک در بیست غرغره کند ایضاً جهت درد دندان لثه دندان و دور آنرا بامحلول ۱۰ گرم تانزدر ۵۰ گرم الکل بشویند درد تسکین یابد، اگر دندان بعلت کرم خوردگی سوراخ شده در حفره آن زاج کوبیده داخل نمایند درد تسکین یابد .

روغن کهنه را چنانچه بر محل دندان طفل مالند روئیدن آن سهل شود و یک طشت آب جوشیده را در دو کف نمک طعام بریزند و بعد از سرد شدن آن بچهره بالای شکم در میان آن بنشانند عوارض دندان در آوردن مرتفع شود .

جهت خون دندانی که کشیده اند نمک باسر که مضمضه نماید .

در امراض گلو

اگر بیخ گلو قرمز است خطری نیست غرغره و جوشانده و داروهای دیگر رفع مینماید ، ولی اگر بیخ گلو دانه های سفید زده است باید فوراً بطیب مراجعه کرد احتمال حدوث دیفتری است .

اگر بیخ گلو قرمز است بامحلول کلرات دوپتاس روزی چندین

مرتبۀ غرغره کنند و مسهل نمک میوه را در حال گازدار بخورند ایضاً
غرغره با آب مطبوخ ترب برای دیفتری نافع است، خود ترب برای
گلو مضر است .

گلو گیر شدن - گاهی در حال تناول غذا چیزی در گلو گیر میکند
نباید وحشت کرد ، اگر چیز گیر کرده در جلو مانده است در حینی
که دهان باز است یکنفر بادم قاشق زبان را پائین گرفته بایک پنس
تمیز آن چیز را بیرون بیاورد و هر گاه پائین رفته است بایدیک گیلاس
جوشانده رقیق بنوشد یا یک لقمه بزرگ را دفعتاً بلع نماید .

گلو درد از حرارت - رب شاه توت ، آب تاجریزی ، سرکه
گلاب، هر کدام که موجود باشد بر گلو بمالند ، یا آب سماق غرغره
کند .

رگ قیفال و رگ زیر زبان بزند چنانچه حضرت صادق علیه السلام
به مأمون الرشید دستور دادند برای رفع بوی بد دهان از زیر زبان رگ
بزند البته بادستور طبیب برای درد گلو از حرارت قره قوروت کبود رو
بر گلو بمالد . آب آلو ، و آب نیلوفر نافع است .

برای منفجر شدن ورم گلو - پیاز نر گس بافضله کبوتر با برگ
کلم با برگ چغندر بجوشانند و بر ورم گلو بگذارند سروا میکند .

خناق - اگر از خون باشد فوراً از خارج زالو بیندازند شفا
حاصل میشود ، آنار ترش را با پیه آن فشار داده آب آنرا میل کنند
رب شاه توت ، آب گشنیز ، آب تاجریزی ، آب سماق ، هر کدام که
میسر باشد غرغره کنند .

اگر از سردی باشد آب بادیان ، آب ترب ، آب برگ کرفس

شیره تاجریزی، ازهریک مقداری، و مرمکی، انزروت، و مقل ازرق، ازهریک نیم مثقال و زعفران ۴ نخود اجزا را داخل هم نموده مکرر غرغره کند، و نشادر از خارج بمالد (نشادر را حل کرده در آب بمالد باید مواظبت کرد که سم مهلك است).

و اگر از گرمی باشد آب عدس و آب تاجریزی که گرم باشد غرغره نماید و ایضاً از خارج دو دانه زالو انداخته و از داخل خنکی زیاد میل نماید.

اگر زالو در گلو گیر کرده باشد سر که را اندک اندک میل کند سودمند است.

برای خون گلو - مطبوخ آرد گندم باشکر و حریره بادام که کم کم بلیسد مفید است.

خنازیر - علامت خنازیر آنستکه در گوشت فرو رفته و از جای خود حرکت نمیکند مگر در ابتدا مختصر حرکتی می نماید و اغلب در بیخ گلو، زیر بغل، و کش دان بهم میرسد و سختی آن زیاد است بجهت غلظت ماده اغلب چند عدد نزدیک هم و متصل بهم در یک کیسه و گاهی هر یک کیسه مختص بخود دارد.

علاج - مرمکی خولان با آب کشنیز بمالد.

سالک

در اثر آب های مانده در آب انبارها تولید میگردد. (علاج) آب برگ گل شب بو، و کتیرا بمالد (در اثر لوله کشی آب این مرض را از بین رفته باید دانست) و ایضاً برای سالک سر که با اسفرزه مفید است.

وسواس - جنون - رفع سمومات

خوردن دارچینی رفع انواع سمیات نموده و مقوی حافظه و اعضاء رئیس قلب، کبد، مخ، بیضه، می باشد، و برای وسواس و جنون نیز مفید است، ایضاً آب سیب جهت دفع وسواس سوداوی نافع است، مربای پوست هندوانه برای وسواس مفید است، کاهو برای جنون مفید است.

سرطان

سرطان مرضی است سوداوی ابتداء بقدر بادام و کوچکتر پس بتدریج بزرگ میشود با صلابت شدید و کبودی رنگ گرفته استداره شکل با اندک حرارت و ریشه دارد شبیه خرچنگ در بدن فرو رفته و محکم میشود نوعی بادرد شدید و نوعی بی درد یا کم درد میباشد آنچه سر و او میکند از سودا باشد و آنچه از بلغم است سوزنده است و سر و او نمیکند و در اطراف آن رگهای سرخ و سیردیده میشود.

علاج - تنقیه بدن از خلط سودا بتدریج و در اصلاح حال جگر بکوشند و تازه بیشتر امراض امروزه از خون سوخته از خلط سوداوی مرکب از (صفر و بلغم میباشد) و اگر تا این مرض در بدن ظاهر گردید و از علامات گفته شده در بالا تشخیص داده شد به معالجه که بعداً گفته میشود مداوا بکنند در مدت ده روز معالجه میشود و اگر مرض را تشخیص ندهند در معالجه سهل انگاری نمایند دیگر قابل امید و معالجه نیست فقط اگر مطابق دستور عمل شود سه خاصیت دارد (۱) مرض زیادتر نمیشود (۲) حفظ از تفرح (۳) اندمال آنچه متفرح شده.

سرطان سیاه متقرح که لبهای آن سطر بر گشته بیرون و چرك بد بو آید در کمال بدی میباشد این مرض اغلب درزنها در سینه و رحم و گلو ، و در مردان در روده و احلیل و ساق پاعارض میگردد .
 بهترین علاج آن اگر زود تر تشخیص داده شود تا میتوانند آس جو باسر که میل کنند و آب کاسنی و آب کاهو بخورند و از خارج با سفیداب قلع ، سرکه ، آب کاسنی ، و گل سرخ ، ضماد و مکرر گردانند که سر و ا کند چون سر که خیلی سریع النفوذ و رساننده قوه دوا بمرض و بسیار خشك کننده می باشد و آنچه در طبیعت گرم است باید پرهیز نمایند .

اندرز - اگر انسان بخواهد برای همیشه از شر این مرض مهلك در امان باشد بدین ندای آسمانی که از فرمایشهای مولای متقیان علی علیه السلام است همیشه گوش فرا دهد که فرمودند : « لا تجعلوا بطونکم مقابر الحیوانات » شکمهای خود را گورستان حیوانات قرار ندهید در خوردن گوشت افراط نکنند ، و تا ممکن است از تمام اغذیه استفاده شود مخصوصاً خوردن ترشیها مانند لیمو ترش ، پرتقال ، نارنگی ، انگور ، توت فرنگی ، تمشك و مانند اینها (زیرا ترشها ترشی خون را از بین میبرد) زیاد صرف شود ، و از خوردن قند زیاد و هم چنین نان سفید و کنسروهای گوشتی خودداری گردد ، و از غذاهائی که دارای مواد مس گیاهی است بخورند مانند جو که سبوس آن را نگرفته باشند و فندق و گردو و نیز کاهو و کاسنی دارای این ماده حیاتی هستند و هم چنین عسل طبیعی که بواسطه داشتن مقداری مس نباتی بسیار مفید است ، خار شتر در تسکین مرض سرطان بسیار مفید است ،

شابیزك (بلادون) دردهای سرطانی راسا کت مینماید ، بذراالبنج مسکن درد سرطان است کاکنج (عروسك پشت پرده) خواص آن مانند بلادون است ، خارشتر وقتی میوه اش تازه باشد خوشمزه و ماکول است و دارای اثر تب بر و مسکن میباشد و پزشگان قدیم آنرا علاج مرض سرطان میدانستند .

اشك - کسیکه زیاد گریه کند کمتر بمرض سرطان مبتلامیشود پس باید گوشت و تخم مرغ را از غذای مریض سرطانی حذف کنند و برای بیماران سرطانی نانی از جو که سبوس آنرا نگرفته باشند بهتر است ، و مغز گردو ، فندق ، پسته ، بادام ، زیاد بدهند . بجای فندق سفید ، عسل ، خرما ، شیر خشک بخوراند و انواع کاسنی و کاهورا آب گرفته بخوراند و با غذای خود قدری پیاز خام میل کنند ، خربوزه مخصوصاً شهری زیاد بخورند روزانه مقداری میوه خارشتر به بیمار داده شود و اگر تازه آن یافت نشود خشك آنرا مثل چای دم کرده بجای چای بمریض بنوشانند و از شربت های زیر بمریض بدهند .

شربت ساده - تنتور بلادون ۱ گرم ، شربت ساده ۱۹ گرم بخورد شربت شماره (۱) شربت ساده ۱۹ گرم ، شربت یدتانیك ۲۰ گرم تنتور بلادون ۵ گرم . شربت شماره (۲) برگ بلادون ۲۵ گرم خارشتر ۲۵ گرم ، آب ۲ استکان ، دو قلم نامبرده را بادواستکان آب جوشانیده صاف نمایند و با شربت ساده حجم آنرا به ۴۰ گرم رسانیده و روزی سه قاشق غذاخوری میل نماید .

مریض سرطانی تا میتواند بایستی انگور میل کند و خربوزه زیاد بخورد .

برای مبتلا نشدن بمرض سرطان چنانچه گفته شد میوه‌های ترشی دار میل کنند، از خوردن گوشت حیوانات بطور افراط خودداری نمایند، و روزانه ۲ تا ۳ عدد خرما بخورد، و در اثنای غذا پیازخام کمی بخورد، برای مداوای موضعی اگر ظاهر باشد بمحل زالو بیندازند و عذاب و آب کاهو بخورد.

روماتیسم

باید دانست که ماده این مرض درمحللی که استخوان ران با استخوان کمر توی هم ملحق است (لگن خاصره) است جمع میشود و از آنجا بطرف دست یا پامیرودیا درمفاصل حرکت میکند و ماده این مرض یا از حرارت است یا از رطوبت و هر کدام معالجه ضدیکدیگر دارند لکن آب غوره برای هردو نافع است لذا دستور زیر برای هردو رقم اعم از حرارت یا از رطوبت میباشد.

معالجه - تا ده روز شربت آب غوره ترش و شیرین که مثل سکنجبین باشد و آش آب غوره ترش و شیرین میل نماید و از خوردن گوشت و تخم مرغ و غذاهای رطوبی پرهیز کند و از مسکن‌های مرطوبی و نمناک پرهیز نماید روزدهم از حب‌هائی که در زیر نوشته میشود بقدر يك مثقال ونیم بخورد: صبر زرد ۱ مثقال، پوست هلیله زرد ۱ مثقال، سورنجان ۱ مثقال، دواهارا سائیده با آب یا گلاب خمیر نمایند پس از آن حب درست کرده به تدریج بخورد و در آن ایام در غذا زیره سیاه بریزند و سرزانو و مفاصل را باموم و روغن چرب کنند چون سورنجان بمعده ضرر دارد و زیره آن را تعدیل میکند ضمناً چون هلیله زردهسته

دارد مقدار آن دو مثقال باشد که يك مثقال پوست خالص آن را مصرف نماید ، روز یازدهم که مرض بر طرف گردید ا کلیل الملك (ناخنك) را نیم کوب نموده با آب خمیر کنند و بمحلیکه قبلادرد میکرده ضماد نمایند که عضو قوت بگیرد و مرض را دیگر بخود قبول ننماید . اگر بدستور فوق عمل کنند چون آب غوره معده را نرم میکند و حب های نامبرده لینت میآورد اگر چه پادرد ۲۰ ساله باشد بامید خدا شفا یابد اگر شخص مرطوبی مزاج ، هندوانه زیاد بخورد بدرد مفاصل مبتلا میشود با عسل یا با گل قند میل کند .

ایضاً - برگ سائیده حشیش را با چربی مخلوط نموده در موضع درد بمالند خیلی مسکن است و سردردهای شدید را نیز آرام میکند .

ایضاً - هلیله سیاه ۶ مثقال ، خولنجان ۶ مثقال ، سولنجان ۶ مثقال ، مقل ازرق ۶ مثقال ، صبر زرد ۶ مثقال ، نرم کرده سپس در عسل بریزند و حبها ساخته روزی چند دانه بخورد تاثیر معجز آسائی دارد و برای پا درد زنجبیل سودمند است .

ایضاً علف مرزنجوش ۱۰۰ گرم ، روغن زیتون نیم لیتر ، مرزنجوش را کوبیده در روغن بریزند و ظرف آنرا در ظرف دیگر که پر از آب جوش میباشد گذارده در روی آتش بگذارند و بهم بزنند و دو ساعت در روی آتش بماند بعداً آنرا با پارچه نرمی صاف نموده در شیشه دربسته بریزند و آنرا حفظ نمایند (در آنرا بگذارند محکم) هر موقع که درد رماتیسم و سیاتیک بر بدن غلبه کند بادرست به محل درد بمالند و مالش دهند چند روزی که تکرار شود بهبودی احساس میگردد .

ایضاً جهت درد مفاصل - ا کلیل کوهی را جوشانیده گرم گرم

به محل درد کمپرس نمایند.

ایضاً درد مفاصل (سرزانو) آب غوره و روغن ریحان بمالند.
دستور ساختن روغن ریحان - ریحان را در آب بجوشانند که پخته شود
صاف کنند بعداً آب ریحان را با روغن کنجد بجوشانند که آب بسوزد و
روغن بماند ، از آن روغن بمالد .

ایضاً جهت درد مفاصل - اویشن کوهی تازه را خرد و له نموده
روی آتش گرم کنند و تا گرم است روی ناحیه درد قرار دهند و به
بندند .

و نیز فلوس را مانند روغن بمفاصل بمالند و سر که با اسپند
مفید است سر که تنها مضر است - و نیز جوشانده نخود سیاه بمالند .

تنگی نفس

برای تنگی نفس از گرمی (آسم) باید : تخم کاهو ۸ مثقال ،
تخم خیار ۸ مثقال ، تخم خرفه ۸ مثقال . تخم گشنیز ۸ مثقال ، عنب
۴۰ دانه تخمه‌ها را نیم کوب کرده چهار قسمت را با ۱۰ دانه عنب زخمی
شده ۲۴ ساعت خیس کنند بعداً شیره کشیده ۸ مثقال شیر خشت مخلوط
کرده میل کنند و مدت چهار روز غذا آش گشنیز باشد در روز پنجم
دو مثقال گل سرخ را در آب دوغ خیار ریخته نان داخل نموده و بجای
ناهار میل کند چنانچه بر طرف نگردید شب ششم ماست را دوغ کرده
پارچه مشبکی روی آن انداخته در هوای آزاد بگذارند صبح ناشتا
زرداب روی دوغ را میل کنند .

ایضاً جهت آسم - اکلیل کوهی را با آب دم کرده میل کنند .

ایضاً - عرق چوب و برگ و ثمر درخت چنار در مرض ضيق الصدر بی نظیر است .

ایضاً - بهمین منظور حب اندرسون ۳ تا ۴ دانه موقع خواب میل شود ، و دم کرده ریشه اپیکا ۳ گرم در ۱۵۰ گرم آب ، هر ساعت يك قاشق میل کنند و هر گاه قی دست داد فاصله آنرا زیاد کنند تا حمله رفع شود .

ایضاً - يك قاشق دسر خوری گیاه خشک مرزنجوش را در يك لیوان آب جوش مدت ۱۰ دقیقه دم کرده هر روز ۲ الی ۳ فنجان بنوشند .

ایضاً ۵۰ گرم گل خشک اسطوخودوس را در يك لیتر آب دم کرده و هر روز ۳ الی ۴ بار هر دفعه يك فنجان بنوشند .

در روایات معتبره است: شخصی در حضور امام جعفر صادق عليه السلام از تنگی نفس شکایت کرد آنحضرت فرمود بول شتر را بنوشد (مکرر امتحان شده است) .

و نیز خوردن و بوئیدن سیب برای تنگی نفس مفید است .

سرما خوردگی

برای سرما خوردگی و عوارض آن و گریب و برینشیت و سایر بیماریهای ریوی و اختلالات گوارش و ناراحتیهای تنفسی و تنبلی کلیه و کبد گل بنفشه ، گل نیلوفر ، گل کدو ، گل پنیرك ، عناب ، سه پستان و ترنجبین ، را کوبیده و جوشانده غیر از ترنجبین صاف نموده بعد ترنجبین را در آن ریخته میل نمایند .

زکام، دل درد و نفخ شکم

زکام - يك استکان شربت حلزوم برای زکام بسیار مفید است .
 ایضاً - چند قطره اژدم کرده مرزنجوش را در بینی بچکانند
 بطوریکه داخل بینی را شستشو دهد در روز چند مرتبه اینعمل را
 تکرار کنند .

ایضاً ۳۲ نخود تخم کاهو جبهه سد زکام نافع است.

قولنج - خروس بزرگ را بپزند آب گوشت او را بخورد.

ایضاً روغن کرچك جبهه قولنج نافع است.

دل درد - دل درد عبارت است از تمام دردهای شدیدیکه در ناحیه
 شکم تولید میگردد محل آپاندیس که طرف راست پائین شکم قرار
 دارد باید به طبیب نشان داد و از خوردن هر گونه مسهل و یا مسکن
 خودداری شود .

علاج دل درد - جوشانده های گرم از قبیل چای گاوزبان ، نعنا
 میل شود و روی شکم را گرم نگاه دارند . روغن کرچك بازیوند و
 زهره گاو بر روی شکم مالند .

زهخ شکم ۱۵ الی ۳۰ گرم اکلیل کوهی را در يك لیتر آب مدت
 ده دقیقه دم کرده بعد از غذا يك فنجان آن را بنوشند .

ایضاً برك تاجر یزی را دم کرده بخورند دردهای شدید معده و
 روده را تسکین میدهد .

نفخ شکم - باغذا زیره سیاه میل کند ایضاً ۱۵ الی ۳۰ گرم
 گل برك اکلیل کوهی را در يك لیتر آب مدت ۲۰ دقیقه دم نماید بعد
 از غذا يك فنجان آنرا بخورند ایضاً آب سیرابی و شیردان گوسفند

جبهه نفخ شکم مفید است . ایضاً زیره سیاه کرمانی را با آب نخود و شبت و دارچین میل نمایند .

برای سوء هضم و زرداب - از قی جلو گیری ننمایند بلکه با آب گرم و قرص اپیکا و سائل آن را فراهم کند. ایضاً برای نفخ معده و امعاء جوشانده زیره سیاه کرمانی را حقه (اماله) کنند محلل باد است .

مرض بواسیر

اولاً خنکی های بسیار میل کنند ۲ سیر دنبه یکسیر تره را با هم بکوبند تا خوب نرم شود ۲۴ ساعت بگذارند بماند تا خوب اثر تره داخل دنبه شود بعد تره و دنبه را سرخ نموده روغن آن را بگیرند و روزی چند مرتبه بر محل بواسیر بوسیله انگشت یا پنبه بمالند. بواسیر حاد اگر موضع، ورم داشته باشد روغن زیره را روزی دو مرتبه بمحل بمالند اکتیول ۴ گرم، عصاره بلادون ۱ گرم، یدرد و پلمپ ۱ گرم، گرد آسید بوریک ۲ گرم، وازلین ۱۰ گرم، لانیلین ۵ گرم، اکستنز ۵ گرم ایضاً روغن کهنه گاو یا گوسفند یا سورنجان قاطع بواسیر و نرف الدم (خون آمدن) بواسیر است .

ایضاً جهت بواسیر خونی و بادی - گز علفی ۲۰ گرم گز خونسار ۲۰ گرم، شکر سرخ ۲۰ گرم نبات لاهوری ۲۰ گرم، هندوانه ابو جهل ۲۲ گرم، نرم کوبیده شیاف کوچک تهیه نموده استعمال کنند.

برای بواسیر حادی که درد دارد - شیاف زیره را شبی یکدانه بردارند : مرفین ۲ سانتی گرام، کوکائین ۲ سانتی گرام . عصاره بلادون ۳ سانتی گرام، کره کاکائو ۱/۵ گرم، داروهای نامبرده فقط برای یک شیاف می باشد و جبهه هر شیافی مقدار آن باید اضافه شود.

برای بواسیریکه خون بیاید - دواهای زیر به نسخه بواسیر
 حاد که درد دارد علاوه شود سونتیرات دو بیسموت ۸ سانتی گرم ،
 استات دو پلمپ ۴ سانتی گرم ، اسید سولفوریک ۱ قطره و شربت ذیل
 را هر سه ساعت یکقاشق بخورد: دم کرده چاودار ۳ در ۳۰۰ گرم ،
 شربت لانانیا ۳۰ گرم . غذاهای ملینه بخورد از گوشت و ادویه محرکه
 احتراز کند .

ایضاً گرد برك بارهنگ بموضع بواسیر بپاشند و از برگ آن در
 روی آن بگذارند فائده بی شمار دارد .

برای بواسیر کهنه - شبی یکدانه شیاف انازل بردارد و هر روز
 قبل از تخلیه معده با وازلین بوریکه موضع را چرب نموده و بعد از
 طهارت با آب نیم گرم روغن ذیل را به محل بواسیر بمالند ، شکر سرب
 ۲ گرم ، سونتیرات دو بیسموت ۴ گرم ، اکتیول ۴ گرم ، وازلین
 بوریکه ۲۴ گرم ، خوردن فلفل سبز با غذا مفید است و از شربت ذیل
 روزی سه قاشق چای خوری میل نمایند : گل گوگرد ۵۰ گرم تباشیر
 ۵ گرم ، قند ۱۰ گرم مخلوط نمایند .

ایضاً - ادرار گاوزرد ماده را بجوشانند که قوام پیدا کند مانند
 عسل بعداً بموضع درد بمالند ولی خیلی می سوزاند .

ایضاً - صد عدد خیار زرد تخم دار را پوست کنده خرد نمایند
 و در میان دیگی بریزند با دو سیر کره گاو بی نمک با آتش ملایم
 بجوشانند که بشود مانند قلیه بعداً ۵۰ عدد زالو را دانه دانه بریزند
 داخل دیک آنقدر بجوشد که مقدار مختصری در دیک بماند بعداً روغن
 آن را گرفته در شیشه نگهدارند تفاله آن را شیاف درست نموده در

موقع استعمال باروغن نامبرده چرب نموده و شیاف کنند، تامیتوانند در غذاها تره خام یا پخته بخورند.

قلب

زیاد شدن ضربان قلب و بی ترتیبی نبض دلیل امراض قلبی نیست بلکه امراض معده است حالت عصبانی و استعمال دخانیات زیاد هم گاهی تولید ضربان قلب مینماید. معالجه موقتی - ترك دخانیات و گردش در هوای آزاد. معالجه معده - کمپرس سر که با گلاب یا آب سرد یا کیسه یخ هر کدام که میسر باشد روی ناحیه قلب از خارج بگذارند ضربان و طپش آن تقلیل یابد.

(برای تقویت قلب)

گل گاوزبان را بالیموی عمانی مانند چائی دم نموده میل کنند سیب و گلابی را رنده نموده مانند پالوده عرق بیدمشک و گلاب قدری داخل آن نموده میل کنند مورد را بجوشانند و از خارج بروی قلب بمالند مقوی قلب است علاوه ضعف قلب را نیز مرتفع می سازد از خوردن چای پر رنگ، سرکه، و دخانیات پرهیز کنند مر بای گل درخت سیب، و بو کردن خود سیب مقوی قلب است.

و ۵ مثقال جوهر تباشیر را در کاسه چینی بریزند و با عرق بیدمشک کاسه را پر کنند و صبح عرق مذکور را بخورند و مجدداً کاسه را پر کرده برای صبح دیگر بگذارند و همچنین تا روز سوم هم تکرار نمایند که هر ۵ مثقال جوهر تباشیر برای سه روز کافی است امید است که در همان دفعه اول بقدرت خدای شافی ضعف قلب مرتفع گردد. ایضاً - سنبل الطیب ۴ گرم، گل گاو زبان ۴ گرم، لیمو عمانی

چند عدد ، نبات مقداری ، موقعیکه آب جوش آید دواها را در آن ریخته چند جوش که زد بردارند عصرها تا یکماه بخورند و بعد از یکماه يك روز در میان بتدریج کم کنند تا عادت نشود ، این دواها جهت بی خوابی نیز مفید است . اشخاصیکه بمرض قلب مبتلا هستند باید از سرخ کرده زیاد ، آب زیاد ، نمک زیاد ، خودداری نمایند . خوردن آش تمر هندی مفید است . زیره سیاه کرمانی مفید است آب لیموی تازه با عسل یا شکر بسازند که معتدل القوام نسوخته و ترش و شیرین بسیار مفید است .

کمر درد

برك و تخم خطمی را دم کرده بنوشند و مطبوخ آن را بر کمر بمالند علاج میگردد . ایضاً ۵ عدد زرده تخم مرغ را با زیره سیاه کرمانی و گل بابونه هر کدام با اندازه چند مثقال از هر کدام خمیر نموده با کرباس آب ندیده مالیده گرم کرده بر کمر بچسبانند قدری هم گلاب علاوه کنند .

قوه باه

جهت قوه باه مرطوبی مزاجها (۱) تر تیزك با غذا میل کنند (۲) تخم تر تیزك را با زرده تخم مرغ نیم برشت کرده میل نمایند (۳) نخود را در آب خیس کرده خام خام بخورند و آب روی آن را با عسل طبیعی بخورند (۴) زنجبیل تازه اعلا را با زرده تخم مرغ برشته کرده بخورند (۵) زنجبیل و پسته خوب است (۶) خولنجان (۷) روزی ۱۰ دانه گنجشگ را پر کنده با استخوان بکوبند در روغن خوب سرخ نمایند و بادارچین و زنجبیل و نان گندم بخورند (۸) تخم پیاز نر گس بقدر نیم مثقال کوبیده بخورند (از خوردن آبغوره زیاد پرهیز کنند) غذا بیشتر شیر برنج که شیر تازه باشد بخورند و در غذاها لوبیا داخل نموده

میل کنند ، هویج را با عسل در روغن مانند حلوا پخته بخورند ، هر بای گل سرخ صبح ها بخورند و نیز انجیر را با مساوی آن مغز گردو کوبیده روزی ۲۰ مثقال میل کنند که بسیار مفید است .

جهت محروری مزاج دوغ تازه و شیرین بخورند ابتلاء به عنن نتیجه سوء تغذیه ، خوردن بعضی وامساک از بعض دیگر از خورا که است چون ضعف قوای شهوانی در جوانی باعث پیری زودرس و ابتلاء با امراض روحی و جسمی است لازم است مختصری از اینگونه از خورا که را بشناسیم .
خوردن آب جو و رازیانه برای مردها باعث عنن و عقیم شدن باشد شیر خشک و قهوه نیز در کم کردن قوای شهوانی مؤثر است .

خورا که های موافق - انجیر ، بهار نارنج ، نارگیل و شیرۀ آن ترنجبین ، دارچین ، فلفل سیاه ، میگو (ملخ دریائی شهوت رامضاعف میکند) پسته و پسته شام ، پستان حیوانات ، شقاقل ، خاویار و اشبل ماهیها ویتامین در این مورد تاثیر بسزائی دارد فقدان این ویتامین در بدن تخمدان و بیضتین را ضعیف مینماید و همچنین جنین را در رحم میکشد ، این ویتامین در جوانه غلات و در بعضی از سبزیجات و در دانه و مغز و برك کاهو و در روغنهای زیتون و کنجد و پسته شام و کتان و خشخاش پیدا میشود .

بطور کلی داروهای مقوی شهوت آنهایی هستند که دارای مواد فسفر دار می باشند مانند قلوه حیوانات حلال گوشت مخصوصاً قلوه خروس و ماهی ها و خاویار ، غذاهای صدفی مانند تخم مرغ تازه و ادویه جات مثل فلفل سیاه فلفل سبز ، زنجبیل ، جوزبویا ، عنبر نیز اثر زیاد دارند ولی باید دانست اگر در خوردن آنها افراط گردد نه تنها اثر

مفید ندارد بلکه خیلی هم مضر است و همچنین ادویه معطره مثل زعفران خردل، مشک، وانیل، و دیگر مارچوبه، ار تیشو، کاکائو، ثعلب، قارچها، نعنا، شلغم پخته در شیر مفید است. سوپ لاک پشت و آب گوشت سوسمار بی سم مفید است. زنیان را اگر اینقدر آب لیمو رویش بریزند که يك انگشت آب لیمو بالای زنیان باشد خشک نمایند هفت مرتبه تکرار شود برای قوه باه و اعاده نیروی رفته شهوت که مایوس شده اند ببعیدل است.

جهت تحريك - سیروپ یاز خوب است مرمکی را باروغن زیتون اعلا مخلوط نموده به انگشت ابهام پای راست ضماد نمایند تا رفع شهوت و فساد بیض نشود راحت نمیشوند آشامیدن تخم ترب محرك باه است.

جهت سرعت انزال منی - کندر برای سرعت انزال بسیار مفید است، و نیز خردل ۹ نخود، سرکه ۳ قطره مخلوط نموده تا چند روز میل نماید، هندوانه مضعف قوه باه است مگر با گلقد و عسل بخورند در مزاجهای سرد.

دفع احتلام - ۳۲ نخود تخم کاهو بخورند. ایضاً جهت ازدیاد قوه باه شیر با خرماى جوشیده و گردو مفید است. ایضاً برای احتلام داشتن تکه ورق قلع با خود مفید است. و کفش زرد پوشیدن سودمند است. تبصره - تخم کاهو را ۲۴ ساعت خیس نمایند بعد از نیم کوب کردن شیره کشیده میل کنند. و ایضاً یکدانه به شیرین سر آن را بگیرند و بهدانه آنرا بیرون کرده بعداً مغز لسان العصفیر ۱ مثقال، مغز هل نیم مثقال، زعفران نیم مثقال، تریاک ۶ نخود، دواهارا نرم کوبیده مخلوط

کنند در جوف آن بریزند سرش را بجای خود بگذارند و محکم کنند در زیر آتش پنهان کنند تا نسوزد ولی خوب پخته شود بعد خارج کرده سرش را بردارند دواها را بیرون آورده خوب بهم زنند که مانند معجون گردد تمام آنرا ۱۸ قسمت نموده پس يك قسمت آنرا میل کنند بطوریکه هر نخود تریاک در سه شب تقسیم میشود و شلغم و شفتالو برای قوه باه بلکه برای بدن نیز مفید است. و نیز مرغ خانگی را با پیاز و روغن کنبج پخته بخورند و نیز مر بای گل درخت سیب جبهه تحریک سودمند است.

امراض سینه

ذات الریه - استراحت ، غذای سبک ، جوشانده های گرم مانند بنفشه و غیره ، محل درد را روزی يك مرتبه بارکش نموده و تئورید بمالند . در ذات الریه های کهنه که منجر به درد و تنگی نفس گردیده و به مختصر تغییر هوا و سردی فصل عارضه شدید میشود بایستی در تمام مدت برودت هوا هر روز صبح يك قاشق آشخوری روغن ماهی بخورند و ۲۰ روز در هر ماه شربت زیر را یکقاشق قبل از غذا میل کنند :
 ارسنیات دوسود ۱۰ سانتی گرم ، یدر دوپطاس ۱۰ گرم آب ۳۰۰ گرم
 و دخانیات را بکلی ترك و در تابستان نیز در هوای بیلاقزندگی نمایند.
 شناختن مرض سل - اخلاط مریض را در آتش بیندازند اگر بوی بدی مانند چرم سوخته دارد مرض سل است و گرنه بلغم است یا اخلاط را در ظرف آبی انداخته پس از یکساعت اگر ته نشین گردید میکرب سل است اگر روی آب ایستاد بلغم است .

سل سینه

مسلول سینه مزمن بدون تب که قوه هاضمه صحیح داشته باشد: زندگی در هوای آزاد و معتدل، گردش بدون خستگی، تعطیل اعمال یدی و مغزی، ترک دخان و مشروب، روزی سه مرتبه غذا بخورند و هر چه میتوانند بیشتر میل کنند مخصوصاً کباب نیم پز و آب دار و غذا های چرب و تخم مرغ، برنج، رشته، عدس، نخود میل کنند.

اخلاط سینه را هرگز روی زمین نیندازند و در ظرفی که محتوی آب سوبلمه دار باشد ریخته و درچاه خالی کنند هر روز صبح يك قاشق بزرگ روغن ماهی میل کنند، قبل از ناهار هفته چهار روزی از يك تا چهار حبارسنیات دوسو بخورند تا بتدریج از فشار مرض کاسته گردد، ایضا شعر:

خوردن خرچنگ از بهر سعال   وز برای قرحه شش نافع است
 زهر کژدم را کند بی شبهه دفع   ورنهی بر زخمش آنهم دافع است
 سعال یعنی سرفه، قرحه شش یعنی زخم ریه (مرض سل) کژدم
 عقرب. خوردن خرچنگ برای مسلولین مفید است البته برای مسلولی که تازه مبتلا شده باشد و خوردن گوشت جوجه سودمند است.

بقول شیخ الرئیس ابوعلی سینا - ونانی که از برنج پخته گردیده میل نماید.

دستور ساختن نان برنجی - (۱) برنج را چلو پزند آبکش کرده لعاب آن را گرفته چلو را خشک کنند آرد نموده با آب خمیر نموده یکی دو ساعت باشد تا خمیر چاق شود نان پزند (۲) یا آنکه چلو را پخته نرم بسایند که مثل خمیر شود بعداً نان به پزند (۳) یا

آنکه برنج را آرد نموده در وقت طبخ اندک اندک در آب خوشان بریزند برهم بزنند تا کاملاً بپزد ، از حضرت امام رضا علیه السلام روایت است داخل نمیشود در شکم و سلول طعامی نافع‌تر از نان برنج که بدستور فوق تهیه گردد پس جهت مرض سل بهترین دوا است مخصوصاً اگر با شیر الاغ شیر برنج پخته میل نمایند .

تبصره - خرچنگ دست و پایش را قطع کرده و شکمش را پاره نموده اول با آب و خاکستر شسته بعداً با آب شیرین بشویند و بخورند .
ایضا شیر بز را مستقیماً از پستانش بنوشند .

جبهه درد سینه - تزریق يك آمپول مرفین ، رفع خستگی ، تعطیل از کارها ، غذای سبک و کم بلکه شیر فقط ، ترك دخانیات و مشروبات الکلی حتی چای پررنگ ، روی سینه تنطوریده مالیده و گرم نگهدارند .

ایضاً قدومه شیرازی را بقدر يك قاشق چای خوری در آب گرم ریخته وقتی که پر باز نمود در موقع خواب که دیگر چیزی نمی‌خورند میل نمایند ، و روی سینه را از زیر گلو تا ناحیه سینه با پیه بز چرب نموده پنبه روی آن گذارده گرم نگهدارند .

ایضاً - شربت زیر را دو ساعت يك قاشق بخورند : دم کرده -
ریشه اپیکا در ۲۰۰ محلول امانیاك انیزه ۳ گرم شربت کوکنار ۴۰ گرم
کدوئین ۶ سانتی گرم و کاهوی پخته جهت درد سینه مفید است .

سرفه‌های خشک معمولی

صمغ عربی به سرفه نیک است
نیک است برای رفع اسهال
آواز گرفته را گشاید
يك شربت او بود دو مثقال

تمام ترشی‌ها برای سینه ضرر دارد برای ساکت شدن سرفه يك نخود صمغ عربی را در دهن گذارده بکنند و آب آن را میل نمایند. ايضاً يك فاشق چای خوری نشاسته گل را در کمی آب سرد حل نموده قدری شکر داخل نمایند آب گرم روی آن ریخته میل نمایند فوراً سرفه ساکت میشود ، شلغم اخلاط سینه را انگيخته و سرفه را آسان مینماید و جهت سرما خورده گی نیز مفید است .

سینه پهلو

شلغم را در ديك بجوشانند و بخار آنرا به سینه و پهلو بدهند و از خود آن هم که پخته است میل نمایند ، و تامی توانند رو وزیر مريض را گرم کنند که عرق نماید. جهت درد سینه خشک و سرفه کهنه سرانار شیرین را سوراخ کرده بقدر گنجایش روغن بادام شیرین یا روغن بنفشه بریزند روی آتش بگذارند تا روغن جذب شود آن را بکنند .

ايضاً آب مطبوخ ترب برای سرفه کهنه طولانی و اخلاط غلیظ سینه نافع است . کاهو جهت سرفه که از گرمی باشد مفید است ۲۰ الی ۳۰ گرم اویشن کوهی را دم کرده در يك لیتر آب جهت سیاه سرفه و برونشیت مخصوصاً نزله پیر مردان بسیار مفید است .

گل پنیرك را بقدر ۱۰ الی ۲۰ گرم در يك لیتر آب ۵ دقیقه بجوشانند و ۵ دقیقه دم کنند برای کسانی که مبتلا به برونشیت و سرفه‌های شدید هستند مفید است و زرده تخم مرغ را تدریجاً بخورد مفید است و اسطوخودوس را بمقدار ۳۰ الی ۵۰ گرم خشک آنرا در يك لیتر آب دم نموده و هر روز ۳ الی ۴ فنجان هر دفعه يك فنجان

میل نماید جهت گریپ، آسم، و سیاه سرفه مفید است .
 در ابتلاء سیاه سرفه طفل را بایستی از خارج شدن از اطاق مانع
 گردیده ، و اطفال دیگر را نیز دور نمایند که مبتلا نشوند ، غذاهای سبک
 جوشانده‌های گرم از قبیل گل بنفشه، عذاب ، و غیره هر ۵ دقیقه یک
 قاشق قهوه خوری شربت اپیکا و در بین آب جوشیده گرم بخوراند که
 سهولت استفراغ کند و در موقع سرفه بطفل کمک نمایند با یکدست
 کمر و بادت دیگر پیشانی طفل را نگهدارند، غذا: شیر. آب گوشت
 کباب ، قیمة ، تخم مرغ نیم بند، سرشیر بدهند .
 ایضا جهت سرفه خشک خوردن سیب پخته بهتر است .

فشار خون

فشار خون دلایل زیادی دارد و بصور مختلف و انواع گوناگون
 دیده میشود ، برای عدم ابتلاء بفشار خون بهترین راه خوردن کلیه
 خورا که است ولی کمتر از مقدار خوراک یعنی بایستی همه چیز خورد
 ولی افراط نکرد .
 ویتامین (آ) که از سبزیجات و میوه‌ها و مخصوصا در پوست آنها
 است .

از حضرات معصومین علیهم السلام روایت است که پوست میوه را نباید
 کند پس از شستن با پوست خورده شود خصوصا انگور را باید شست و
 همچنین روغن ماهی در تنظیم فشار خون نقش مهمی را دارد بنابراین
 خوردن ، روغن ماهی ، زردک ، جعفری ، کاسنی زرد ، زرد آلود ، گوجه
 فرنگی ، کاهو ، نخود ، نخود فرنگی ، خرما ، کره ، و میوه‌هایی که
 دارای ویتامین (آ) می باشند برای عدم ابتلاء و درمان این بیماری مفید

است و ضمناً خوراکی‌هایی که خون را قلیائی نماید مانند انگور، توت فرنگی، در مبارزه با (اُوره) تأثیر بسزائی دارد، رب سیب ترش که آب آنرا بدون شیرینی بقوام آورده باشند جهت فشار خون نافع است دم کرده برگ زیتون برای معالجه و پیش‌گیری مفید است خوردن سیر فشار خون را بطور ثابت پائین می‌آورد.

و ماست را شب دوغ نموده بدون نمک روی آن پارچه مشکی بکشند و در هوای آزاد بگذارند صبح آب‌زردی که روی دوغ ایستاده است میل نمایند فشار خون را پائین می‌آورد.

ایضاً: تخم کاسنی، تخم کاهو، تخم گشنیز، گل‌سرخ‌پاک کرده شربت صندل، شربت عناب، برای فشار خون سودمند است. آب لیمو جهت فشار خون مفید است.

غذاهایی که برای فشار خون مفید می‌باشند عبارتند از سبزیجات برنج، میوه‌های خام، کره، قند، ترشی، در بین ویتامین‌ها ویتامین (آ) در معالجه فشار خون نقش اساسی دارد.

غذاهای ممنوع عبارتند از ماهی، گوشت، تخم مرغ، پنیر، سبزی‌های خشک، و ترتیزک فشار خون را پائین می‌آورد، همچنین تره قرقا را دم کرده بخورند، و حنا بر موی سر بستن فشار خون را پائین می‌آورد.

جرب = اگزما

جرب را بفارسی خارش بدن و نام امروزی آنرا اگزما می‌گویند عبارت است از جوش‌های ریز سرخ رنگ که با خارش می‌باشد و ما بین

انگشتان بهم میرسد و گاه در تمام بدن خصوصاً اسافل اعضاء و پشت و شکم و بیضه و کنج ران پای باشد و در شب شدت مینماید خصوصاً در وقت خواب گاه آب پس میدهد و گاهی خشک است بیشتر ماده آن از خون فاسد سوخته یا خون مخلوط بسودا و بلغم شور حاد است که از خوردن زیاد گرمی، از قبیل خرما، خربوزه، انگور، انجیر و اشیاء تند و شور مانند ماهی شور کهنه و ادویه حاره مثل فلفل، زنجبیل بادمجان بسیار و شیرینی های زیاد لذا علاج حتمی آن که مردم سالها است مبتلامی باشند اولاً پرهیز از اشیاء نامبرده بالا که سبب مرض گردیده و خوردن مبردات از قبیل آب لیمو، آبغوره، زرشک، آلو، آش تهرندی، تمام ترشیا خوب است آش قره قوروت، آش جو باسر که بشرطی که زیاد ترش نباشد (ترش و شیرین باشد) همه روزه عناب و شاه تره را خیسانیده با خاکشیر میل کند. غذا آش ماش پوست کنده با اسفناج و کدو و امثال اینها میل شود و مسهل مرقوم در زیر را هفته یک مرتبه بخورند:

۸ مثقال گلقد خورده بدرقه آن ۲۰ مثقال سکنجبین غلیظ بدون آب میل نمایند و تا دو ساعت ابدأ آب نخورند معده از اخلاط پاک میشود و از خارج ابتدا ضماض بمالد مانند سفید اب قلع و سرکه و آب کاهو و آب کاسنی هر کدام که میسر شود خوب است و چون مرض مزبور مانند درخت ریشه دارد و بعد از برطرف شدن با خوردن غذای نامناسب مجدراً عود میکند لذا باید ریشه آن را سوزانید - برای سوزانیدن ریشه جرب: گوگرد، و قدری کات کبود را داخل ماست نموده (ماست گاوی یا کره بی نمک) مرهم درست کرده در گرمخانه حمام قبل از داخل شدن در آب مرهم را بمحل جرب مالیده و چون

بسیار سوزنده می باشد هر قدر می تواند تحمل نماید و هر قدر بسوزد بهتر است بعداً شسته و از حمام خارج شود و این عمل را سه دفعه باید تکرار کند بدین ترتیب ریشه اش سوخته و دیگر عود نمی کند (داروی دیگر) گوگرد قلم ۴ مثقال ، زاج سفید ۴ مثقال ، کره گاوی بی نمک يك سير ، و کمی خاکستر پارچه که بانیل رنگ شده باشد ، بعد از سوزاندن داخل گوگرد و زاج نموده و کره را نیز مخلوط کرده مرهم درست نمایند ، بعد برود در محل گرم خانه گرما به دریک روز دو مرتبه مرهم نامبرده را به محل جرب مالیده بقدری میسوزد که شخص را بی طاقت میکند هر چه بسوزد تأثیرش بیشتر است ، روز بعد در حمام رفته بدنش را بشوید مرض بکلی بر طرف میگردد ، هم چنین مدام با بول بچه جرب را بشویند .

ایضاً حنای خشک را با روغن کهنه سرشته بر جرب کهنه و جذام بمالند زایل گردد. ایضاً معالجه جدید : سابقاً اگزما را نتیجه بیماریهای کبدی می دانستند و چون اواخر زمستان عود کرده و در تابستان از بین میرود اینطور تعبیر میکردند که چون در زمستان میوه کم است و اصولاً ویتامین کم دارند این مرض ایجاد و یا شدت مینماید ولی اکنون که با بودن وسیله حمل و نقل این موضوع منتفی گردیده است باز هم بیماری اگزما در همان اشخاص دیده میشود پس این بیماری نتیجه قلیائی شدن پوست می باشد و چون در زمستان بدن کمتر عرق مینماید ترشی پوست کم گردیده این مرض پیدا میشود و چون تابستان بدن زیاد عرق میکند مرض شدتش کاسته میگردد و علت اینکه این مرض بیشتر در زیر بغل و کشاله ران و زیر پستان زنان بروز میکند روی اصل نامبره بالا

میشود .

جوش غرور - جوش غرور در نتیجه قلیائی شدن پوست های چرب می باشد زیرا در اثر چربی زیاد سوراخ های دفع عرق بسته میشود و پوست صورت ترش نمیگردد و در نتیجه میکروباها بهتر نفوذ مینمایند بانوانیکه زیاد کرم و آرایش مینمایند خلل و فرج صورت خود را مستور از چربی مینمایند مبتلا به جوش صورت میشوند . شستشوی زیاد با صابون ترشی پوست را از بین برده و برای ایجاد ترش ۶ ساعت وقت لازم است و اغلب دست رختشویان و سیمان کاران که دائماً در آب های قلیائی است و ترشی ندارد مبتلا به اگزما میگردد .

معالجه - علاج فوری و قطعی آن: کوبیده ذنبلان تازه روی زخم گذارده و پس از یک ساعت بشویند و این عمل روزی یکبار تجدید گردد پس از چند روز .

سنگ مثانه

ایضاً نسخه خرد کننده و ریزنده سنگ کلیه بعد از تفکیه بدن از اخلاط فاسده برای کلیه و مثانه مرطوبین بچه کبوتر چاهی (صحرائی) را با روغن کنجد بدون آب و نمک بپزند و میل کنند در ساعت سنگ را خورد کرده و میریزد ، لکن برای محرورین این نسخه ضرر دارد و محرورین اگر بخواهند کبوتر میل کنند با مصلح آن که آب غوره و سرکه است پخته میل کنند و کاسنی و خیار میل نمایند که ضرر نرساند .

ایضاً - ۳ مثقال تخم هندوانه در اخراج سنگ کلیه نافع است و

هندوانه آبش را با سکنجبین میل نماید برای خرد کردن سنگ کلیه و سوزش بول و اخلاط سوخته نافع است. ایضاً بادام تلخ را بکوبند از ۸ الی ۱۶ نخود با آب گرم میل کنند جهت شکستن سنگ کلیه بی عدیل است.

ایضاً پوست بیضه مرغ که از آن جوجه مرغ در آمده باشد در ظرفی نموده با آتش بسوزانند که خاکستر شود نرم ساییده از ۱۸ الی ۱۶ نخود با آب میل کنند.

ایضاً کمی روغن بادام تلخ خوردن پاک کننده کلبه و مثانه و خرد کننده سنگ کلیه است مخصوصاً اگر شرب آن با بیخ سوسن (ریشه اریسا) باشد گاهی ضماد آن نیز نافع است. ایضا بول خوک در ازاله سنگ مثانه بی عدیل است.

برای درد احلیل و سوزش بول به سبب جراحت یا سنگ مثانه آهن نوخوب را در آتش سرخ نموده قدری آب سرد بزنند تاده مرتبه تکرار نمایند میشود آب آهن تاب ، آب را با پارچه صاف نموده تاشش ماه مدام میل کنند جهت التیام قرحه احلیل و برطرف نمودن درد آن و شکستن و ریختن سنگ مثانه مؤثر است.

ایضاً مغز هسته زرد آلو را کوبیده شیره بکشند با ۱۰ يك مغز هسته بادیان کوبیده مخلوط کرده میل نمایند برای سنگ مثانه و سوزش بول خیلی سودمند است.

ایضاً پوست خربزه خشک کوبیده ۳۲ نخود میل نماید سنگها را اخراج میکند.

ایضا خربزه خارج کننده سنگها است و مصلح حال کلیه قروح

باطنی است .

سوزش و قطرات بول - اکثر در پیران حادث میشود بجهت زیاده خلط بلغم لزج و یا به سبب کم بودن قوه هاضمه این قسم خلط پیدا و تولید میگردد.

علاج - انجره (علف گزنه) که در لب رودخانهها میروید اگر دست به آن بزنند دست را می گزد ریشه آنرا بمقدار دو پنجم جو کوب نمایند در ۱۵ مثقال آب بجوشانند که چند جوش بخورد با پارچه صاف نموده و ۵ مثقال شربت گل سرخ داخل کرده میل نمایند در این امراض مسهل عجیبی است .

قطرات و سوزش بول به سبب سنگ مثانه هم میشود علامت سنگ معلوم است بدستور فوق عمل کنند .

ایضا - غاز هوایی را کشته و زبان آنرا بریان نمایند بطوریکه نسوزد بکوبند که مثل گرد شود مقدار ۲۲ نخود از گرد نامبرده با آب میل نمایند فی الفور اثر می بخشد . ایضا : زنیان (نانخواه) را اگر کسی که سنگ کلیه و مثانه دارد ناشتا میل نماید آن را رفع میکند و آرد گندم با شکر که بطور حلوا یا حریره باشد و آنرا کم کم بلیسند جهت تقویت کلیه سودمند است ، برنج جهت تقویت کلیه نیز مفید است همچنین زیره کرمانی سیاه مقوی کلیه می باشد و خوردن يك سير روغن قروح مثانه را التیام می دهد خوردن روغن مدر حبس البول است خوردن شیر با گردو و خرما برای فریب کلیه نافع است .

آب شاخه ترب بدون برك باندازه ۸ مثقال برای خروج سنگ مثانه مجرب است مخصوصا اگر باسکنجبین خورده شود ایضا مطبوخ

گل خطمی برای کسی که به سنک مثانه مبتلا است مفید است .
جهت پاک کردن مثانه و کلیه و قرحه و خشونت احلیل که از
قسمت سنک بهم رسیده تخم خربزه بسیار منفعت دارد.

علاج تقطیر بول و سیلان منی :

۳۲ نخود تخم کاهو جهت احتلام وضعیف نمودن شهوت و تقطیر

بول و جاری بودن منی نافع است .

جهت عسر البول و حبس البول

۸ مثقال روغن با ۸ مثقال شکر مخلوط نموده میل کند مجرب
است - ایضا زنیان (نانخواه) را ناشتا بخورند جهت حبس بول نافع
است . ایضاً آب جوشانده نخود میل نمایند با قدری نمک مدر بول است
و هندوانه و کاهو مدر است ایضاً آشامیدن ۱۶ نخود تخم ترب جهت
زیاد کردن بول مؤثر است .

ایضاً - زیره سیاه کرمانی بوداده برای تقطیر بول سودمند است
و برای کسی که خون در بول بسته شده است نافع می باشد ایضاً جهت
حبس البول چینه دان خروس اخته را گرفته بفاصله ۵ روز میل نمایند
شفا یابند .

ایضاً ۲۰۰ گرم آلوچه را خیس نموده شیره آنرا بگیرند در روز
صبح ناشتا میل نمایند جهت حبس البول نافع است ایضاً - کاج را کوبیده
دم نمایند برای این منظور مفید است و نیز برای سوزش بول و قروح کلیه و
مثانه و عسر البول مغز خیار سه پنجم مثقال مغز تخم خربزه ده درم (۷
مثقال) تخم کدو ، بذرا البنج ، تخم خرفه تخم خطمی مغز بادام ، کنیرا ،
نشاسته رب سوس ، گل ارمنی ، تخم کرفس ، ازهریک ۲ درم (۳۲ نخود)

بکوبند و حب سازند هر دفعه دو مثقال با شربت خشخاش بخورند نافع است و نیز آب هندوانه با سکنجبین برای سوزش و عسر البول نافع شناخته شده ایضا جهت اخراج سنگ مثانه ترب را سوراخ نموده تخم شلغم در آن بریزند و سر سوراخ را بگیرند با پارچه ترب و در خمیر بگیرند در زیر آتش بپزند سه روز پی در پی میل نمایند .

ورم بیضه- زیره سیاه کرمانی را باموم و روغن مخلوط کنند باضافه آرد باقلا جهت ورم بیضه نافع میباشد . ایضا بعد از خوردن مسهل با روغن ذیل دو مرتبه بمالند روغن خاکستر ۱۰ گرم ، عصاره بلادون ۲ گرم ایکتیول ۸ گرم .

ایضا روغن گل و آب گشنیز را در ظرفی که از سرب ساخته شده باشد بسایند و بر ورم بیضه بمالند سودمند است .

مرض معده و روده

برای کسی که مبتلا به زخم روده میباشد خورا کهای زیر مفید است شیر گرم تازه دوشیده - برنج - اماله با آب شسته برنج ، و اماله با آب جوشیده انجیر خشک ، گل ارمنی ، و اماله آب گل سرخ آب سماق ، خوردن پاچه گوسفند برای زخم روده از گرمی ، خوردن خربزه گرمک و شهری - و علف شیرین بیان دم کرده روزی نیم فنجان بخورد .

مرهم برای عضو سوخته

موم را آب کرده در آب آهک بریزند روی سوختگی بمالند فوراً التیام می بخشد و نیز اویشم شیرازی را الک نموده با روغن خوردنی مخلوط کرده روی عضو سوختگی ضماد نمایند - برای گنده تاول ،

موم را آب کرده با روغن کنجد مخلوط نموده سفید آب روح در آن ریخته خوب بهم بزنند گنده تاول های سخت و زرد زخم های زیاد را فوراً معالجه میکند .

برای سوختگی از آفتاب

مریض را در سایه خوابانیده گمه های لباس او را باز کنند بایک پارچه تمیز آلوده به آب خنک صورت و سینه مریض را بمالند و یک حبه قند که به اتر آلوده شده است باو بدهند که بمکد و هر گاه پوست بدن از شدت حرارت گرفته شده باشد بطوریکه در قسمت سوختگی گفته شد عمل نمایند .

دفع سرما زدگی

اگر هر روز دست و پا را باوازلین یا مرهم وازلین مالش دهند رفع این آثار میشود روغن ذیل نیز مفید است که روزی ۲ دفعه بمالند: روغن زیتون ۵۰ گرم روغن وازلین ۴۵ گرم سالل ۵ گرم مانتول ۱ گرم. ایضا اگر در زمستان عضوی را سرما زد فوراً پیاز خالی راریز ریز نموده و مکرر روی عضو سرما زده بمالند تا درد ساکت شود و بهبودی حاصل گردد .

برای خواب رفتگی

عضوی که غالباً بعلت وضعیت بد دچار خواب رفتگی میشود با روغن کامفر بایستی مالش دهند .

برای رفع فواق سسکه

حدقه چشم را فشار بدهند ساکت نشد یکقاشق شربت قند یا چند حبه قند بخورند .

برای محفوظ ماندن چشم از آبله

هر گاه طفلی بدون مقدمه به آبله مبتلا گردید فوراً پای طفل را حنا بگذارند این عمل از سرایت آبله به چشم جلوگیری میکند.

برای رفع بوی پا

پاها را هر روز صبح و عصر در مطبوخ گرم برگ گردو گذارده بعداً با محلول تنن ۴ گرم الکل ۶۰ درجه ۱۰۰ گرم بشوئید و پس از خشک شدن گرد زیر را بپاشید.

تلق ۴۰ گرم پرمنگنات دو پتاس ۱۳ گرم سونتیرات دو بیسموت ۴۵ گرم سالیفات دو سو ۲ گرم.

برای شخصی که تریاک و مرفین خورده

بادادن مطبوخ اپیکا و چند پیاله آب گرم خالص مسموم را بقی کردن و ادار نمایند و از خوابیدن، مانع شوند و حتی المقدور بایستند و راه ورود در این حال با دستمال آب سرد بسختی به بدنش بزنند و دو ورق خردل به ساق پایش انداخته و جدا به وسیله میخ نگذارند که چرت بزند و نیز مطبوخ قهوه غلیظ بدهند و پانصد گرم حقنه نمایند و در صورت لزوم به تنفس مصنوعی اقدام نمایند. سر که گرم کرده خوردن وقتی کردن جهت رفع مسمومیت مفید است.

برای گازهای متعفن

از گازهای متعفن و دود ذغال، اشخاصی که به آن اطاق میروند قبل از ورود باطاق نفس عمیق بکشند و مجاری بینی و دهان را با دست گرفته فوراً در و پنجره را باز نمایند و سپس مریض را از اطاق خارج ساخته و بنشانند نگذارند بخوابد، آب سرد بصورتش زده پاهایش را

بسختی مالش دهند و سر که را جلو بینی اش گرفته تا بو کند اگر نفس نمی کشد به کشش منظم زبان پرداخته قسمت تحتانی سینه و ریتین او را از جلو و عقب بادکش نمایند و با اجازه طبیب تا پانصد گرم خون بگیرند و حقه سولفات دوسو و سنانیز مفید است .

برای غرق شده

غریق را فوراً از آب در آورند و لباسهایش را هرچه زودتر از بدنش خارج نمایند بعداً به پشت و کمی متمایل بطرف راست خوابانیده داخل دهانش را پاک کنند و انگشت در حلق او برند تا تحریک شده مقداری آب خارج گردد بعداً تنفس مصنوعی بدهند - و اغلب طفل مغروق را بردوش میگیرند و یا معلق نموده دور حیاط می دوانند بسیار کار خطرناک است.

برای اختناق

از دود و بخار چاه و یا غرق شدن در آب در موارد مذکوره بایستی ۳ نفر مریض را کفک کنند اول در هوای آزاد به پشت بخوابانند یکی از آنها دهان او را باز نگاهداشته نوك زبان را با دستمالی گرفته منظم از دهان خارج و داخل نمایند در همین حال دو نفر دیگر یکی مقابل مریض نشسته کف دستهای خود را روی دو طرف سینه مریض نهاده و قتیکه اولی زبان را از دهان مریض خارج میکند دستها را از روی سینه مریض بردارد و هر وقت زبان را داخل میکند دستها را بروی سینه او فشار دهد سومی نیز باید بالای سر مریض نشسته دستهای او را گرفته هر وقت زبانش را خارج میکند بازوهایش را بلند نماید و هر وقت داخل میکند پائین آورد و این حرکات بایستی از ۱۵ تا ۳۰ مرتبه در هر دقیقه

تکرار شود همینکه در بین عمل مقاومتی از زبان احساس گردد طرف پائین سینه نیز حرکت مینماید آثار سکسکه در مریض مشاهده میگردد و دلیل بهبودی حال اوست بعداً مریض را در رختخواب گرمی خوابانیده ۵۰۰ گرم مطبوخ قهوه باو حقه کنند و در تنفس او دقیق شوند اگر مجدداً متوقف شد سرعت اعمال تنفس مصنوعی را تکرار نمایند.

برای کوبیدگی

که بعلت ضربت شدید یا تصادفی روی دهد در نقطه مضر و درد شدید و گاهی ناتوان و بعضاً نیز مردگی خون که مدتی محو شدنش طول میکشد تولید میگردد باید کمپرس کرد با آب والکل کانفره با تافته طبی کمبرسون یعنی پارچه را در آب خیسانیده روی زخم و غیره مثلاً پیله دندان بگذارند و چند دقیقه صبر کنند - جای کبودی و نیشگون نیز همین معالجه را دارد .

برای کوبیدگی های سخت

مطبوخ مومیائی اصل را با فرط بمریض بخوراند و مریض را در میان پوست گاو که تازه باشد خوابانیده و چند مرتبه از او خون بگیرند در صورتیکه زخم داشته باشد مسحوق بارهنگ و نبات روی آن بپاشند و نیز روغن ذیل را شبها بموضع درد بمالند بزودی رفع میگردد . روغن اکتیول بلا دانه ۱۰ گرم روغن یدرد پلمپ ۱۰ گرم روغن نروال ۱۰ گرم .

رک برک شدن

و پیچیدگی مختصر یا مفصل که در اثر لغزش در حرکات تولید میگردد هر گاه رگهای کوچک پاره شود روزهای بعد کبودی ظاهر میگردد بایستی موضع را بدفعات عدیده جهت جلوگیری از نزف الدم

در آب گرم شستشو دار و مفصل را با قشر کلفت پنبه و نواری محکم بست
و عضو سالم را قدری مایل بسمت بالا نگاه داشت و روزهای بعد باروغن
کافوری بطور ملایم مالش داد .

برای غش

اگر مریض بی حال شده و رنگش پریده و عرق سرد به پیشانی
او نشسته و نبضش محسوس نیست و نفس کشیدنش شنیده نمیشود فوراً
تصور نمایند که کارش تمام شده است جارو جنجال و سرو صداهای بیندازند.
معالجه - فوراً افراد بی کار را از دور مریض دور ساخته و یقه
پیراهنش را باز کرده و شیشه (امانیاك) را در مقابل دماغش نگاهدارید
اگر امانیاك نباشد سر که تند و چند مشت آب سرد بسختی بصورتش
بزنیید و پستان چپ مریض را با حوله‌هایی که در آب گرم خیسانیده باشند
گرم کنید و روی ماهیچه پاها مشمع خردل بگذارید و يك پاشویه با
آب گرم و خردل بدهید و در صورت لزوم از دادن تنفس مصنوعی
کوتاهی ننمائید زبان مریض را با يك دستمال گرفته از دهانش بیرون
بکشید و دوباره داخل کنید تا هوا از مجرای طبیعی داخل شود و چند
قطره اتر در استکان شربت حل کرده باو بخورانید - ایضاً آب سیب و
آب گوشت برای رفع غش مجرب است حضرت امام رضا علیه السلام برای
غشی آب طلبیده و آیه الکرسی خوانده به آن دمیده و بصورت مریض
پاشیدند افاقه حاصل کرده - خود مؤلف آزموده است خط دایره وار
با انگشت یا چوب اطراف غشی بکشند و آیه الکرسی بخوانند فوراً
حوب میشود .

سکته

اگر چنانچه بیماری غفلتاً بزمین افتاد و بی حس و حرکت
بر جای ماند در آنحال تنفس با صدائی دارد و گاه حس و حرکت
از یکطرف بکلی ساقط گردیده که اگر دست و پایش را بلند و رها
نمائید مانندعضو مرده بزمین می افتد چون سکته اغلب از اثر نزف الدم
مغزی حادث میگردد باید چند عدد زالو به پشت گردنش انداخته
ناحیه پشت گردنش را باد کش کنید و مقدارشش مثقال (سولفات دوسود)
نیز در آب حل نموده و تنقیه نمایند و کیسه یخ یا دستمال ، بروی سرش
بگذارند و سر بیمار را برخلاف کسانیکه غش مینمایند بالاتر از بدنش
نگاه دارند - و هرچه زود به طبیب رجوع کنند .

برای گزیدگی

هر گاه از دهان انسان یا حیوان سالم باشد کافی است که موضع
را با آب جوش شست و بعداً قدری تنطوریید یا مر کور کرم بمالند و محل
نیش را کاملاً از گرد و غبار و کثافات بوسیله بستن محفوظ نگهدارند
و اگر از دهان سگ و گر به باشد فوراً به طبیب برسانند که حیوان معاینه
شود که هار نباشد ولی در گزیدگی مار باید قدری بالاتر موضع را
بست و محل نیش را شخصی که دهانش سالم است بمکد - حضرت
رسول ﷺ فرمود بمحل نیش عقرب و زنبور نمک آب بزنند و دعای
مجرب دیگر نیز در قسمت ادعیه نوشته ام رجوع شود - و محل نیش را
از قبیل عقرب و زنبور با سر که ساده و یا ادکلن پانسمان کنند ولی
قبلاً باید با انبرك پاك نیش فرورفته را خارج سازند اگر ورمی باقی
مانده به طبیب رجوع کنند .

جهت خار و تیغ

اگر بدست یا عضو دیگری از بدن خاری فرو رفت بایستی فوراً خارج سازند با انبرك یا سوزن تمیز و برای احتیاط از برای آنکه تولید زخمی نکند موضع را پانسمان نموده و هر گاه باز زحمت میدارد در آب گرم نگاه دارند .

برای گردش در بیلاق

مقداری از ادویه زیر را همراه داشته باشند - در گزیدن اقسام مارهای زهر دار اگر دست و یا پارازد محل گزیدگی را بانوك چاقوی تمیز بشکل + بشکافند و باد کش کنند تا خون خارج شود و سم در آید و جراحی را با محلول ۱ در ۶۰ هیپوکلوریت دوسود با يك درصد پرمنکنات دوپتاس شسته بعداً با محلول ذیل پانسمان کنند آسید سالیسیلیک ۱۲ گرم الکل ۵۰ گرم آب ۵۰ گرم ، قدما محل نیش را با آهن داغ میکردند و اثر معجزه آسایی دارد - ایضاً ضماد ترب جهت نیش افعی و تخم ترب با شراب برای خنثی کردن سم حشرات مؤثر است ایضاً سبوس با نمك گرم کرده برای سم افعی مفید است ۳۲ نخود تخم کاهو را خیس کرده آب آن را بمحل نیش عقرب بمالند. در طب قدیم آورده اند برای عقرب گزیده که خوف مرگ باشد جو چهارزنده زنده پر کنند و بموضع نیش بچسبانند آنقدر نگهدارند که بکلی سم را کشیده و جوجه هلاک شود خوب میشود یا بمحل نیش سیر کوبیده بگذارند و يك استکان جوشانده دارچین بنوشد یا سیر کوبیده با نمك بگذارند. تنبیه - آدم عقرب گزیده اگر کرفس بخورد هلاک می شود قدما میگفتند همان عقربی که گزیده است گرفته شکمش را پاره کرده بمحل

نیش خودش نهند آن شاعر گفته .

داروی کژدم زده کشتن کژدم بود می زده راهم بمی دارو و مرهم بود
فایده - روغن گاو یا گوسفند با شیر گاو تازه دوشیده در منع نفوذ
سم افعی بسوی قلب مجرب است خصوصاً کهنه باشد ایضا نظول آب
گرم زنیان برای رفع سم عقرب سریع الاثر است آرد گندم قرمز
اگر ممکن نشود معمولی را برای دندان سگ دیوانه پاشند اگر باشد
روی زخم برگ کرچک هم به بندند ایضا آب سیب جهت رفع سموم
مخصوصاً عقرب مفید است (فایده) سرکه و نمک برای رفع ضرر قارچ
و سگ دیوانه گزیده مفید است خصوصاً سرکه آن انگوری باشد .

دشمن شماره يك بدن

یبوست است و برای معالجه آن هلیله سیاه ۲۵ م صبر زرد ۲۲
صبر سیاه ۲۲ ادویه را نرم کوییده ۴۰ عدد حب تهیه نماید بعد از نهار
و شام هر دفعه ۲ دانه میل نماید (یبوست اطفال) جهت یبوست اطفال
بایستی دستور زیر را بکار برند تا بهبودی حاصل گردد ۱- صبح ناشتایک
قاشق قهوه خوری شربت کاسنی بدهند ۲- پس از گرفتن از شیر هر روز
صبح قدری منیزی در شیر مخلوط کرده بدهند ۳- اگر آن ملین کفایت
نکرد به طبیب رجوع کنند و از خود چیزی ندهند اگر مادر طفل شیر خوار
که گرم مزاج باشد کاهو بخورد مؤثر است ایضاً برای یبوست بزرگی
سالان مابین نهار و شام يك قاشق غذا خوری پارافین خالص میل کند
یا روغن زیتون خالص .

حصبه

برای مبتلانشدن بمرض حصبه و امراض دیگر بایستی که بمحض نزدیک شدن فصل بهار شروع نمایند به خوردن مبردات از جمله کاهو، آب لیمو، آب غوره، هندوانه، با سکنجبین مخلوط و غیره تا میتوانند در تصفیه خون بکوشند اگر متأهل می باشد بوسیله تصفیه کردن خون که در محل خودش ذکر گردیده و اگر متأهل نیستند بوسیله خون گرفتن با حجامت خون را صاف نمایند و نیز معده را بوسیله خوردن مسهلات آبدوغ با گل سرخ و آش تمر هندی و آب برگ بید و انواع کاهو و سبزیجات پس از شستن گل ولای آن بوسیله پرمنگنات ضد عفونی نمایند تا ممکن است خون از بدن کم نکنند بلکه بوسیله چیزهائیکه خون را مصفی مینماید صاف نمایند .

معالجه حصبه هر قدر میتواند بمریض داروهای جدید و آمپول و قرص ندهند مگر قرص کامفر آنهم خیلی کم بقیه مضر است داروهائی که تا روز دهم داده میشود در روزهای بعد هم تقریباً باید بهمان دستورات عمل کنند تا شب بحران، آن شب که خیلی حساس است یا مریض شفا یابد یا خطر ناک است، احدی الراحتهن میباشد اما اگر از اول بدستوریکه اساتید قدما عمل میکردند شما هم عمل کنید مفید است به خواست خدا ماده مرض قبل از شب بحران رفع میشود .

بحران یعنی چه ؟ بحران بمعنی تغییر زیاد است که دفعتاً در بدن بعزت نزع طبیعت حادث میگردد و از دو حال خارج نیست یا اینکه طبیعت غالب میگردد مریض شفا می یابد و یا اینکه مرض غلبه کرده و

بیمار تلف می شود در شب بحر ان، بیمار بیک طبیب مجرب و دلسوز احتیاج کامل دارد شناختن مرض جوشهای متفرقی است که بظاهر بدن بروز مینماید (دفعتا) و در ابتدای ظهور سرخ رنگ مثل نیش پشه و کیک بعداً کم کم بزرگ میشود به اندازه عدس و جوشها آب ندارد و نضح پیدا نمیکند و دانهها سرتیز میباشد و در آخر خشک ریشه کند و خشک ریشه آن چون سبوس جدا گردد و این مرض شبیه مرض وبا میباشد اگر در شهری پیدا شود مردم بسیاری بعلت مصاحبت و مجالست بامریض حصبه مبتلا می گردند و از قدیم گفته اند هر کس در مدت عمر ممکن است از يك الى سه مرتبه مبتلا گردد و اطفال بیشتر از جوانان مبتلا خواهند گردید .

علت - مبتلا شدن از اخلاط اربعه و رسیدن هوای و بایی و مجاورت بامریض حصبه و آبهای آلوده (چنانکه در صحیفه سجادیه به این موضوع اشاره شده است) سبزیهای آلوده .

فرق میان حصبه و آبله

این است که ماده حصبه خون باصفر مخلوط حار است علامتش جوشهایی که گفته شد می باشد ولی ماده آبله (جدری) خون رطوبی مایل بسفیدی است (خون با بلغم مخلوط) دانه های آبله در ابتداء بروز سرخ مایل به سفیدی می باشد و بتدریج بزرگ گشته پخته میشود و سر آنها تیز نباشد و از آن چرك خارج نشود و دانه آبله هر قدر زود ظاهر شود تمامی آن کمتر از ۲ یا ۳ روز نخواهد بود بسبب کمی و غلظت ماده .

فرق میان حصبه و آبله بی خطر و باخطر

اگر قوه بدنی زیاد باشد بی خطر و اگر حرارت غریبه یعنی زیادی ماده مرض و ضعف حرارت و غریزه باشد این علامت خطر است و علامات حصبه بیشتر مانند آبله است جز اینکه با حصبه درد کمر و درد پشت نیست و تب و حصبه محرقه صفراوی است (یعنی از خلط صفراء سوخته شده) و در حصبه بی خوابی و سوزش و غلیان و قلق (یعنی بسرعت انتقال انسان از هیئتی به هیئت دیگر) و اضطراب و سایر اعراض در حصبه بیشتر از آبله است و قی حصبه شبیه رنگ آب تره در نگاری است و طعم دهان تلخ و چشمها زرد و نبض سریع و بول قرمز می باشد و بی خطر ترین اقسام حصبه آن است که با او نبض و نفس و شعور و میل به غذا و آب بر قرار باشد و بزودی و آسانی سرخ و یکدفعه ظهور نماید و در روز سوم ظهور و علامات و بعد از بروز تب و سایر اعراض کم گردد زود خشک ریشه پدید آید و تا روز هفتم و یانهم صحت یابد و خلاف اینها همه بد و خطرناک است و آنچه روز ششم و هفتم بروز نماید و سرخ رنگ باشد و بعد از بروز اعراض زایل گردد متوسط است و آنچه هفت روز گذشت و هنوز دانهها بروز نکرده باشد و اعراض آن بسیار شدید باشد اکثر آن است که با خطر خواهد بود مخصوصاً آبله سیاه و یا کبود و یاسبز و یا صلب و با عطش شدید و باطن سوزنده و ظاهر بدن نیز و نفس و حواس برقرار نباشد مخصوصاً اگر رنگ جوشها بنفش باشد خیلی خطرناک است و مرض اگر از ۱۴ روز تجاوز نماید مکن است انشاء الله شفا یابد. معالجات اگر صفرا در کمال غلبه و زیادتی است در بدن فوراً طبیعت را توسط ملینات مناسب با صفرا نرم کنند مانند ماء الشعیر، شربت

آلو ، تمر هندی ، آب انار ترش و شیرین (انار را پاره نکنند بلکه ترش و شیرین آن را با پوست و پیه فشار داده آب آنرا بگیرند) و همچنین آب خیس کرده میوه های ترش بدهند مانند این میوه ها ۱۲ مثقال تمر هندی ۱۵ دانه آلو بخارائی ۱۵ دانه زرد آلوی ترش عناب ۳۰ دانه سپستان ۳۰ دانه میوه ها را در آب کاسنی خیسانیده آب آنرا بمریض بخوارند و اگر آب میوه تازه باشد ۳ سیر آنرا با ۵ الی ۱۰ مثقال شیر خشت بدهند و یا آب انار ترش و شیرین با شیر خشت و شکر باو بخوراند و یا مغز فلوس و تمر هندی در آب برگ کاسنی حل نموده صاف کنند با شیر خشت و روغن بادام شیرین به او بخوراند بشرط آنکه مریض سرفه نداشته باشد زیرا ترشی به سینه مضر است اگر چنانکه سرفه باشد دستورات زیر را عمل کنند :

عناب ۲۰ دانه سپستان ۲۰ دانه قیسی هسته در آورده ۱۵ دانه مویز هسته در آورده ۱۵ دانه با ۱۰ مثقال شیر خشت صاف نموده بخوراند ، یا لعاب اسفرزه ، یا ماء الشعیر یا شیر خشت ، مغز فلوس و سپستان در آب هندوانه بخیسانند صاف نموده میل کنند یا شیر خشت با روغن بادام شیرین یا مغز فلوس را در لعاب بهدانه که از به شیرین گرفته شده باشد یا اسفرزه و ریشه خطمی حل کرده با شیر خشت و روغن بادام و چیزهائیکه ملین است میل نمایند (غلبه خون) اگر حصبه از غلبه خون باشد برای جوانان مجرور المزاج که سنشان از ۱۴ سال گذشته است رگ بززند (رگ اکهل یارک باسلیق) مخصوصا اگر درد سر شدید باشد حتما تا شب هفتم زالو بر پشت گوش بیندازند بعد دارو هائیکه حرارت خون را فرو نشاند و تخفیف میدهد بدهند مانند شربت انار و نارنج

و بالنك، ليمو، ريباس، ترشك، غوره، شاه توت آلو بخارا، آلوبالو، زرشك، سکنجبین را با عرق کاسنی میل کنند، یا اسفرزه پاشیده بعد نگاه نماید بحدت ماده اگر قوی و رقیق باشد متوجه بغلیظ کردن ماده باشند نه زیاد و نه کم، مبردات که نوشته می شود هر کدام که موجود باشد از قبیل تخم خیارین (یعنی خیار سبز یا چنبر) تخم کدو، تخم هندوانه ماء الشعیر، عناب، نیلوفر و امثال اینها از همه بهتر قرص کافور است که فعلا آمپول کافور استعمال می شود این دستور از برای زمانی است که سرفه باشد چنانچه سرفه نباشد آب انار ترش یا شربت انار ترش یا شربت ریباس یا توت یا شربت های قابضه مثل شربت غوره و ترشك و به ترش و سماق و مانند اینها، دستورها مال زمانی است که سرفه نباشد و طبع لیمت داشته باشد و الا شربت عناب و نیلوفر بدهند و اگر احتیاج به لیمت نیست و ماده چندان حدتی ندارد چون غلظت مانع بجوش آمدن و بروز و ظهور ماده است بظاهر بدن بایستی در این امراض رقت و غلیان باشد تا مرض میل بظاهر بتواند نماید و بیرون بزند و نیز غلیظ کردن باعث اضطراب و خفگی و تنگی نفس و تشویش حواس و غش و بازماندن طبیعت از کار خود میشود بلکه در این موقع لازم است که ببینند اگر ماده غلیظ است رقیق نماید و اعانت نمایند طبیعت را بر بروز مرض دافع بخار و اشیاء مانند آب کاسنی و شیره تخم بادیان و تاجریزی با خاکشیر این دستور قبل از بروز جوشها است و بعد از بروز نباید مبردات بدهند و ملاحظه غلبه صفرا را نباید از نظر دور داشت و اگر دستور نامبرده در بروز مرض فایده نبخشید و حصه به کندی بروز نماید ۳۰ عدد انجیر و ۳۰ عدد سه پستان و ده دانه آلو-

بخارا در آن مطبوخ اضافه کنند و یا یکی از شربت‌های مناسبه را بدهند تا دانه‌های حصبه بتمامی بروز نماید اگر خشکی دماغ و بی‌خوابی عارض گردد شیر دختر در بینی بچکانند و پارچه را در شیر تر کرده برفرق سر او بگذارند و اگر از این عمل نیز تخفیفی نشد شیر دختر در گوش بچکانند (مقصود از شیر دختر یعنی دختر شکم اول که زائیده خواه پسر یا دختر باشد) و بر کف دست و پا چند قطره آب را در روغن یاسمن مالیده که سفید شود بمالند و اگر در کف دست و پا دانه‌های حصبه نزده است ماده حصبه صفراوی صاف میباشد در این موقع نیز مبردات و چیزهاییکه دافع صفرا است داده شود، بقدر احتیاج و غذا آش جو بی گوشت یا یکی از شربت‌های ترش مناسب یا آش ماش پوست کنده و کدو و اسفناج در آب پخته با کمی نمک و روغن بادام با چلو یا پی-چلو یا آب انار و سیب ترش و زرشک پاک نموده و آلو بالو و آلو بخارائی و امثال اینها اگر سرفه نباشد و الا بی‌ترش در جمیع اوقات مناسب است و همچنین عدس پوست کنده با خرفه و کدو و اسفناج بخورد و از ابتدای مرض تا آخر تقریباً دویست عدد لیموی ترش میل نماید .

برای عطش اگر مریض تشنه بود آب سرد هر طور که سرد کرده باشند بخورد اگر سرفه نباشد سکنجبین ساده و یا عرق کاسنی یا بید یا نیلوفر مسکن عطش است و اگر تشنگی بهیچوجه مرتفع نشود آب سرد مکرر نخورد بلکه قی کنند که ساکن میشود و نشانیدن در مکان معتدل و خنک در آخر بعد از ریختن خشک ریشه‌ها و خوراندن مبردات مانند شیره تخم خرفه و تخم هندوانه و کدو و امثال اینها یا ماء الشعیر یا سکنجبین با آب هندوانه مخلوط و مغز خیار یا دوغ که از ماست

گاو کره آنرا گرفته باشند و زیاد ترش نباشد یا میوه‌های بارده ترش میخوش مانند انار و شاه توت ، آلو ، ریواس بشرط نبودن سرفه میل کند و الا میوه‌های بارد شیرین مانند هلو شلیل ، انار شیرین ، سه‌پستان و مانند اینها بدهند و از روز دهم و یازدهم با آب سرد غسل کنند اگر ریشه‌های جوشهای حصبه خشک و ریخته شده است و الا يك روز در میان به حسب شدت گرمی و احتیاج بآب سرد برود .

حفظ از عوارض مرض - قبل از بروز دانه حصبه باید از اعضاء کاملاً حفاظت کرد و هر عارضه که رخ دهد بایستی بوسیله تدبیر برطرف نمود مثلاً اسهال در اواخر این مرض بسیار بد میباشد و باید زود جلوگیری گردد و محافظت قلب، کبد دماغ و اعضای تنفس در این مرض خیلی لازم است و باید تقویت آنها را نمود بپوهای خوش و سردمانند صندل سائیده بگلاب و بید مشک و بهار بید و نیلوفر و گلاب و امثال اینها یا شربت‌ها مثل سیب ترش و انارین و انداختن پارچه کتان تر کرده بسینه و قلب و کبد و فرق سر فراموش نشود .

تبصره - باید دانست بعد از ظهور و بروز دانه حصبه اگر قبلادر ابتداء باطن را ملین نکرده باشند و خون نگرفته باشند دیگر ابدأ متعرض آن نشوند مگر بضرورت زیرا هر دو عمل در این موقع بسیار خطرناک است زیرا که هر دو میل دهنده ماده بسوی باطن است اگر طبیعت ضعیف است لامحاله می‌ریزد بسوی باطن و اعضای رئیس و خوف حادث شدن (ماشرا) و غش و زخم روده و غیره می‌گردد. برای در دسر گرم‌های قرمز توی باغچه‌را کوبیده بر سر ضماد نمایند بعد از تراشیدن سر یا کلاه یخ بر سر بگذارند نافع است .

پرهیز- برای مرض حصبه مطابق رأی اطبای قدیمه و جدیده مسهلات قویه برای مرض حصبه خطرش زیادتراً از ملینات میباشد، از استعمال ترنجبین و گل بنفشه اجتناب نمایند زیرا تولید غلیان و بیقراری و گرمی میکند استعمال ضماد به شکم دو خطر دارد یکی تنگی نفس فوری و دیگر اسهال بد و بول الدم یعنی در آخر بول خونی مالیدن روغن مانع بروز حصبه است بر بدن، از خوردن گوشت و روغن و چیزهای گرم و چرب و عطر تند و بوهای بد و متعفن و جاهای گرم و خوردن غذای زیاد و امتلاء معده و شرب آبهای ثقیل و بد و امثال اینها که سبب صعود بخار و مواد به دماغ گردد و خوف حدوث سرسام و اختلال حواس یا رسیدن به قلب و عارضه غش و غیره. در اینموقع باید تلبین کند باطن را به ملینات نامبرده اگر نتیجه نداد ۱۲ مثقال مغز فلوس در ملینات حل نموده باشیر خشت میل نمایند یا روغن بادام در ماء الشعیر حل کرده بخورند و یا خیس کرده دواهای نامبرده در آب هندوانه و غیره میل بکند اگر نتواند بخورد (حقنه نمایند) خلاصه اجباری نیست که بهمه دستورهای مذکوره عمل نماید چون عموم مردم نمی توانند کاملاً این اصل را تشخیص دهند لازم است به طبیب مجرب و عالم رجوع نمایند باید دانست که بعضیها بعد از بهبودی از مرض در خوردن غذا افراط میکنند و هیچ متوجه نیستند معده که مدتی مریض بوده طاقت هضم غذاهای سنگین را ندارد لذا همان زیاد غذا خوردن مرض را مجدداً عودت میدهد و معالجه مجدد آن بسیار مشکل و خطیر است پس باید دستور پیغمبر اسلام صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ را که فرموده اند «المعدة اناة كل

داء والحیمة رأس کل دواء یعنی معده ظرف همه دردها است و پرهیز
سر همه دواها است ، عمل نمود.

ایضاً اطباء قدیم دوائی مجرب حصبه را در این دستور فهمیده‌اند
کرمهای پای بوته پونه و یا کف باغچه را خرد و خرد کرده روی سر
مریض که تراشیده‌اند ضماد نمایند و بسرش بمالند و نیز مریض را
پاشویه نمایند مکرر و نیز لعاب اسفرزه مفید است جهت سرسام یخ را
در ظرفی که رطوبت، پس ندهد ریخته بسر مریض بگذارند .

(برای رفع مرض استسقاء) شیر شتر از بهترین ادویه مجربه
است که لازم است مدت سه هفته مدام بمریض داد .

ایضاً ریشه نخود را جوشانده شربتی از آن درست کنند و هر روز
یک دفعه به مستسقی بخوراند انشاءالله شفا یابد و نیز آب ترب جهت
استسقا نافع است خوردن آن، برگ و شاخه ترب بقدر ۲۰ مثقال جهت
این مرض سودمند است زنیان که آنرا (نان خواه) هم میگویند برای استسقا
انفع است و خوردن خربزه خصوصاً گرمک برای استسقا سودمند میباشد
مرض استسقا ۳ نوع میباشد در این مرض بایستی مریض ابتدا آب نخورد
بلکه در مواقع تشنگی همیشه آب انار بنوشد در آفتاب داغ و سوزان
بنشیند که عرق زیاد بکند مثلاً اگر زمستان باشد در کنار تنور که بسیار
گرم و سوزنده نباشد تا گردن در تنور مسکن نماید و ریک گرم که
نسوزاند بروی شکم بریزد خلاصه هوای بسیار گرم و مناطق حاره
مانند حجاز بهتر است و با آب گرم چشمه‌هایی که طبیعتاً گرم باشد
بدن را بشوید یا با آب دریا بدن را شستشو دهد اگر آب گرم و آب
دریا میسر نباشد یک ظرف آب نمک را چند روز در مقابل آفتاب بگذارند

که خاصیت آب دریا را پیدا کند و با آب بشوید اگر در این مرض سرفه هم باشد ترشی نباید بخورد و هر گاه این مرض با امراض دیگر توأم باشد باید مراعات آن مرض را بنمایند .

ایضاً انجیر یا مویز را به خیسانند و ناشتا میل کند برای تحلیل استسقاء نافع است، خوردن آب ترب نیز مفید است.

تبصره - خوردن سرکه زیاد باعث بروز استسقاء می شود .

نقرس - که در سر انگشت پا درد شدید عارض می شود مالیدن شیر گاو با سفید آب قلع برای نقرس مفید است ایضا ریشه پیاز سورنجان مصری را بخور کنند و دودش را بمریض برسانند - فلوس را مانند روغن بمالند سرکه و گوگرد بمالند نافع است برای مرض نقرس .

ذات الجنب - برای مرض ذات الجنب دو تکه خمیر نازک تهیه نموده و قدری زاج سفید روی آن بپاشند با قدری ریناس و سپس خمیر را گرم کرده و یک قطعه از آن را بموضع متألم و قطعه دیگر را از طرف پشت محاذی همان قسمتی که درد دارد بچسبانند و عمل را مکرر کنند تا بکلی مرتفع شود لیسیدن روغن با عسل جهت ذات الجنب بی فائده نیست.

معالجه امراض چشم

در جمیع امراض عینیۀ داروهای ریزه و گرد مانند را نباید در چشم ریخت بلکه در اوایل ظهور مرض ، چند روزی با استعمال مبردات مخصوصاً آب غوره و آش آب غوره الی ۵ روز میل نماید و روز پنجم آب دوغ با ۲۰ مثقال گل سرخ پاک کرده بخورند و از خوردن گوشت و خربزه پرهیزند همچنین از خوردن بادمجان، عدس سیر ، پیاز خام ، گوشت مانده کهنه ، گوشت گاو ، ماهی ، اغذیه شور

غذای کاملاً بی نمک، کلم پیچ و کلم قمری هر شربت‌تی که غلیظ است و هر چیزیکه در طبیعت گرم است میل نکند از خوردن خنکی‌ها غفلت نورزد و بعد از هر غذا بمقدار ۲ مثقال گل‌قند بخورد و برای نیروی چشم زرده تخم مرغ نیم بند کرده بخورد (شاه‌دانج هندی) سنگی است شبیه به عدس خاکستری رنگ و الوان او را بسایند مانند غبار گردد با آب مخلوط بقسمی که آب مثل گل آلوده شود از روی آب گل آلود در ظرف دیگری بریزد تا شاه‌دانج شسته شود در چشم بکشند برای نور چشم و سفیدی آن و زخم‌های چشم و زیادی گوشت نافعست ترب را با عسل مخلوط نموده از خارج بچشمی که آب می‌ریزد ضماد کنند اما خوردن خود ترب برای چشم مضر است و نیز آب برگ ترب در چشم بریزند تیز کننده قوه باصره است.

ایضاً ضماد سیب بر پشت چشم برای تسکین درد و جمیع امراض چشم نافع است، خوردن کاهوی زیاد باعث ضعف نور چشم است، خوردن خربزه در مزاج‌های (دموی) مورت رمد است اما ضماد گوشت خربزه برای تخفیف ورم و درد چشم نافع است.

گرم‌معدده

اگر درد معده از جانور (انگلی) باشد قبل از غذا و بعد از غذا اطراف ناف درد می‌گیرد و شب در خواب آب از دهان می‌آید و در (فم معده) می‌گزد بجهت رفتن و توجه کرم بجانب بالا در موقع گرم‌سنگی و ضعف نبض و سردی اطراف بدن و حالتی بمریض روی میدهد شبیه به صرع، تشنج و سائیدن دندانها بهم در حالت خواب (دندان‌قروچه) و سرفه خشک و دیده شدن کرم در مدفوع و شاید در قی و کمی مدفوع

و یبوست معده و نفخ شکم و زود زود گرسنه می شود و خشکی لبها در روز بعلت فقدان عطش و برعکس شبها لبها تر و لعاب از دهان بروی بالش و متک می ریزد و باید بعلاج آن کوشید و در موقع استعمال دوا باید سوراخ بینی را بند نمایند تا گرمها بطمع آن دهان خود را باز کنند .

علاج - بزماک کابلی پوست کنده ۳۲ نخود، درمنه ترکی ۱۶ نخود دواها را نرم کوبیده با دو عدد خرما که هسته را خارج نموده باشند و سه عدد مغز گردو کوبیده و سرشته در موقع خواب میل کنند و اگر تا آخر روز تأخیر نماید در لینت معده سر که تند با آب گرم ممزوج کرده بخورد و آخر روز نان در آب قرقوروت ترید نموده و سیر کوبیده داخل نموده میل نمایند .

ایضا ۳ الی ۴ روز روزی ۲۰ مثقال شیر تازه دوشیده با ۷ مثقال شکر ناشتا بخورد .

برای مزاج حار ، اولاً ادویه حاره میل نکند بلکه ادویه بارده (خنک) بخورد مثل آب برگ کاسنی آب برگ خرفه ، شاه توت گشنیز خشک مقدار یک مثقال با شیره یا سکنجبین تا سه روز بخورد همچنین آب برگ شلیل (شفتالو) پوست درخت شاه توت میل کند اگر پوست درخت انار ترش و ریشه آنرا در آب بجوشانند و آب آنرا نیم گرم میل کنند گرم را کشته و میریزد .

ایضا پوست درخت انار ترش و پوست درخت شاه توت را مدت ۲۴ ساعت در آب بخیسانند بعداً جوشانیده تا پخته گردد صاف کنند و مقدار دوقاشق آب برگ شلیل اضافه نموده میل کنند (اما له هم ممکن

است بکنند) و بایستی از غذاهای سرد و مولد بلغم و زیاد شیرین و چربی و اشیاء غلیظ و پنیر تازه با نان فطیر پرهیز نمایند هرچه می-تواند ترب و زیره سبز و بادام تلخ و مغز گردو و مغز پسته شفتالو قبل از غذا مقداری بخورد.

ایضاً دوائی مجرب اطباء قدیم در این مورد که اثر شگفتی دارد عبارت است از برگ درخت شلیل و نمک و سیاه دانه را بکوبند با سرکه و زهره گاو خمیر کند و بروی ناف ضماد نماید بسیار عجیب است.

ایضاً چند روز مغز گردوی تازه میل کند در دفع کرم کدو نافع است لکن زیاد خوردن مغز گردو دهان جوش میزند.

ایضاً مغز گردو با انزروت برای رفع کرم‌های معمولی مفید است (برای رفع عوارض خوردن مغز گردو که برای لوزتین بد است انار بمکد و دهان را با سکنجبین بشوید) پزشکان قدیمی معتقد بودند که خوردن سرکه صبح ناشتا قاتل کرم معده است و نیز گویند مقدار ۱۵ نخود پوست انار کوبیده با آب گرم میل نماید در دفع کرم معده تأثیر بسیاری دارد و نیز زیره سفید را با آب کرفس و سرکه بیاشامد فایده دارد و نیز زنیان را ناشتا در نان و آب عسل داخل نموده بخورد برای اخراج کرم کدو.

و ایضاً نخود را یک شب در سرکه بخیساند و صبح ناشتا بخورد و در آن روز چیز دیگری نخورد برای کرم معده بسیار مجرب است. ایضاً حریره از نخود ترتیب بدهند و با سرکه بخورد و در میان آب جوشانده نخود به نشیند برای اخراج کرم شکم بهترین دستور است.

معالجه دمل و زخم - اول برای سرباز کردن ماده و زخم، روغن کنجد ۴ مثقال پیه بز ۴ مثقال، موم کافوری ۲ م - مرده سنگ نقره ۲ م - سفید آب قلع ۲ م - کنجد سرخ و سفید ۲ م - خون سیاوش ۲ م - ابتدا مرده سنگ نقره را سه مرتبه در آتش سرخ کرده بیندازند در میان عرق بید که زهرش کشیده گردد بعد پیه بز را روی آتش گذارند که آب شود و روغن کنجد و موم کافوری هم ذوب نموده پس از آن مرده سنگ نقره را با سایر دواها کوبیده بطوریکه کاملاً نرم شود با روغن آن سه قلم مخلوط نموده که مثل ضماد باشد بعد از خشک شدن هر دفعه اندازه نیم مثقال آن را روی کهنه گذارده بمحل زخم بیندازند .

ایضاً بهترین دارو برای زخم بندی پیه آب کرده روی موضع به بندند و نیز جهت جراحات کهنه و تازه (تنکار) که آهنگران و دوات گران مصرف میکنند بسایند و بر جراحی بریزند و زخم را بر هم آورند و بیندند که محتاج بدوختن نباشد و متصل گردد مخصوصاً در زخم چرك اگر داشته باشد (سدر) بر جراحی بپاشند زود پوست در آورد و نیز در جراحات وقروح خبیثه پشم شتر سوخته بیندند دیگر باز نکنند بلکه هر روز با آتش گرم نمایند .

ایضاً برگ خشک گشنیز بپاشند بر جراحی مفید است و نیز پر مرغ خانگی را سوزانیده بر روی زخم بپاشند .

و نیز برای زخم و دمل که از کار دو غیره که بهیچوجه خوب نشود و التیام نپذیرد. شنجرف انزروت سفید آب قلع مرده سنگ خون سیاوش این سه قلم دواها را خوب بسایند حاضر باشد اول زخم را از چرك پاک کنند و

مرهم سفید آب پارچه بمالند و بر زخم بچسبانند بعداً وقتیکه مرهم را از زخم جدا کنند از گرده قلم‌دوای مذکور بر زخم بپاشند (دستور ساختن مرهم) سفید آب قلع در میان روغن مانند وازلین یا روغن اکتیول یا غیره داخل گرده مخلوط نمایند .

ایضاً جهت معالجه جراحات این نسخه از اسرار است : گلنار زرورد، کندر مر مکی دواها را مساوی باهم بکوبند علك کنند و بروی زخم بپاشند در تحفه حکیم بجای زرورد و مر مکی صبر زرد نوشته شده است و ادعای اثر سریع می نماید (زرورد) یعنی دانه‌های زرد و ریز که در وسط گل سرخ میباشد که شبیه نخعی است .

ایضاً مرهمی که برای سر باز کردن ماده که در صورت المتوکل بالله خلیفه عباسی بود و بدستور حضرت هادی علیه السلام ساخت فوراً آن ماده منفجر شد: پشگل گوسفند را با گلاب خمیر کرده در روی پارچه بالای آن انداخت نسخه دیگر مغز حرام ملین صلابات سخت و در آورنده چرك زخمهاست و عدیل ندارد .

و نیز پوست تخم مرغ را بسوزانند و بپاشند بر زخمها برای جلوگیری از خون ریزی و التیام جروح مجرب است .

ایضاً سم خوك را سوزانیده با روغن گل بمالند برای زخمها یا سم خوك بازفت بمالند نافع است .

ایضاً برای غدد و صلابت عظیم که از معالجه آن مأیوس شده اند خمیر ترش دکان نانوائی را با حنا و روغن و نمک ضماد نمایند معالجه می شود اگر نمک خمیر ترش زیاد باشد منضج و مفتوح (پزنده و سر باز کننده) دملها و محلل اورام بارده و مسکن درد آنست ، و نیز شیخ

الرئيس ابوعلی سینا برای زخمهای عفونی با كيك (کفره) پنیرمعالجه میکرده ، زخمی که کرم گذاشته باشد پونه خشك کرده را بسایند و بر زخم بپاشند ایضاً سوخته کاهو جهت التیام جراحات مفید است .

سرسام

سرسامی که از ماده صفرا باشد علامت آن هذیان و تب دائم و بیخوابی و زردی زبان و اضطراب و بد خلقی و سوزش بول و سرعت نبض است (علاج آن) هر روز شربتتی از عناب ده دانه و بنفشه ۲ مثقال و شیر تخم کاسنی ۳ مثقال و ترنجبین ۷ مثقال و قنده ۲ مثقال جوشانیده بخورد با گل بنفشه و آرد جو پاشویه کند ، و در میان روز يك فنجان شربت قند یا نبات با عرق بید و گلاب بنوشد ، اگر رنگ بول سفید باشد به طبیب حاذق رجوع کند .

سرسام بلغمی ، علامت آن گرانی سر و آب رفتن از دهان و فراموشی و رطوبت بینی و کسالت و خواب بسیار و تب دائم و سکوت زیاد است (علاج آن) دواي زیر است :

مغز جور هندی و مغز جلقوزه از هر يك ۶ مثقال مویز دانه بیرون کرده ۱۴ مثقال باهم بکوبند در میان يك من عسل حل کرده فلفل و دار فلفل و زنجبیل و پوست هلبله و آبله و شطرج و زاوند گرد و بیخ بابونه از هر يك ۵ مثقال همه را کوبیده و بپزند و خوب مخلوط شود

نسخه در استرخاء و فلج: اسطوخودوس سنبل الطیب نیم م گل گاوزبان ۱ م نبات ۵ م میل نماید، در موقع مرض مناسب است .

و کم کم بخورد و صبح‌ها بالنگو با نبات بخورد و سیاه تخمه به بینی بکشد تا عطسه کند و سر که و گلاب و روغن گل بر سر بمالند .

سبات - سمر

(سبات) که خوابیست در غایت گرانی علائم آن ثقل سر و آب‌دهان و رطوبت بینی و جستن چشم و ابرو و نرمی نبض و سفیدی پوست بدن است .

علاج - هر روز شربت‌ی از بالنگو و گاو زبان و انیسون و نبات بیاشامد و مقل ازرق و بوره ارمنی از هر یک ۱ مثقال بکوبند و بپزند با آب خمیر کرده و شیاف سازند، او استعمال کنند و چند پی دستر را سائیده بر سر طلائع نمایند .

(سمر) - بیداری و بیخوابی از حد اعتدال و خشکی چشم و بینی و زردی رنگ بول است .

علاج - دوشیدن شیر دختران بر سر است (یعنی دختری که تازه عروس شده و بچه اولی که آورده اعم از پسر یا دختر) و یک نخودافیون را در میان روغن بنفشه بادام حل کرده بر سر بمالند و غذا آش باشیره خشخاش و اسفناج بخورد اما اگر بیخوابی با سرفه خشک باشد علاجش مشکل است به طبیب حاذق مراجعه کند .

(عشق) که از عشقه مشتق است و گیاهی را گویند که به درختی بپیچد و بهیچ حیلۀ نشود باز کرد استاد بزرگ ابوعلی سینا فرماید (العشق مرض سوداوی یزید بالفکر و الخیال و یزول بالسفر و الوصال) و سوسه مانندی است که هر دم صورت معشوق در نظرش مجسم باشد علائم آن زردی رنگ و خشکی زبان و بیخوابی و گریه و تحیر و زیادی فکر

و آه و ناله و صلابت نبض خاصه موقعیکه معشوق را میبیند علاج آن چنانکه شیخ بزرگوار فرموده وصال است اگر میسر نشود مسافرت و دوری و تقبیح معشوق و نصیحت و اندرز است و بس .

ارسطو شبی با فلاطون بگفت
یکی صاحب آزار بیچاره‌ای
ز حکمت نشد چاره درد او
بفرما که این درد را چاره چیست
در آن گریه بس در ناسفته سفت
مریضی که از عشق تب میکند
که‌ای چاره فرمای راز نهفت
وجود وی از صحت آواره‌ای
نشد ارغوانی رخ زرد او
فلاطون بحال ارسطو گریست
لب حکمت آموز بگشود و گفت
علاجش دو عناب لب میکند

دوار - چنان خیال کند که هر چه میبیند در گردش و دوران است
علائم آن گرانی سر و سستی اعضاء و نرمی نبض است .

علاج هر روز گل‌قند ۳ مثقال و انیسون و مصطکی از هر یک ۱
مثقال با شربت بخورد .

واطریفل که ساختن آن هلیله سیاه و پوست هلیله کابل و پوست
هلیله زرد و آمله از هر یک ده مثقال روغن بادام روی آن ریخته
با صد درم عسل سرشته هر صبح یک مثقال بلع کند و شونیز و خردل و
مرزنجوش را بکوبند در میان پارچه ریخته و بپویند و غذا نخورد آب با
دارچین و زیره بخورند .

(سدر) مرضی است که چنان محسوس شود که بخاری از بدن آدم
متصاعد می‌شود و بسبب آن چشم تاریک شود ، اگر از بخار بلغمی باشد
علامت آن سستی اعضاء و کاهلی و فراموشی و تخیل اشباه سیاه و خواب
بسیار است

علاج آن هر روز شربتى از گاوزبان و بالنگو از هر يك دو مثقال و نبات ۵ مثقال بخورد و بعد از تنقيه معده هليله سياه و انيسون از هر يك ده مثقال و بنفشه يك مثقال و ترب سفيد را خراشیده و بروغن بادام مخلوط کرده و کوفته ۱ مثقال و نیم اسطخودوس و اسفناج و افتيمون از هر يك ده مثقال با آب رازیانه بسرشته و حب ساخته بلع کند و غذا نخود آب نیمکوب باشیره بادام قرار دهد .

صرع - غش ، علامت آن کثرت آب بینی و پری رگهای زیر زبان و سفیدی رنگ بول و اختلاف حرکت نبض است علاج آن هر روز شربتى از انيسون بالنگو از هر يك دو مثقال گلکنده ۵ مثقال پياشامديا سفاع ۳ مثقال ياده مثقال ترنجبین بجوشاند و بخورد ياسه روز استخوان سوخته انسان با مثل آن شکر در يك پياله آب ريخته پياشامد و عود صلیبی در گردن آویزند .

در کتاب نامه دانشوران ناصری در ترجمه ابن ماسویه طبیب گوید: علت این مرض بانعقاد نطفه در شبهای بدر که ماه بدر چه کمال خود رسیده بدون پرده و روپوش شود آن جنین مرض صرع خواهد یافت اینست که شرع مقدس اسلام از جمله مواقع ممنوعه در تلقیح نطفه یکی هم مقابله نور ماه است .

کابوس - علائم آن چون بخواب رود چنان تخیل نماید که چیز ثقیل بر روی آن افتاده است و گلوی او را میفشارد و نفس تنگ می شود اگر از غلبه خون باشد چشم سرخ و خواب سنگین می شود علاج آن بدستور فصدرك قيغال نماید یا حجامت ساق پای و تقلیل غذا نماید . دگر از بلغم باشد علائم آن فراموشی و کاهلی و سفیدی زبان

وسستی اعضاء و خشکی چشم و بینی و فکر فاسد و تیره گی رنگ است
(علاج) آن تنقیه با مسهل مناسب .

خدر - بخواب رفتن اعضاء و بطلان حس است اگر از غلبه
خون باشد فصد کنند اگر از بلغم باشد علائم آن کاهلی و فراموشی و
رطوبت دهان و سردی است .

علاج آن تنقیه و مسهل مناسب است و ضمادی از اسفندی کوبیده
وسر که و فلفل سوده در میان روغن زیتون جوشانیده بگذارند و بدن را
با خردل و بول گاو بشویند .

فلج - که باطل شدن حس و حرکت نصف بدن است پس اگر
رنگ عضو مفلوج متغیر و لاغر و تیره و مرده نگردد امید توان داشت
علائم آن سفیدی چهره و رنگ بول و رطوبت بینی و غلبه خواب است.
علاج - در روز اول تا چهارم عسل يك من در میان ده من آب
بجوشانند تا بهفت من برسد بجای آب بخوراند بعد از چهار روز شربت
از رازیانه و بالنگو و انیسون و گلکند بخورد، بیخ رازیانه و بیخ کرفس
و ازفر، هر يك پنج مثقال و تخم رازیانه و کرفس و انیسون از هر يك دو مثقال
نانخواه و شو نیز از هر يك يك مثقال در میان دو من آب بجوشانند تا نیمه گردد
با يك من عسل بقوام آید هر صبح از آن بمقدار ده مثقال در میان دو
فنجان آب حل کرده نیم گرم بیاشامد و اسفندر در میان بول شتر جوشانیده
بمالند و غذا نخود آب بگوشت کبوتر بچه و فلفل و زعفران و زیره و
دارچین بخورد اما در غذا باید تقلیل دهد .

لغوه - مرضی است که در صورت و چشم حادث شود و قسمتی از
چهره از هیأت خود بر گردد و علائم آن چشم روی هم می آید و تمدد

در پیشانی ظاهر شود علاج آن جوز بویه در دهان نگاه دارد در محل تاریک به نشیند تا هفت روز یا چهار روز بعد از حدوث این مرغز و آب کم بخورد و تا میتواند طعام نیز کمتر میل کند و بجای معالجه و مداوا رازیانه و بالنگو و انیسون و گلقد بخورد و پوست بیخ در عسل آب بجوشاند و با آن غرغره نماید و مرزنجوش و مغز جند بیدستر را بجوشاند و صورت خود را در بخار آب نگاه دارد با کندر و مصطکی، غذا نخود آب با فلفل و زعفران و دارچین، گوشت پچه شتر یا گوشت اسب یا کبک یاتیو بخورد .

رعشه که لرزیدن عضو است اگر از ماده سرد باشد علامت آن آمدن بلغم از سینه یا در مدفوع است و نسیان و گرانی بدن و عدم تشنگی است .

علاج - هر روز شربت انیسون و رازیانه و گل انگبین بخورد و ثلث مثقال از روغن سداب در حمام به بدن بمالد و شراب خوردن و جماع خطرناک است و باید نارگیل و مغز سر خرگوش بر بدن طلا نماید و همواره در مقابل آفتاب نشسته و روغن های حاره استعمال گردد و غذائیکه در لغوه مذکور شد بخورد .

اختلاج - جستن چشم و ابرو و اعصاب است ، علاج آن تریاق اربعه بمقدار یک مثقال پس از تنقیه با شربت بالنگو بخورد و به آن عضو نمک را گرم کرده ضماد نماید .

تشنج که در هم کشیدن اعضا است به نحوی که راست نگردد علائم آن در بلغمی گرانی اعضا و نسیان و سفیدی رنگ بول . علاج آن تربیت بدن کنند با اغذیه چرب مانند گوشت بره و بزغاله و مرغ و

ماهی قزل آلا و چندبیدستر ساییده به بدن طلا نماید و دنبه گوسفند را ورق کرده بر عضو به بندند تا متعفن شود بعد از آنکه تنقیه کامل کرده باشد .

تمدد - آن است که عضوی از اعضاء بدن راست بماند و بهیچ طرف متمایل نگردد علاج آن مانند معالجه مرض تشنج است اما مالیدن پیه خرس و پیه گفتار مناسب و مفید است اگر پیدا شود .

در امراض چشم

برد (۱) دانه که در اندرون پلك چشم می باشد علاج آن انزروت با صمغ عربی و سرکه که با پنبه که سرچوب کبریتی بسته باشند بمالند اگر فایده نکند جراح متخصص باید شکافته و خارج سازد .

شعر منقلب - یعنی کج بر آمدن مژه و موی زیادی است علاج آن اول باید تنقیه کامل نموده بعد از آن موی را کننده و زهره خار - پشت و خون کبوتر و چندبیدستر بر جای آن بمالند یا جای مورا بادقت و ملاحظه و احتیاط سوزنی را گرم کرده و داغ نمود .

سلاق (۲) گرانی پلك و ریختن مژه ها است علاج آن مرهمی از سفیده تخم مرغ با برگ خرفه و روغن گل ترتیب داده بمالند علاوه

در موارد فصد و حجامت که در این زمان غیر مقدور است با نسخه زیر خون یا اخلاط دیگری را بحال تعادل میشود آورد و بسیار آزموده است آلوی بخارائی ۲ سیر تمر هندی ۲ سیر سنجد ۱۲ دانه سه قلم نامبرده را سه قسمت نموده هر قسمت را در گلاب بخیسانند ۲۴ ساعت بماند بعد سائیده با قدری آب صبح ناشتا میل شود .

(۱) برد ، دانه تگرگ را گویند (۲) سلاق مژه چشم به پشت بخوابد و بریزد .

تمقیه دماغ از خلطی که غالب باشد لازم است .

شرناف (۱) پیه زائداست در زیر پلك حدقه چشم بهمرسیده علامت آن گرانی پلك در وقت باز کردن چشم است علاج آن باید به جراح عاملی رجوع کرد و بشکافد و خارج کند و بعد نمک و زیره در آن بریزد و پارچه را در سر که خیسانیده و به بندند تا اگر بقیه باشد بگدازد .
جذب که جوشی در گوشه چشم بود علامت آن است که به نحوی و بفشاری چرك از آن خارج گردد .

علاج آن باید ماش را خائیده و بر آن مالید .

جرب که خشونتی باشد در باطن پلك چشم و پیوسته می خارد علاج آن اول باید فصد قیفال کند و چندین مرتبه پلك را بر گردانیده و مازورا صلایه کرده و روی آن افشاند و بخوابد اگر مزمن شده باشد پلك را بر گرداند و بادانه درشت شکر حك کند تا خون از آن خارج شود و هر روز تا بهبودی کامل بنفشه و عناب بخورد و غذا ماش بامغز بادام بخورد .
سبل که پرده ایست در اطراف چشم ظاهر شود بتدریج زیادتر گردد علائم آن ممثلی بودن عرق چشم است از خون و ضعف بصر و حكه (خارش) و آب ریختن چشم و متأذی شدن از روشنائی چراغ است علاج آن فصد عرق (رك ریز) پیشانی نمایند و احتراز از غبار و دود و جماع و طول در سجده باید کرد و هر روز شربتیی از بنفشه و نیلوفر و عناب و ترنجبین و نبات تناول نمود اکتحال (سرمه کشیدن) به انیسون یا به جند بکند یا زنجار باشیر دختران و سرکه و عسل درهاون مسی

(۱) شرناف ورقه الزرع اذا طال و صار مضرا نه (المنجد) .

کرده بحدی بکوبند که غلیظ و سفت و خشک شود ، این سرمه برای امراض سبل ، سلاق و ذمعه و تاخته ، قلع و بیاض چشم نافع است شبها قبل از خواب يك يادو میل بکشد .

رمد - درد چشم اگر از ماده خون باشد علامت آن سوزش و خارش و ضربان و کثرت تمدد ذمعه باشد علاج آن فصد قیفال نمایند تنقیه با آب عناب و نیلوفر .

اگر از ماده صفرا باشد علامت آن شدت درد خاریدن بدن ریزش آب چشم است (یعنی خشک) علاج آن شیر دختر با سفیده تخم مرغ در چشم بچکانند یا کافور را با آب گشنیز و شیر دختر حل نموده قطره بچکانند یا میخک را با گلاب سائیده در چشم بکشند .

اگر از ماده بلغم باشد علامت آن ورم چشم و کثرت ریزش آب اما حمزه نباشد علاج آن آرد جو و آرد باقلا و اقاویا با سفیده تخم مرغ و آب گشنیز و آب کاسنی خمیر کرده بر پشت چشم ضماد نمایند و اقاویا و گل ارمنی و صندل سرخ با آب عنب الثعلب با گلاب بر پشت چشم بمالند یا جدوار را سائیده بمالند و برك انار شیرین و ترش را ضماد نمایند .

اگر درد چشم از سودا باشد علامت آن صداع و یبوست چشم است و پلك هار انمی تواند بر هم زند علاج آن - شربتتی از بنفشه و خشخاش و نیلوفر بیاشامد و شیر دختر در میان چشم بدوشند و غذا ماش با مغز بادام بخورد .

طرفه که نقطه سرخ یا کبود باشد در میان سفیدی حدقه علاج آن فصد قیفال و حجامت میان شانه نمایند و شربت عناب و ترنجبین

بخورد و قطره از خون کبوتر یا مرغ آبی را با گل ارمنی و شیردختر در میان چشم بچکانند و کندرا نرم کوبیده با روغن گل و سفیده تخم مخلوط کرده قطره بچکانند و شاف مامیسا و گل ارمنی و فوفل بر حوالی چشم ضماد کند .

دمعه که آب رفتن از چشم است اگر از گرمی بود علامت آن سرخی توی چشم است علاج - سرمه جواهر باید کشیدا گر از سردی باشد علامت آن سفیدی چشم است اگر مقدور باشد سرگین آهورا سوزانیده و دودش را به چشم باید رسانید و به طبیب چشم رجوع باید کرد - ضیق حدقه تنگ شدن پرده چشم است علامت آن رطوبت بینی و عدم ظهور رگهای چشم است .

علاج - کندر يك مثقال زعفران و زنگار از هر يك نیم مثقال و گل سرخ و صبر سقوطری و مرمکی و نشاسته و صمغ عربی از هر يك نیم مثقال همه را خوب بکوبد و به پزند و بگلاب خمیر کرده قرصهائی ساخته و بسایند و استعمال نمایند هر گاه سوزش چشم از خون باشد علاج آن تنقیه نمایند بمسهرات مناسبه و فصد قیقال نمایند و به این سرمه مداومت کند فلفل و دار فلفل نیم مثقال زعفران يك مثقال حضور سه ه مثقال و سنبل دو مثقال کافور يك نخود بکوبند و بسایند و استعمال نمایند اگر از علامت خون نباشد توتیای غوره بکشند و کاسنی تر را بکوبند با روغن گل ضماد نمایند .

خیالات - مکس و پشه مانندی در جلو چشم پیدا شود اگر از بخار معده باشد علامت آن زیاد شدن امتلاء معده و قصور هضم است . علاج آن - تنقیه معده بقی نماید بعد از پاک کردن معده سه مثقال بنفشه

را سائیده باشرخشت و شکر حب کرده و بخورد (مطلق ضعف بصر) اگر از زیادتی خون باشد و علامت آن ظاهر باشد علاج آن فصد قیفال کند و شربت بنفشه و نیلوفر و عناب و ترنجبین بجوشانند و بخورد و توتیای غوره در چشم بکشد.

و اگر از رطوبت باشد علامت آن دمعه است بدون سرخی و بعد از بیداری از خواب و غذا خوردن زایل شود.

علاج آن شربتی از رازیانه و نبات بنوشد و عسل و رازیانه را مخلوط کرده غرغره نماید و سرمه خوب بچشم بکشد (واقسام سرمه‌ها در صفحات بعد نوشته خواهد شد از جمله يك نسخه در زیر نوشته میشود: مروارید ناسفته نیم مثقال و مامیران بدستور و بوره ارمنی يك مثقال قرنفل و زعفران و سرمه معمولی از هر يك نیم درم و مشک اصلی اگر یافت شود يك قیراط - همه را کوبیده و از پارچه نازکی گذرانیده تا مانند غبار شود و وقت حاجت يك میل بچشم بکشند خیلی نافع است.

عشا، بمعنی شب کوری است که بعد از غروب آفتاب نه بیند علاج آن هر روز با شربتی از رازیانه چشم را بشوید و گلکند بخورد و عسل با آب رازیانه در چشم کشند و اکتحال از فلفل که در جگر بز کباب شده باشد کنند و انقیه خوب که عطسه ایجاد کند به بینی کشند اگر پیدانشد فلفل یا گرد چند بیدستر بو کند و غذا نخوداب بگوشت مرغ جوان یا کبک که قدری فلفل و دارچین پاشند بخورد.

جمر که نتواند در روز به نور نگاه کند و اغلب این مرض در چشم‌های ازرق عارض شود باید رژیم غذا نگه دارد و اغذیه غلیظه میل

کند مانند گوشت گاو و هریسه و پاچه و امثال آن و میوه انگور یا انجیر بهتر است بخورد .

بطلان الذوق (۱) - باطل شدن و کم شدن ذائقه در اثر امتلاء معده یا غلبه یکی از اخلاط عارض میشود باید بمعالجه آن پرداخت و نسخه تعدیل هر يك از اخلاط را در صفحات بعد خواهیم نگاشت
ثقل اللسان گرانی زبان که نتواند کاملاً مخارج حروف را ادا کند اگر از بلغم باشد علائم آن تشنگی زیاد و آب رفتن از دهان و سفیدی روی زبان است .

علاج آن خردل هفت مثقال بکوبند در میان تقریباً نیم من آب بجوشانند تا نصفه شود بعد صاف کنند ده درم سرکه اضافه نموده نیم گرم غرغره نماید .
اگر از ماده خون باشد علامت آن آشکار است فصدقیفقال نماید و با آب غوره مضمضه نماید .

شق اللسان

ترکیدن زبان است علاج آن بهدانه و کتیرا در دهان نگاهدارد غذاهای لزج از قبیل حلیم و پاچه بخورد از خوردن غذاهای درشت و زیاد گرم احتراز نماید .

(حرقة اللسان) سوزش زبان علاج آن لعاب بهدانه و شیر خرفه است در دهان نگاهدارد اگر رنگ زبان سرخ باشد فصدقیفقال کند و تلین

(۱) باطل شدن حس ذائقه اگر از سردی باشد بهترین علاج روزه گرفتن

است و کراراً آزمونده شده است .

طبیعت با میوه‌های پخته، از قبیل کامپوت سیب یا گلابی میل کند .
(جفاف اللسان) زبان خشک شود هر گاه از گرمی باشد علائم

آن زردی رنگ بول و آب زیاد طلبیدن است .

علاج - لعاب بهدانه و شیر خرفه در دهان نگهدارد و یا آب
خیار یا کدو، یا خود خیار را بخورد و دهان را با سکنجبین بشوید .
(ورم الشفه) آماس کردن لب علاج آن شربت بنفشه و عناب
بخورد و فصد قیفال نماید .

(قروح الشفه) بشور لب و تب خال اگر از سرما خوردگی نباشد
علاج آن فصد قیفال نماید و مردار سنگ و مازو را کوبیده و با موم روغن
بیامیزد و بالای لب مرهم کند .

(بواسیر الشفه) که لب سطر و کلفت شود و وسط لب شکافی بهم
رسد و آب لزجی ترشح نماید علاج آن فصد قیفال نماید و ضمادهای
محلله استعمال نماید و اگر رنگ آن مایل به سیاهی باشد بدستور بیشتر
بزند تا خون از آن آید و نمک ریز بپاشد .

(انشقاق الشفه) ترکیدن لب علاج آن لعاب بهدانه و کتیرا بمالد
و در موقع بریدن خیار اگر ملاحظه شود کفی از آن خارج میشود با
پنبه یا انگشت بمالد ، یا روغن بنفشه و پیه بزرا گرم کرده و شاخ
گوزن را سوزانیده با آنها مخلوط کرده - یا پوست بیضه بز را کنده
و روی آن بگذارد و بایه بزناف را چرب کنند .

نفخ الطحال - برآمدگی موضع سپر زاست علامت آن چون
محل درد را بادست بفشارند درد کم شود و قراقر و صدا از آن شنیده

می شود علاج تنقیه بمسهل یا استفراغ نماید و آب رازیانه با سکنجبین بخورد و نمک و سبوس و کادرس گرم کرده بر موضع طحال به بندد و غذا نخورد اب و رازیانه میل کند .

(اسهال) اگر از صفرا باشد علائم آن عطش و سوزش و تلخی دهان و زردی رنگ مدفوع است . علاج آن رب به با شیر به با گل ارمنی نیم مثقال یا رب سیب بیاشامد و برگ سماق بر طرف معده از روی شکم ضماد نماید و ریشه گل سرخ را شیره کشیده نیم فنجان بیاشامد و چند روز يك مثقال و نیم بنفشه جوشاند و بخورد تا بکلی مرض زائل گردد و اگر نشود كَشَك را بریان کرده بجود یا پوست انار ترش را با مازو مساوی سائیده در سر که جوشانند تا محرا گردد جبهای بقدر فلفل ساخته هر روز ده یا دوازده دانه بلع نماید یا يك مثقال پوست خشخاش سفوف کرده بردارد و بهرا بریان نموده بخورد و غذا سماق یا انار در میان گوشت كَبَك یا تیهو یا مرغ ریخته بخورد - اگر از بلغم باشد علائم آن نفخ و قراقر و خروج بلغم است .

علاج آن مسهلات مناسبه دهند تا قلع ماده شود پس از آن صمغ عربی و تخم ریحان از هر يك يك مثقال بوداده با روغن بادام بخورد یا دو مثقال خون سیاوشان و صمغ عربی بریان کرده گلنار و اقاقیا از هر کدام نیم مثقال به رب به سرشته بقدر يك مثقال در هر دفعه بخورد و معده را با گل ارمنی و زیره کرمان و صندل و اقاقیا بآب مورد ضماد نماید

هر گاه از سودا باشد علائم آن حرارت بدن و خشکی دهان و کثرت اشتها و قلت هضم و نفخ شکم است علاج - اولاً تنقیه نماید با

استفراغ و دانه‌انار بخورد و بارهنگ و تخم ریحان و گل ارمنی و صمغ عربی و نشاسته متساوی بوداده يك مثقال از آن با گلاب بنوشد و از حموضات و شیرینی‌ها احتراز نماید و غذا گوشت مرغ را مانند حلیم یخته و مختصر قند اضافه نموده بخورد .

اسهال و درد معده

اسهال خونی که علائم آن درد در حوالی ناف و قراقر و دیده شدن خون رقیق در حال اجابت است .

علاج - صمغ عربی با نشاسته هر يك دو مثقال طباشیر يك مثقال در میان شیر داغ ریخته بیاشامد با سوخته شش بزغاله سفوف نماید و غذا برنج را بوداده با شیر بادام میل شود .

درد معده که قراقر و صدای زیاد بکند و با خروج باد درد ساکت شود علاج آن صبح‌ها کمانی بخورد و انیسون و رازیانه و گل‌قند میل شود و با آب پاچه تنقیه نماید .

اگر از کثرت صفرا باشد نشانه آن تشنگی و شدت درد است علاج آن مسهلات رقیق بخورد و داروهای مقوی مانند شربت صندل و زرشک و سیب و به میل کند .

اگر از بلغم باشد یا از سودا علائم آن در مدفوع مشاهده بلغم است اول تنقیه کامل نماید از ماده غالبه و غذا پاچه با صمغ عربی بخورد .

قولنج که درد شکم است علامت آن تشنگی و استفراغ است و قبض طبیعت و بی رغبتی به غذاست اگر درد در طرف راست پائین شکم باشد (آپاندیسیت) است فوراً باید به طبیب حاذق مراجعه شود و ابداً مسهل یا حب یا هر چه که لینت طبیعت آورد نباید بخورد و اتصالات آمدن

طیب یخ یا برف بمحل درد گذارد، اگر درد در همان موضع نباشد و تشخیص قولنج دهند شیافات شمع بکار برند یا مغز گردو و انجیر را کوبیده روزی بیست مثقال بخورد و اسفند را کوبیده به محل قعود ضماد نماید، و تخم کرفس و نانخواه و انیسون از هر یک نیم مثقال کوبیده و یک دانگ چند بیدستر مخلوط کرده بکوبند با آب رازیانه حب ساخته هر دفعه سه دانه بخورد و غذا نخود آب بگوشت کبک یا تیهو یا مرغ بخورد و از اغذیه غلیظه اجتناب نماید.

بار کلیه - علائم آن عدم نقل و انتقال درد از موضعی بموضعی است علاج آن در ذکر مرض فالج گذشت و سبوس جو ضماد کند یا مقل را در آب حل کرده با مغز ساق گاو و پیه مرغ آبی بمالد یا زوفاء تازه و تر ضماد کند.

ضعف کلیه - علائم آن بول غلیظ آید و رنگش آبی بود که گوشتی را در آن شسته باشند.

علاج آن - فلفل و بذرا البنج هر یک ده مثقال افیون و زعفران هر یک هفت مثقال عاقر قرحا و فرفیون از هر یک دو مثال چند بیدستر همه را بکوبند و بپزند و بایک سیر عسل مخلوط کرده صبحها بقدر نیم مثقال بخورد.

ورم کلیه - علامت آن دردموی، تب و درد کلیه و التهاب و نرمی نبض است در صفر اوی صداع و بی خوابی و زردی بول است در بلغمی ثقل و کمی درد، در سوداوی ثقل و قلت بول و درد است علاج آن تنقیه از خلط غالب نماید و مقل را در آب حل کرده با مغز ساق گاو و پیه مرغ آبی بمالد یا شبت و بابونه و بزرگ و حلبه و تخم خطمی و تخم خبازی بکوبند

و به آب رازیانه سرشته ضماد نمایند .

زخم کلیه - علامت آن درد و خروج خون و چرك و طهور و فشور در بول است علاج آن نشاسته ۴ مثقال صمغ عربی، بزرگ هریک ده مثقال او را با شیر خشخاش بخورد و غذا آش و نخود و مغز بادام میل شود و از جماع احتراز شود .

ورم مثانه - علامت آن در جمیع اقسام با دشواری و زور آمدن بول است ، در امزجه دموی تب دائم است علاج آن فصد باسلیق با تجویز طبیب نماید در صفر اوی علامت آن ترکیدن مثانه و تب و هذیان است علاج آن مسهل مناسب بخورد .

سنگ مثانه - علامت آن صافی رنگ بول و ثقل و سوزش و سفیدی رنگها در بول است علاج آن يك مثقال شونیز را کوبیده با آب گرم بنوشد یا به ناشتا ۲ م آب ترب را بنوشد یا شیر تخم کاسنی و رازیانه با نبات شیرین کرده بخورد اگر ممکن باشد قی کامل کند و غذا نخورد آب و گوشت كبك یا مرغ یا تیهو بخورد .

و پرده که در میان سنگ دان مرغ است کنده و در سایه آفتاب خشکانیده و قدری در میان کبسول ریخته بخورد .

زخم مثانه علائم آن خروج خون و چرك و عسر و بوی بد بول و ذرات سفید در میان بول دیده شود علاج آن هر صبح روغن بادام با کنجد هفت م بخورد و به دوا و غذای زخم کلیه که نوشته شد عمل نماید .
خلع المثانه - و آن حرکت مثانه است از محل خود علامت آن

دشواری خروج بول است (علاج) شیر دختران و روغن بادام و هر صبح شیر الاغ بخورد یا عناب ده دانه و بنفشه ۳ مثقال و نبات پنج م بجوشانند

وبالعاب بهدانه بیاشامند و چند روز ادامه دهند .
 وبقدر نیم مثقال خاکستر حلقوم خروس را در نصف پیاله آب
 نیم گرم کرده بنوشند.

تقطیر البول - قطره قطره ریختن بول علائم آن سفیدی رنگ بول و
 متضرر شدن از چیزهای بسیار سرد و سوزش بول است علاج آن شیره
 تخم خبازی را بانبات بنوشید یا یک فنجان لعاب بهدانه با هفت م روغن
 بادام بخورد و وقت ظهر شربتیی از عرق بید و نبات بیاشامد اگر سوزش
 نداشته باشد اطریفل یا زیره بخورد و حتی از خردل و کندر هر یک ۳ م
 سعد کوفی دو مثقال مغز گردو هفت مثقال بکوبند با عسل آلوده کرده
 ناشتا یک مثقال میل کند و غذا نخورد آب با زنجبیل و رازیانه و دارچین
 قرار دهد .

عسر البول که سخت و دشوار آمدن بول است علامت آن ترکیدن
 موضع بول و ظهور اخلاط و عدم تشنگی و تندی نبض و سفیدی رنگ
 بول است علاج آن دو مثقال خراطین کشک کرده را باربانگور بنوشند
 و معروف است که در این مرض یک عدد شپش را زنده به سوراخ بول
 بدوانند یا یک م تخم خرز و شلغم را در جوف ترب کرده در زیر آتش
 طبخ داده با بوره ارمنی در احلیل گذارند .

حرقة البول - سوزندگی بول در حال خروج (ادرار) علائم آن
 هر گاه زخم شده باشد درد تپی گاه و پهلو است در روزها تشنگی زیاد
 باشد .

علاج آن شیره بنفشه و شیره خشخاش و تخم خرفه باقند میل
 شود و اگر مقدار نیم مثقال قرص (کاکنج) که ترتیب ساختن آن مغز

تخم خیار و بادرننگ و مغز بادام مقشر و رب السوس و نشاسته و صمغ عربی و کتیرا و خون سیاوشان و کندر دریائی و عروسک در پرده از هر یک هفت مثقال و افیون نیم مثقال همه را کوبیده و الک کرده و به آب بادیان سرشته قرصها سازند یا چند قطره آب به ترش را در احلیل چکانند یا دانه آلو را شیره گرفته مقدار پنج مثقال با نیم مثقال شربت رازیانه بنوشند و غذا ماش و جو باروغن بادام میل شود .

سلسل البول - که بی اراده ریختن بول است :

علاج آن کندر و هلیله کابلی و بلبله آمله از هر یک دو مثقال سعد ۳ مثقال بلوط را در سر که خیسانیده یک مثقال بکوبند و بعسل سرشته به اندازه یک مثقال میل کند . بول در فراش - در رختخواب خود بول کند علاج آن کندر و سعد هر یک ۲ مثقال با ۵ مثقال نبات سفوف نمایند .

زبان طلق - که آب خوردن و فوراً دفع کردن است علامت آن تشنگی و عدم تب و سفیدی رنگ بول است .

علاج آن شربت زرشک یاریواس بخورند و غذا قلیه کد و بارب به یارب غوره با اناردانه بخورند و علاج کنند که منجر به دق خواهد شد و به طبیب متخصص رجوع شود .

بول الدم - خون در بول دیده شود علائم آن رقت خون است علاج آن فصد با سلیق بادستور طبیب و گل ارمنی و صمغ عربی هر یک ۱ مثقال با شربت به شیرین میل شود .

ضعف الباه

که عدم توانائی به مقاربت است اگر از سردی باشد علامت آن برودت منی است در حال خروج علاج آن مغز سر گنجشک یا تخم کبوتر بخورد یا گلمگین با زنجبیل پرورده میل کند یا تخم ترتیزک با زرده تخم نیم برشت کرده میل کند یا بادام و قند را در یکدیگر کوبیده و مخلوط سازند با مغز تهرندی میل نمایند و خردل سرخ را با روغن در قضیب بمالند.

کثرة الاحتلام که زیاد انزال کردن در خواب است علاج آن شربتتی از تخم جزر (هویج) و تخم شلغم با گل انگبین میل نماید با هفت عدد مویز رادانه بیرون کرده بجای دانه فلفل گذاشته و تنقل کند و غذا نخورد آب بگوشت کبوتر بچه با زیره و زنجبیل میل شود.

فتق - بادفتق - پاره شدن پرده است علاج آن در آب گرم به نشیند و دست بمالند تا بالارود و انزروت و مصطکی و مازورا بکوبند بآب مورد بیامیزند و بر موضع ضماض کنند و زود نگشایند در این زمان که اسلوب جراحی ترقی خوبی کرده است زودتر رجوع به جراح کرده و عمل نمایند و گرنه بادوا علاج موقتی میشود نه دائمی.

در امراض مختلفه و علاج آنها

نقرس - دردی باشد در انگشتان پادر نهایت شدت علاج آن تنقیه از خلط غالب نمایند و جوشیده بول شتر را با اسفند کوبیده بمالند یا برگ پنبه با روغن گل ضماض نمایند یا زعفران و فرفیون خیسانیده تضمید کنند یا باقلا با پیه خوک ضماض نمایند عرق النساء که بزبان

خارجی سیاتیک گویند دردی است از مفصل و رگ شروع کرده و تا انگشتان پا از طرف پشت ساق و پاوران تالگن خاصره علاج آن شربت‌ی از رازیانه و تخم کرفس و انیسون و گلنگین میل نمایند و یا یک مثقال و نیم اسفند نا کو بیده را پانزده شب سفوف کند یا سورنجان دو مثقال و رازیانه و مغز بادام مقشر هر یک دو مثقال و زعفران نیم مثقال سناء مکی هفت مثقال و قند مانند همه عجین و خمیر نموده ناشتا یک مثقال میل نمایند و فصد از ساق پا نمایند اگر ممکن نباشد با زالو خون را دفع کنند - و غذا نخودآب با ادویه حاره میل کند .

داء الفیل - بزرگ شدن ساق و قدم است مانند پای فیل علائم آن در مزاج‌های سوداوی جراحی است و در مزاج‌های بلغمی عدم جراحی علاج آن تنقیه بقی نمایند و بدستور فصد باسلیق نمایند در هر روز شربت‌ی از بیخ مهلك - و رازیانه و گل‌قند میل کند و فلفل و زنجبیل و کندر هر یک دو مثقال بکوبند و مساوی آنها قند بیامیزند در وقت خواب بقدر دو مثقال میل کند .

دوالی - مرضی است که رگ‌های ساق و قدم کلفت و ضخیم گردد و بر روی آنها غده‌هایی ظاهر شود اگر از سودا باشد رنگش به سیاهی مایل و چون از بلغم و خون باشد رنگش سفید مایل بسرخ است علاج آن تنقیه کامل نمایند و زالو اندازند و با ریسمانی محکم به پیچند و استراحت کامل نمایند .

اقسام تب - تب یک‌روزه به اعتبار اینکه یک‌روز یا دو روز بیشتر دوام ندارد و سبب حدوثش اسباب مخیله است مانند غم و اندوه و نزدیکی با آتش و آفتاب و شراب‌خواری و فکر زیاد علاج آن رفع سبب غالبه است

تب دیگر که از غلیان و سخونت خون حادث گردد علائم آن سرخی چشم و عدم بدبوئی بول است .
 علاج فصد باسلیق و تبرید نمایند بالعباب بهدانه و بذر قطونا و شیره تخم خیار و شیره تخم هندوانه و تخم کاسنی و اگر با آنها رفع نشود مسهل مناسب میل کند مثل بنفشه و گل سرخ و غذا ماش و زرشک با چاشنی قند میل کند .

مطبقه که از تعفن خون عارض شود علائم آن دوام تب و پری رگها و سرخی چشم و بدبوئی بول علاج آن روز اول یا سوم فصد بدن یا باسلیق بدستور طبیب نمایند و شربتتی از عناب و نیلوفر و تخم کاسنی و نبات میل کند و بعد اگر ضرور باشد فصد دیگر نماید و ملینات مناسبه دهند مانند بنفشه و عنب الثعلب و تخم خیار و تخم کدو و تخم کاسنی و گل نیلوفر هر يك ۳ مثقال عناب ده عدد سپستان ۲۰ دانه اگر بعد از این عمل تب باقی باشد قرص طباشیر کافوری يك مثقال یا يك پیاله لعاب بهدانه میل نماید و ترتیب ساختن آن اینست تخم کاسنی مغز تخم خیار تخم هندوانه تخم هویج و اگر ممکن باشد مروارید ناسفته هر يك دو مثقال طباشیر ۳ مثقال صندل سرخ و سفید و گل ارمنی و صمغ عربی و نشاسته کتیرای سفید از هر يك يك مثقال کافور نیم مثقال اجزارا کوبیده و ازالک گذرانیده قرصهائی ساخته در سایه به خشکاند و غذا ماش با برنج یا مغز بادام میل نماید .

غب - تبی است که یکروز در میان و گاهی است که هرروز آید علائم آن تلخی دهان و تشنگی با فراطوقی و سردرد و بی خوابی و زردی چشم و رنک بول است علاج آن صبح ها مقدار پنج مثقال سکنجبین

با شیرخشت و ترنجبین هر يك ۱۲ مثقال بایك پیاله آب برك كاسنی
میل کند یا بنفشه و کاسنی میل کند و اگر مسهل نتوانند داد با این دستور
حقنه (اماله) بکنند سنامکی ۴ مثقال بنفشه و خبازی و گل خطمی هر يك
۲ مثقال عناب و سپستان از هر يك ده عدد عنب الثعلب و ترنجبین و شکر
سرخ هر يك ۵ مثقال بعضی را جوشانیده و نیم گرم عمل کنند و اگر
تب یکروز در میان باشد غذا آش زرشک و تمر هندی میل کند و الا
آش جو یا ماش برنج بدهند .

امراض جلدی

فلغمونی آماسی بود سرخ رنگ و مایل بکبودی علامت آن درد
وتب و تشنگی است (علاج) فصد رگ مناسب اعضاء بادستور نماید و شربت
از عناب و سپستان و بنفشه و نیلوفر و نبات بخورد و یا شربت نارنج بخورد
با گشنیز و سرکه و اسفناج و روغن گل ضماد کند یا آرد کندم بآب
گشنیز خمیر کرده ضماد نماید و غذا آش جو یا آش ماش و کدو
میل شود .

جمره که بمعنی سرخ باد است علائم آن تب و تشنگی و سوزش
است و قتیکه دست به روی آن گذارند سرخی به زردی بدل شود .
علاج آن بعد از مسهل صفرا آب کدوی که در زیر آتش پخته
باشند فشرده بادو مثقال یا ۵ مثقال سکنجبین بنوشند و مبردات بکار برند
بیخ خبازی باروغن زیتون ضماد نمایند یا طبیخ برگ چغندر و دردی
شراب ضماد نمایند .

آداب طعام خوردن

پیغمبر خاتم صلی الله علیه و آله به امیر المؤمنین علیه السلام خطاباً فرمود: یا علی

دوازده چیز در غذا خوردن است و لازم است هر مسلمانی آنها را مراعات کند که چهار خصلت از آن واجب است و چهار خصلت مستحب است و چهار دیگر ادب است اما چهار واجب فهمیدن آنچه باید خورد و بسم الله گفتن و شکر نعمت و راضی شدن اما مستحب نشستن بطرف پای چپ و با سه انگشت غذا خوردن و از جلو خود برداشتن و خوردن و انگشتها را لیسیدن و پاك كردن اما ادب لقمه را كوچكتر برداشتن و خوب جویدن و بصورت مردم کمتر نگاه كردن و دستها را شستن .

چند چیز فراموشی آورد - سنگ‌های قبر را خواندن و سیب ترش خوردن و گشنیز زیاد خوردن از وسط قطار شتر راه رفتن و حجامت از قفا نمودن و زیاد اندوه بخود راه دادن و به آب ایستاده بول کردن و شپش رازنده بر زمین انداختن و بدار زده شده نگاه کردن و نیم خورده هوش را خوردن .

نسخه از برای تطهیر قلب: ریشه شیرین بیان که اصل السوس است دو مثقال بگیرد ریز کند مثل چای دم کرده روزی دو فنجان با نبات یاقند بخورد نافع است .

نسخه خوراکی برای سینه پهلو مجرب است بجوشانند و بخورند پوست گنه گنه ۱ مثقال بنفشه ۲ مثقال نیلوفر ۲ مثقال بهدانه نیم مثقال عرق نیلوفر دو فنجان شربت بنفشه ۵ مثقال رازیانه ۴ مثقال عسل ۶۰ مثقال برای مالیدن مریض سینه پهلو بنفشه ۲ مثقال بهدانه ۱ مثقال کوکنار ۲ مثقال دریک استکان آب جوشانیده صاف نموده بعد پیه بز ۳ مثقال موم سفید ۳ مثقال روغن کنجد ۱۲ مثقال همه را آب کرده صاف نموده در میان او ریخته جوشانیده باروغن بادام سینه و پهلو رادر

صبح و عصر بمالند و چرب کنند.

اگر کسی را حرارت غلبه کرده باشد و گوشت دنداننش بریزد يك مثقال کلرات دوپتاس که دوای فرنگیست گرفته با لعاب اسفرزه در میان کاسه ریخته مضمضه کند و عناب ده دانه و تخم گشنیز ۲ مثقال و تخم خرفه را شیره کشیده با شیرخشت ۸ مثقال تاسه روز میل کند مجرب است.

بجبهت علاج (مله و غریب گز) یکسیر مغز هسته نارنج بگیرد نیم کوب کرده و سه قسمت نماید هر صبح ناشتا يك بخش آنرا میل نماید و بعد از آن يك فنجان آب گرم بخورد، طبعاً قی خواهد کرد بعد از آن یکی دو فنجان قند داغ بخورد و غذا ترچلو میل کند و از حموضات و رسومات و لبنیات پرهیز کند.

جبهت درد پستان و سینه ودل سورة الم ن شرح بخواند زایل شود. نوع دیگر - این آیات را نوشته بآب محو نموده بخورد و بر سینه بندد و نازل من القرآن ما هو شفاء و رحمة للمؤمنین و لایزید الظالمین الا خساراً معالجه عرق مدنی که بفارسی رشته گویند و دهند و نیز نامند و از اهویه کثیفه و از میاه غلیظه بهم میرسد خصوصاً در بلاد فارس و اکثر مانند خیاطه از مفاصل بیرون می آید باید بچوبی و مانند آن هر روز به پیچند برفق و مدارا تا تمام بیرون آید و پاره نشود و هر گاه قطع شود از جای دیگر بروز می کند این رباعیرا مکرر بخواند و بدمد.

الهی دردها را از تودارو شفا بخشی مرا از درد نایو

شفایم ده از این دردم الهی بحق نور ام تمسه نار

ایضاً هنوز بیرون نیامده باشد چون شروع نماید بخاریدن بر آن

بنویسد ویسئلونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفاً فيذرها قاعاً صفصفاً لا ترى فيها عوجاً .

در بحر المنافع آورده که بر ریسمانیکه دختر نابالغ تا بیده باشد هفت گره بزند و بر هر گره هفت بار بخواند و بر صاحب مرض عرق مدنی بندد رفع شود و اگر بر زنی بندند که بچه ساقط می کند سالم بماند و ان کل لها علیها حافظ فلینظر الانسان من خلق خلق من ماء دافق فالله خیر حافظا وهو ارحم الراحمین .

کسیکه بولش قطع نمیشود اسفند را بگیرد شش نوبت با آب سرد و یکنوبت با آب گرم بشوید در سایه خشک کند پس باروغن گل چرب و سفوف کند نافع است .

در معالجه عسر البول در خواص آیات قرآنی آورده اند که آیه ثم قست قلوبکم من بعد ذلك فهی کالججارة (تا) وما الله بغافل عما تعملون برای مریض عسر البول و قولنج بخواند بصاحب علة بدمد شفا یا بد نوع دیگر آورده اند که ایندعا را بخواند ربنا الله فی السماء تقدس اللهم اسمک فی السماء فاجعل رحمتک فی الارض واغفر لنا ذنوبنا و خطایانا انت رب انزل رحمة من رحمتک وشفاء من شفائک هذا علی الوجع .

نوع دیگر پاها را بشوید و بر ساقها بنویسد ففتحت ابواب السماء بماء منهمر (تا) جزاء لمن کان کفر جهت سنگد ریزه راه بول و فالج بعد از نماز شب در سجود ایندعا را بخواند اللهم انی ادعوك دعاء الذلیل العلیل ادعوك دعاء من اشتدت فاقته و قلت حیلته و ضعف عمله و الح علیه البلاء .

برای زخم معده (شیرین بیان) رادم کرده روزی نیم فنجان بخورد .

بخورد.

خضاب مو - در اول فصل بهار يك شیشه روغن زیتون گرفته و یکی از ریشه های درخت گردوی جوان را داخل شیشه کرده و اطراف در شیشه را به بندد و خاک بریزد در ماه تیر تا بستان کنده خارج کند در این مدت درخت گردو روغن را جذب کرده مجدداً ترشح میکنند و پس میدهد همان روغن را نگه داشته در مواقع احتیاج استعمال نماید مجرب است.

علاج دندان - اگر ثقب باشد یعنی سوراخ شده است علاجش این است که عاقر قرحا و کندر را با شیر مخلوط کرده میان آنرا پر کنند یا خربق سیاه را با عسل ضم کرده معجون وارد در میان دندان بگذارند یا سوراخ دندان را بحضیض مکی یا زاج یا بمازو یا مصطکی و سعدیا بکافور و کافور را شیخ الرئیس مجرب دانسته است.

و مضمضه سر که که پوست بیخ کبر را در او جوشانیده باشند بحدیکه نصف سر که بتخلیل رفته باشد نافع است و مضمضه بسر که و برگ مورد و گلنار و شب یمانی در او جوشانیده باشند منع زیاد شدن آن میکند - و بساهست که بسبب سوراخ دندان کرم در میان آن بهم رسد و درد از آن جهت باشد علاجش مضمضه بآب برگ شفتالو و قدری زراوند طویل را کوبیده در دهان گیرد اگر با اینها رفع نشود بذرا البنج و تخم تره از هر يك چهار مثقال تخم پیاز دو مثقال و نیم همه را کوبیده باپیه بز سرشته حبها سازند و در وقت حاجت يك حبه را در آتش انداخته قیفی یا پنجه را بنحوی بآن نصب کنند که دود آن بدندان کرم خورده برسد.

در روایت بسیار معتبر است هر کس تا چهل روز هر روزی هزار مرتبه لاحول و لا قوة الا بالله العلی العظيم بگوید در يك وقت حتماً به زیارت

کعبه مکرمه مشرف خواهد شد اگر آن سال هم نشد سالهای بعد
موفق میشود .

برای مبتلایان بفشار خون و کمبود اکسیژن در مغز چند دستور

نوشته می شود .

هر گاه کسی بعلت کمی اکسیژن در مغز بسر گیجه دچار می شود

و بیم غش کردن برود کافی است که آن شخص يك پاكٲ كاغذی برداشته

توی آن پف کند و مجدداً بریۀ خود داخل کند هوایی که بانفس بر

می آید دارای آسید کاربونیك می باشد استنشاق همین هوا مملو از آسید

کاربونیك مثل اینکه انسان ۵ در صد آسید کاربونیك داخل ریه کرده

است اتفاقاً همین دستور مدتها به اینطرف برای وسعت دادن به شریانهای

مغز استعمال میشود بدینجهت پزشگان به اشخاص مبتلا به فشار خون

و تصلب شرایین توصیه میکنند که همواره چند پاكٲ همراه داشته باشند

و بمحض این که احساس سر گیجه نمودند بطریق فوق عمل نمایند و

مجدداً همان هوا را داخل بدن نمایند پنج یا شش دفعه نفس به این

ترتیب که پنج تا سی ثانیه طول می کشد کافی است که عوارض دوارا

از سر رفع شود در صورتیکه اگر مریض این کار را نکند عوارض مذکور

چندین ساعت طول می کشد از مجله علمی انگلستان نوشته شد .

و نیز برای تنزل فشار خون (قره قات) پنج مثقال مانند چائی دم

کرده صبح و ظهر و عصر يك فنجان بخورد و گل تاج خروس که گیاهی

است مشهور دم کرده روزی دو استکان بخورد و حنا بر بدن بمالد و اگر

فایده نکرد عناب را خیس کرده آبش را بخورد .

نسخۀ دفع زیاد عرق کردن - برگ مورد ، گلنار ، مازو رامساوی

کرده و ازاله گذرانیده با آب غوره ترسازند و بر بدن بمالند .
 نسخه برای معالجه کچلی - مغز سر گاو و سوخته پوست گردو
 و قند هر کدام نیم سیر و کشته گوگرد که در روی سر گین گاو کشته شود
 دو مثقال و نیم با هم مخلوط کرده و اول سر را در آب گرم شسته و بمالد
 تا یک ماه ادامه دهد خوب میشود ..

فایده در نوشتن عقیق - زاج و برك درخت عرعر را بسایند تا مانند
 سر مه شود آنکه بسر که تیز هردو بمالند و هر چه در عقیق بخواهند
 بنویسند و بگذارند تا خشک شود بر کوره آتش برند. تا نیک گرم شود
 چون زمانی بر آید از آتش خارج سازند و قتیکه سرد شد از دارو پاک
 کنند نوشته پیدا شود.

دعاء للغنی - حضرت خاتم انبیاء صلی الله علیه و آله باصحاب صفا در وقتی که
 از تنگ دستی خود شکایت کردند این دعا را تعلیمشان فرمود - اللهم رب
 السموات السبع ورب العرش العظيم اقض عنا الدين واغننا من الفقر .
 و نیز برای توانگر شدن و اداء قرض روزی ۲۱ مرتبه آیه یابنی
 اسرائیل اذکروا نعمتی التي (تا) وانتم تعلمون از سوره بقره بخوانند .
 نزله بندی - یک قطعه (نی) که سه بند داشته باشد در پارچه
 پیچیده بر سر یک پارچه بنویسد جبرئیل و بر سر دیگر میکائیل و بر سر
 سردیگر اسرافیل و بر دیگری عزرائیل و نی را بدست مریض بدهد
 مریض به دوزانو نشیند نی را در بالای زانو گذارد یکی را بگیرد و
 صلوات بفرستد تا اینکه این دعا را با سوره حمد هفت مرتبه بخواند به
 این طریق که اول حمد و بعد این دعا را قرائت کند «فمن هو کثیر ما
 طموش فی یقاش شاتر کیوس سمویان انه من سلیمان و انه بسم الله الرحمن

الرحیم الاتعلو اعلی و اتونی مسلمین اجب یا جیرائیل انت و خدامک اللهم
اسکن برحمتک یا ارحم الراحمین» .

بعد مریض از قاری بپرسد که چند سال است نزله مرا بستنی آنچه
بدل قاری خطور کند بگوید بعد از آن نی‌ها را قاری از مریض گرفته
و نخ بدور آن پیچیده و بوی دهد و او در زیر خاک پنهان کند بنوعی که
بیرون نیاید اگر ظاهر شود نزله عود کند در حال بستن نام پدر و مادر
مریض را بگوید بشرط آنکه بی نیاز نباشد تا مؤثر واقع شود .

ساعات روز و شب

هر روز به ستارهٔ اختصاص دارد و هر شب بگو کبی .

سرخ دیهل روز و دیهل سرخ شب

روز یکشنبه شمس دوشنبه قمر سه شنبه مریخ چهارشنبه عطارد

پنجشنبه مشتری جمعه زهره شنبه زحل .

شب یکشنبه عطارد دو شنبه مشتری سه شنبه زهره چهارشنبه زحل

جمعه قمر شنبه مریخ .

بدان اجرام سیارات بی ریب لطیط خـح سیه هزدز ریب

خاکی بادی آتش و آبی بروج نهادج تاهط هوی مجزتا

دانستنیهای سودمند

نسخه ساختن لاک فرنگی سقز جدك بند ۲۳ منقال سرنج یا شجرف

۲ منقال اول ظرفی را از آهن یا مس قلع کرده یعنی سفید باشد و پاک

در روی آتش گذارد و قتیکه خوب داغ شد سقز را بریزند آب میشود

و کف می کند آنوقت بقدر يك نخود كوچك موم خوب بریزد بعديك

دقیقه دیگر که در روی آتش ماند سرنج یا شجرف را بریزد و بهم بزنند

لاك اعلا و خوب میشود.

برای موی - سر موش را بسوزاند و خاکسترش را با چرك چراغ
بیامیزد و بمالد اگر مویش رفته باشد بروید و اگر کوتاه بود دراز گردد.
و نیز انار تازه که خیلی ترش باشد او را بسر جوالدوز کنند در
کاسه بلور کنند و روغن گل بریزند چنانکه در میان روغن باشد در
آفتاب گذارند تا کاملاً پخته شود از آن به موی سر وریش بمالند سیاه
گرداند.

نسخه برای معالجه بواسیر

مقل ازرق کوهان شتر روغن گل تنبا کوم مخلوط کرده شیاف بردارند
برای قطع صفرا نمک ، کالیسپات ، یاسالویتا ، روزی دو قاشق
در میان آب سرد بخورد .

نسخه برای پا درد و کمر درد

مقل ازرق م مرمکی م صبر زرد م سولنجان م قولنجان م تخم
حنظل م رب ریوند م صمغ عربی م سنای مکی م رب سوس م با دومثقال
روغن کرچك خمیر کرده به اندازه ماش حب ساخته شبی ۴ دانه بخورد
به تجربه کامل رسیده است .

برای ضیق النفس ، يك عدد انار شیرین را سوراخ کرده روی
آتش ملایم قرار دهد و روغن بادام به اندازه که جای دارد در او بریزند
بعد صاف کرده مانند رب میشود هر صبح یک قاشق بخورد آب ترب نیز
همین اثر را دارد .

برای سیاهی و درازی موی ، شنبلیله را بجوشانند و آبش را بیالایند
و بامغز پنبه بیامیزد و بر موی سر مالند مورا دراز کند .

اگر آب لالهرا بگیرد بجوشاند درموی مالد بغایت سیاه و براق گردد .

هر که تخم کرفس را بجوشاند و آب آنرا صاف کند و بخورد آماس شکم و قولنج را برطرف کند .

هر که کرفس را با شکر بجوشاند و بخورد قوت باه را زیاد کند .

هر که قدری عود خام و يك درم مصطکی با سه مقابل عسل معجون کند هر روز سه درم بخورد معده را قوی کند و بلغم را به برد و بوی دهان را زایل کند و آب از دهان رفتن را باز دارد و سردی را برطرف کند و ریگ مٹانه را پاک کند و بادبواسیر را بنشانند و قوت مجامعت را زیاد کند و اشتها آورد، از افلاطون نقل شده هر که از این معجون میل نماید در آن سال محتاج به پزشکی نشود .

اطبای قدیم گویند هر که تخم شلغم را ناشتا بخورد درد پهلو و درد سینه را بهتر است و سردی را به برد .

هر که دست و پای او را سرما متأثر کرده باشد شلغم را به پزند و به او بندد خوب شود و نیز هر که شلغم را با گوشت به پزند و بخورد قوه باه را زیاد کند .

اسحق طبیب گوید هر که شلغم را به پزند و در حمام بخورد مالد خشکی را برطرف کند و موی اوزود سفید نشود .

ابوعلی سینا گوید هر که پیاز را در آتش به پزند و با روغن گاو ممزوج نماید هر زخمی مرهم کند خوب شود اگر چه آن زخم ده ساله باشد و از ریزش خون جلوگیری کند و بلغم را رفع کند و ناشتا خوردن پیاز پخته آواز گرفته را باز کند و سرفه را نفع دارد .

گویند برای فهمیدن اینکه جنین پسر است یا دختر يك قطره شیر به آب بریزند اگر در روی آب ماند دختر است اگر به ته آب رفت پسر است.

در طب جالینوس است برای معالجه زخم‌های کهنه که مرهم پذیر نباشد سنگ راسخ و مغز هندوانه و شیر دختر و ورق نقره و توتیا بکوبند و به بندند خوب میشود.

برای زخم‌های ناثور (خوره) زرنیخ را صلایه کرده از تافته بگذرانند و زرده تخم مرغ را داخل نموده مانند کباب شامی خمیر سازند در میان دیگ گلی نهند و آتش زیر دیک کنند تا بسوزد بعد از آن که خشکید صلایه نموده بپاشند نافع است.

نسخه بواسیر بادی از حضرت رضا عليه السلام معمر بن خلاد از حضرت ثامن الائمه روایت کرده است که اغلب اوقات آن حضرت مرا به فرا گرفتن این دارو که تجربه کرده‌ام او را در بواسیر و سایر امراضیکه مانند اوست مخالفت ندیده‌ام در تأثیر آن هلیله سیاه و بلبله آمله اجزاء را کوبیده مانند هریره به‌پزند بعد مانند آنها مقل ازرق تاسه شبانه روز در آب کرده به خیسانند تا آب شود پس ادویه را در آن ریخته و مخلوط سازد پس دست خود را با روغن بنفشه چرب کند تا بدست نچسبد جبهای مانند عدس ساخته در سایه بخشگانند اگر تابستان باشد کمتر میل نماید اگر زمستان و هواسرد باشد قدری بیشتر میل کند و از ماهی و سرکه و سبزی پرهیز نماید.

داروئی که شهوت را کم کند قاقله کوچک و بزرگ هر يك درم نبات سفید ۲۰ درم بکوبند و بپزند و بناشتا سفوف کنند - نوع دیگر که

قطع شهوت کند انیسون و تخم کرفس و زیره کرمانی و نانخواه از هر يك ده درم فلفل سفید و درم و نیم قرنفل پنجدرم بکوبند همه را هر باامداد يك مثقال میل نماید.

نوع دیگر مصطکی دو درم عود خام یکدرم زیره کرمانی نیم درم همه را بکوبند و با گز انگین شکری به اندازه چهار مثقال از آن میل کند.

دانستنیهای سودمند اگر روغن یا نفت به لباس و پارچه رسیده باشد بازیتون پاک شود اگر زعفران به لباس کسی رنگ انداخته باشد گاه را بجوشانند و لباس را در میان آب آن بشویند اگر با بوره هم بشویند پاک کند.

اگر لباس با آب انار آلوده شود بصمغ عربی و چوبک پاک شود رنگ خون را آب نمک بزند پاک شود اگر خون به پارچه کهنه ریخته باشد سرگین کبوتر با آب پاک شود بادود گوگرد نیز پاک میشود روغن از کاغذ و جامه با استخوان سوده شده بر خیزد و بهتر آن بود که با آب آهک و نمک سوده در آب کنند اگر جامه پشمی بر روغن آلوده شده سبوس جورا بجوشانند بآن بشویند پاک شود اگر بخواهند لباس را نشسته رنگ پاک شود پیاز را با آهک کوبیده بر آن موضع گذارند و چیز سنگین بالای آن نهند روغن را بردارد.

علاج مرض فواق (سکسکه) اگر عارض شود قدری صعتر با آوشن شیرازی که تر کها (ککلیک اوتی) گویند دم کرده با نبات بخورد ساکت شود.

تنگی نفس - مفضل از حضرت صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ سؤال کرد مرض

به اندازه ۳ درم میل کند .

برای رفع زردی پوست چهره - خردل سفید و زرنیخ را برابر با شیر صلایه کرده روزی چند نوبت با آن بشوید و غذا نخورد انجیر انار شیرین و سیر گوشت و استحمام با آب گرم و زرده تخم مرغ نیم پخت خیلی سودمند است .

و نیز آرد نخود آرد باقلا آرد جو نشاسته کتیرا تخم ترب با شیر سائیده شب وقت خواب بر پوست رو طلا نمایند و روز با طبیخ با بونه و بنفشه بشویند .

نسخه برای تقویت قوه باه تخم انیسون تخم پیاز تخم هویج زرده تخم مرغ خمیر کرده عسل را به آب نخود معجون ساخته قبل از غذا بخورد . و نیز بهمین منظور ماهی تازه باده درم روغن بریان کرده پنج عدد زرده تخم مرغ در او بزنند تا سرخ شود و نیز هویج را مر با سازند با عسل و روغن بادام در قوت باه بی نظیر است . و نیز آب هویج و آب پیاز را با عسل جوشانیده هر صبح قدری از آن بخورد .

جهت صداع (درد سر) آب گشنیز با گلاب و سرکه که کهنه بر پیشانی و دماغ بمالد و پا را در میان آب گرم نهد هر که سوسن را ببوید درد شقیقه را به برد مغز را قوت دهد .

هر که را سپر زپائین افتاده باشد پیه خروس را با عسل بخورد شفا یابد هر که پیه خروس را در حمام بخورد مالد سرما بروی اثر نکند هر که خون خروس را در چشم بکشد موی زیادیرا به بردهر که بواسیر داشته باشد زهره خروس را با عسل بخورد به شود .

ورم بیضه اسحق طبیب معروف، دوره عباسیه گوید برای درد ورم

بیضه ریحان را بکوبد و بر آنجا به نهد خوب شود هر که را مقعد بیرون آمده باشد ریحان را بجوشاند بر مقعد نهد به گردد .

هر که اندامش گر شده باشد آب انار ترش باروغن گل سرخ پیامیزد و گرم کند و قتیکه گرم شد به بدن بمالد .

برای قوت معده تخم کرفس تخم شبت تخم ترب ازهر يك قدری و يك درم مصطکی و قدری عود جمله را با سه چندان عسل بهم پیامزد ازهر سه به اندازه سه درم بخورد نافع است .

دوائی که تولید منی کند و نعوظ آورد بغایت مقوی باه است آب پیاز يك جزء و عسل دو مقابل بجوشانند تا بقوام آید در وقت خواب دو جرعه بنوشد .

سفوفی که قطع سیلان منی کند و سرعت انزال را نفع دارد .
تخم سداب ۳ درم تخم فرنجمیش دو درم و بیخ سوسن دو درم گلنار یکدرم ورق سرخ یکدرم کوبیده و الک کرده در آن درمیان دوغ یا آب غوره حل کرده بخورد .

برای قوت باه ازطب یوسفی .

هر آنکس که آب کزرباعسل	بجوشاند او را به آب بصل
چو کرده قوی می خورد بر دوام	قوی گرددش پشت و گرده تمام
عسل با کزر چون مر با کند	بروغن معطر مهرا کند

تخم کرفس را بجوشاند با عسل معجون کند و بخورد سردی را به برد . هر که تخم کرفس را بجوشاند و آب او را میل کند درد شکم و آماس قولنج را رفع کند و آواز گرفته را بگشاید .

هر که در وقت خواب پودینه را بجود آب رفتن از دهان را باز

دارد و خیلی نافعست .
هرزنی که بچه در شکم او مرده باشد تخم ترب را با روغن زرد
گاو درزیر او دود کنند خلاص شود .
هر که يك قدح آب ترب و يك سير عسل در حمام بخورد استفراغ
زیاد کند .
هر که برگ ترب را بخورد معده را قوی کند و تخم ترب را
بکوبد و آب او را با پیاز سرخ کرده بخورد دلپیچ شکم و باد ناف را
سود دهد هر که سير بخورد زهر بروی کار نکند هر که را مار گزیده
باشد سير را بکوبد بر آن موضع بنهد در ساعت خوب میشود .
هر که بر مجامعت و نعوظ قادر نباشد چند نوبت قلیه سير بخورد
و روغنی که از او مانده باشد بر ذکر بمالد بغایت قوت دهد و چند پیاز
با گوشت بجوشاند بخورد شهوت را بیفزاید .
هر کس آب پیاز در چشم کشد شب کوری را بر طرف کند .
هر کس پودینه را با شکر بخورد یا در پهلوی بمالد سپرز را بر-
طرف کند هر کس نر گس بسیار بو کند مغز را سود دارد .
هر کس نر گس را بکوبد در چشم گذارد شب کوری را بر طرف
کند و نیز نر گس را بر زهار بمالد بول بسته را بگشاید .
هر که لاله را با روغن تازه بجوشاند بر موی مالد مو دراز شود
اگر لاله را بر پیشانی بمالد درد سر را ببرد .
هر که نیلوفر را بکوبد بجوشاند بر آماس نهد بر طرف شود .
هر که زعفران را با شکر دود کند زکام را نافعست .
برای دفع سم عقرب محل درد را بگیرد و بگوید الحم بحذف

دال الحمد و بعد يك جرعه آب بخورد خواننده دعا باز دردد که پائین تر آمد همان محل درد پائین را بگیرد بادست و بگوید اللحم و يك جرعه آب بخورد و هكذا تا محل زدن برسد و همین اثر را دارد خواندن سوره قل أعوذ برب الناس بهمان کیفیت اللحم .

در کتاب مستطرف از حضرت رضا علیه السلام منقول است برای محفوظ ماندن از هجوم حشرات این دعا را بخواند سلام علی نوح فی العالمین و صلی الله علی سیدنا محمد فی المرسلین من حاملات السم اجمعین لا دابة بین السماء و الارض إلا ربی اخذ بناصيتها كذلك یجزی عباده المحسنین ان ربی علی صراط مستقیم نوح قال لکم من ذکرنی لاتلدغوه ان ربی بکل شیء علیم و صلی الله علی سیدنا محمد الکریم و نیز در همان کتاب است برای حشرات و دزد بخواند .

عقدت زبان العقرب و لسان الحية وید السارق بقول اشهد أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله .

بواسیریکه محل شقاق داشته باشد شقایق ۵ م خشک کرده موی سیاه را سوزانیده پنج مثقال پیه بز که آب نکرده باشند ۱۵ م اول گل شقه-ایق را خشک کرده و موی سر را بسوزانند و جدا جدا بکوبند بطریق مرهم شود بعد از آن با پیه بز آلوده کرده بر موضعیکه شقاق دارد بگذارند چند نوبت چنین کنند برطرف شود .

نوع دیگر شیاف بجهت بواسیر انزروت ۵ م صبر زرد دو مثقال مراد سنک ۳ باروغن گاو مرهم ساخته عمل نماید .

علاج بواسیر بنوعی که کسی بتنگ آمده باشد مرهمی که برای ورم مقعد و سوزش و جوش‌ها که در ظاهر مقعد بوده باشد و در تسکین

درد نظیر ندارد و از مجربات اطبای قدیمه میباشد .
 بوته پیاز سفید در زیر خاک کستر پخته و روغن کره گاوی مساوی
 یکدیگر در هاون کرده بکوبند تا یکسان شود نیم گرم کرده ضماد
 نمایند .

برای بستن خون بواسیر تبواج خطائی داخل ماست کند که نمک
 نداشته باشد بخورد خون بواسیر را بند آورد اما باید دانست که علت
 در بواسیر و نواسیر هر دو یکیست بامتیاز اینکه بواسیر داخل مقعد
 و در خارج باشد و یا بزور آمده پیدا شده و نواسیر غایر و فرو رفته
 حادث میشود اگر در حوالی مقعد باشد در گوشه‌های چشم و بیخ گوش
 درد بهم رسد اگر بواسیر در خارج باشد اگر داخل و هر گاه خون
 رود اگر خون نرود علاج مجموع فصد باسلیق و ساقین است تا خون
 رود درد ساکن گردد .

دوا و معجون بواسیر و اورام مقعد نافع و بادها را بشکند
 خون بواسیر را باز دارد پوست هلیله کابلی پوست بلیله منقی تخم اسپند
 کوهی تخم تره با تخم ریحان از هر یک ۵ م مقل ازرق ۵۰ م مقل را
 در آب کند تا حل گردد بادو وزن عسل سرشته و خوراکی یک مثقال
 ناشتا بخورد با آب .

حب مجرب بجهت بواسیری که از پوست و خشکی طبیعت رنج
 بکشد و در مزاجهای مختلفه مؤثر است آمله مقشر پوست هلیله زرد
 پوست هلیله سیاه تخم تره پوست هلیله کابلی از هر یک ۵ م مقل ازرق
 ۴ م را در آب تره بشوید و یک شب تا صبح بماند حب‌هایی باندازه
 نخود میباشد با آدویه فوق مخلوط کرده و هر شب از سه تانه عدد بخورد

و نیز معجونى که بجهت قطع خون بواسیر و اسهال و هر نوع مزاجى مناسب است هلیله و بلبله آمله هر يك ۵ م تخم تره ۳ م کهر با (اگر پیدا شود) وزغ سوخته از هر يك ۲ مثقال و نیم باده م مقل را در میان آب برگ مورد حل کرده بسر شدند و مثقال را با آب آهن داغ کرده میل نماید .

مرهم بواسیر - مقل ازرق در میان آب تره ریزد تا حل شود پیه مرغابى پیه بز کوهان شتر از هر يك جزوی داخل آن نموده جوشانیده با پنبه بر مقعد نهد .

بزرگان از پزشگان قدیم گفته اند هر که را چشم درد کند برك انار ترش را بکوبد بچشم نهد بر طرف شود .

هر که را سینه درد کند انجیر را با شیر گاو بجوشاند بخورد بر طرف شود و سینه را مصفی کند و اگر انجیر را بکوبد برومالدردش را نافعست - هر که ناشتا سبب شیرین بخورد فربه شود هر گاه برگ آلو و آب او را بکسی دهند که خون از شکم او آید نیکو شود - هر که برگ شفتالو را به جراحتی که کرم داشته باشد بندد خوب شود - هر که روغن کاردانه شفتالو فتیله کند در گوش نهد کرى را بر طرف کند .

معجون وحب و شربت برای ترك تریاك

معجونى که در ترك تریاك اکلا یا شرباً باشد نافعست .

زعفران ۵ مثقال برگ شاه دانه ۲۵ مثقال دارچین دو مثقال بذر

البنج ۳ مثقال جوزبویا دو مثقال مسحوق کحوله ۳ عسل صاف ۱۲۰

مثقال معجون ساخته روزی يك گندم از تریاك معمولی کم نمایند و نیم

مثقال از این معجون بخورند تا برسد بیک مثقال و نیم بعد کم کم تریاك را کم نماید .

ایضاً معجون از ارقی در ترك افیون و برای استرخاء و فلج و امراض بارده و درد مفاصل و عرق النساء و سلسل البول و تقویت باه بسیار مفید است .

مسحوق از ارقی ۶ م و نیم گل گاوزبان ۳ م هل ۴ م زرنباد ۳ م زعفران دو م اسطوخودوس ۱۳ م قرنفل ۲ م کتیرا ۳ م دارچین ۵ م عسل سه وزن تمام ادویه معجون بسازند و روزی از يك الى ۲ م میل نماید حب ترك افیون: مغز فندق ۲۴ دانه گنه گنه ۱۴ نخود تریاك ۱ م حب دو نخودی بسازند از تریاك کم کم تقلیل دهد روزی يك دانه صبح يك دانه عصر میل نماید حب ترك تریاك آزموده شده به تصدیق موثقی .
عصاره جنطیانه ده م عصاره گنه گنه يك م سیطرات دوفر يك م تریاك ده مثقال عصاره ریوند چینی يك م مخلوط کرده حب ۵ گندمی بسازند يك دانه صبح يك دانه عصر برای کسی که نیم م تریاك عادت دارد میل نماید .

تبصره - برای کسی که تریاك آن را قطع مینمایند اکلاً یا شرباً باید ملتفت تمام اعضاء شد مخصوصاً قلب و کلیه هر کدام از اعضاء ضعیف باشد و یا علیل باید با استعمال دوا قدری توجه بآن طرف نماید و ادویه همان عضو را استعمال نماید بویژه قلب را باید خیلی ملتفت شد در صورت ضعف قلب ادویه قلبی استعمال نمود و اگر بعد از ترك تریاك عارضه رخ دهد بعلاج آن کوشید - و مانند اطباء این زمان شوخی فرض نباید کرد

حب السعال (دردسینه) رب السوس کثیرا صمغ عربی نشاسته بذر
البنج مغز جلقوزه و مغز بادام شیرین و مغز تخم کدو و مغز حب المجلب و
شکر میفال آرد باقلا خشخاش سفید پوست کو کنار تریاک یک مثقال
کوفته و از الک گذرانیده بالعاب بهدانه خمیر کرده با اندازه حجم یک
نخود کوچک حب نموده روزی ۴ الی ۶ دانه متدرجاً میل نماید
(نسخه دیگر محرمانه) برای قوت باه.

عاقر قرحاحولمان کبابه چینی قرنفل کوبیده باعسل ۳۶ م مخلوط
نموده اول آلت تناسلی را با پارچه خشن بمالند تا قرمز شود بعد از
این مخلوط بمالند روزی دوسه دفعه مجری دارند مبهی است .

مقوی و مشهی و مفرح

پوست پسته تازه ۲ م خلال نارنج ۱ صندل سرخ و سفید هر یک
۴ آمله مقشر ۱ م سنبل الطیب ۱ م دم کرده میل کند .
نسخه برای افراط در حیض که بسته نشود گل سرخ ۵ م عدس
مقشر ۵ م افاقیا ۳ گلنار فارسی ۳ صندلین ۳ گل ارمنی ۴ طباشیر صدفی ۱
همه را کوفته از حریر گذرانده با آب به مخلوط کرده برعانه و پشت
طلا نمایند .

ایضاً ضمادی که در افراط حیض مفید است عدس مقشر ۳ پوست
انار ترش ۳ مازو ۳ برگ مورد ۳ مجموع را کوفته بیخته بسر که
سرشته بر پشت و شکم ضماد نماید .

برای بسته شدن خون حیض قدری فرقیون نرم سائیده با پنبه
آلوده کرده بردارند مدر حیض است .

ایضاً مرصاف ۴ پودنه ۴ مویز منقی ۲۰ سداب خشک ۱۰ ابهی ۸

رازیانه ۲ تخم مرو ۳ همه را کوبیده مخلوط کرده با زهره گاو خمیر و فروجه ساخته نزدیک زمان عادت و در زمان عادت بردارند .

فرقیون بکسر ثالث بر وزن سرنگون نام دوائیست که آن را بعربی حافظ النحل و حافظ الاطفال گویند و منافع زیاد دارد گویا تخم خرفه باشد (برهان قاطع) گویا مرزنجوش باشد .

مرهمی که برای سوختگی عضو از آتش یا آبگرم یا جوش صنعت مفید است سفید آب قلع ۲ موم کافوری ۲ روغن گل سرخ اگر نباشد روغن بادام شیرین موم رادر روغن باعانت حرارت حل کرده سفید آب را نرم کوبیده اضافه کرده استعمال نمایند .

مرهم اکسید دوزنگ یک دهم بمالند - آسید بیک ریک ۱ گرم الکل ۵ گرم آب مقطر دوپست گرم محل سوخته را شستشو دهند .

مرهمی که در احراق آتش مجرب و بهترین مرهم هاست آهک را در آب ریخته باندازه که باید آهک آب را بخورد در او حل شود و گاهی بهم بزنند بعد بگذارند ته نشین شود دو ساعت که ته نشین شد آن را بریزند و ثانیاً آب بریزند و بهمان دستور عمل کنند یعنی آب را بریزند و مجدداً روی آهک آب بریزند تا هفت مرتبه این عمل را مکرر نمایند سپس آهک را خشک نمایند با روغن گل سرخ یا روغن بادام شیرین مخلوط کرده استعمال نمایند .

مردار سنگ را صلایه کرده با پیه بز سرشته استعمال کنند بی - نفع نیست ولی چیزیکه هست اثر سیاهی مردار سنگ در محل التیام باقی میماند و بسا باشد که سیاهی هیچ نرود و زایل نشود .

رفع گری و خارش بدن - زرچوبه نمک سنگ و زرنیخ زرد همه

را برابر صلایه کرده با بول ماده گاو یا گوسفند در پوست بمالد گری و خارش بدن را ببرد - نوع دیگر تخم مرغ را گرفته سفیدی را بریزد در میان زردی آن سه مثقال گوگرد را سوده داخل سازند با آتش ملایم نهند تا پخته گردد و بعد باروغن زرد گاو مرهم ساخته باندام مالند و صبح بشویند گری و خارش را ببرد.

برای طپش قلب که بسیار مجرب است غنّب الثعلب به ترکی (قوش اوزومی) گویند انیسون و رازیانه در میان سه فنجان آب بجوشانند تا يك فنجان شود بماند بعد از آن گلقلند برابر آنها کند و بخورد و نیز آب سیب سرخ آب گشنیز تازه صندل سفید با گلاب سائیده ممزوج کرده با کتان روی قلب بسته تارفع شود هر گاه حرارت زیادتر باشد اندک کافور هم داخل کرده با شیرۀ گلقلند نافعست .

برای بخار معده پوست هلبله زرد بلبله ۲ م آمله ۲ هلبله مقشر شاه تره گشنیز بریان کرده ادویه را کوبیده از حریر بگذرانند بروغن بادام چرب کرده عسل پنج برابر بقوام آورده و دواها را بر روی آنها ریخته در وقت خواب باندازه فندقی بخورد .

برای درد گوش روغن زیتون موم و عسل و گوگرد جمله را کوفته و قتیله کرده در گوش گذارند خیلی نافعست .

برای پرش اعضاء - فلفل ۲۰ بندر البنج ۲۰ افیون زعفران دو درم فرفیون عاقرقرحاً سنبل الطیب ۱ م کوفته ریخته با سه برابر عسل معجون کند و بخورد نافعست .

غرغره جهت ورم های گلو - گل ارمنی ۱۲ پوش در بندی ۶ خصیض مکی ۶ نرم کوبیده در آب برگ گشنیز ریخته غرغره نمایند

اقاقیا ۴ مطبوخ عدس ۲ گاهی اضافه می شود در کلیه اورام حاره مستعمل است .

غرغره قابض در زخم گلو و زخم دهان و ضعف بن دندان - پوست انار ۳۰ عدس گلنار فارسی ۱۵ پوست کونار جوشانده آب صاف او را غرغره نماید و گاهی گل ارمنی ۶ و کات هندی ۴ را کوبیده در مطبوخ اضافه مینمایند .

گرد دندان - ازورم لثه و درد دندان مصون نماید: طباشیر گل ارمنی مساویا کوفته و بیخته باشد .

و نیز گردی که دندان را سخت و خون را باز دارد - پوست انار ترش ۱۰ سماق ۴ شب یمانی ۴ عاقر قرحا ۴ گلسرخ ۴ کرفازح ۴ نمک هندی ۱ پوست هلبله زرد همه را کوفته و بیخته سنون نماید :
سنون قابض که خون رفتن از بیخ دندان را باز دارد و لثه را محکم نماید کات هندی ۲ فوفل ۲ گلنار فارسی ۲ گلسرخ ۲ سماق ۲ و خون برادران ۲ همه را کوبیده و پخته شب روی لثه بپاشند صبح با گلاب و آب سماق مضمضه نماید .

فسفات دوشو ۸ گرم طرطیر مسحوق ۴ گرم زاج سفید یک گرم مسحوق کلرات دوپتاس دو گرم مسحوق ایرسا ۲ گرم کار من عسل اسانس نعناع قدر کافی مخلوط کرده با قدری آب مضمضه نماید یا خود گرد را سنون کند در قروح (زخم) و سایر امراض .

دهان - گرد ، سورنجان مصری ۲ قرنفل ۲ سعد کوفی ۲ پوست انار ۲ هلبله زرد ۲ صندل سفید ۲ گلسرخ ۲ کوفته و بیخته سنون کنند .

ایضا گردی که بن دندان را محکم و از خون رفتن جلو گیری میکند هلیله زرد ۱ آمله مقشر ۱ گلنار فارسی ۲ گلسرخ ۲ شب یمانی ۱ طباشیر صدفی عاقرقرح ۲ اجزارا کوفته و بیخته سنون نمایند .

برای تنگی نفس سه درم کرفس بخورد رفع شود .

هر که دائم ضعیف و لاغر باشد گوشت را با روغن گردو بریان کند و بخورد چاق گردد .

برای استسقاء که باد آورد در بدن صبحها يك مثقال تخم زردك صلايه کرده باشیر شتر بخورد شفا یابد تا ۱۲ روز ادامه دهد .

هر که تخم ترب زیاد بخورد معده را قوت دهد هر که رانعه سرد شده باشد زیره را بریان کند با سر که آمیخته بخورد معده را گرم کند و باد شکم را ببرد و نیز کاسنی بانمک خوردن معده را قوی گرداند و آب رفتن از چشم را برطرف کند .

هر که کف دریا را با آب کندر بکودک بخوراند تیز فهم گردد هر که راموی در ابروانش نروید تخم خرما و بلبله را با روغن کنجد حل کرده و در ابرو بمالد موی برویاند .

هر که موی آدمی را بسر که تر کند بر گزیدگی سگهارمالد نفع دارد .

هر که گشنیز خشک را با گلاب بخورد درد سر را ببرد و هر که گشنیز را در شکم مرغ پر کند و سرخ کرده بخورد خون رفتن شکم را باز دارد و اگر گشنیز را بانمک بخورد، از رفتن آب دهان جلوگیری کند هر که گشنیز را بکوبد آب او را غرغره کند پختگی دهان را ببرد اما بدندانها ضرر دارد .

اسفناج خوردن درد سر را نفع دارد و طبع را نرم میکند خوردن گشنیز و آب کاسنی جمله حرارت را ببرد و اگر گشنیز را بچشم سرخ شده مرهم کنند شفا یابد .

هر که را چشم درد کند بتقشه با گلاب بکوبد در چشم کند درد و ورم اطراف چشم را برطرف کند پودینه خوردن روشنی چشم را زیاد تر کند هر که خون موش در چشم کسیکه موی زاید داشته باشد بکشد موی کننده شود .

هر که درد قلب و طپش دل داشته باشد صندل سفید بخورد بهتر شود تخم گشنیز را باروغن بریان کرده بخورد جگر را قوی کند هر که درد جگر داشته باشد یک درم جگر خرگوش را باشد بخورد سودمند است .

هر که سیر با سر که گرم کند بزیر دندان گیرد درد دندان را بنشانند .

هر که پیاز را بدندان گیرد خون دندان را باز دارد و هر علتی که در دندان باشد مرتفع شود .

هر که آب بتقشه را با شکر بخورد طبع را نرم و صفرار ابرود و سرفه را دفع کند همینطور است لاله با شکر خوردن در تسکین سرفه شیر گاو نیز این اثر را دارد .

هر که ترب را با عسل بخورد درد ناف را برطرف کند سیر بریان درد ناف را سود دارد .

ساعات استخاره - بدانکه بدون تعیین وقت استخاره فایده ندارد شبیه از صبح تا چاشت و از زوال تا عصر نیک است .

يك شنبه از اول صبح تا ظهر خوب و از عصر تا مغرب هم خوبست.
 دو شنبه از فجر تا طلوع آفتاب و از چاشت تا ظهر خوب است .
 سه شنبه از چاشت تا ظهر و از عصر تا خفتن .
 چهار شنبه از صبح تا عصر و از غروب تا خفتن .
 پنجشنبه از صبح تا طلوع آفتاب و از ظهر تا عشا خوبست .
 گویند سوره شعرا را نوشته بر خروس سفید از فرق بیاویزند پس
 او را رها کنند میرود و بهر جا که ایستاد آنجا گنج یاسحری خواهد
 بود معتبر است .

بجهت مرض طحال آیه الکرسی را نوشته بر موضع طحال بیاویزند
 سودمند است . (از شمس المعارف)

فایده - زن بعد از زائیدن اگر يك عدد خرماي (رطب) تازه
 بخورد برای درد پس زای که معروف است خوب می باشد از بعضی تفاسیر
 قرآن مجید .

اگر شیریکه از انجیر در می آید طلا کنند خوره و آکله و کلف
 را به برد .

اگر خاکستر را با بول بیامیزند و بر برص و لکه های پوست
 بمالند به شود .

اگر خون خرگوش را با زاج سیاه بر بهق (لك و پيس) بمالند
 ببرد .

اگر زهره گاو را بر کلف بمالند ببرد .

اگر آب ترب را به بهق مالند ببرد .

اگر ریوند چینی را با سر که بیامیزند و بر کلف و زخم هاییکه در

پوست عارض شود بمالند بهتر شود .
 علاج قطعی بواسیر - شش مثقال پیه الاغ و سه عدد زالو، روی
 آتش پیه را آب کرده و زالو را در میان آن انداخته آنقدر بجوشد تا
 گداخته و سوخته شود بعد از روی آتش برداشته و سرد که شد با ته
 استکان صلایه نمایند تا خوب مخلوط گردد صاحب مرض چند شب از
 آن باسر پنبه تمیز شیف بردارند بکلی مرتفع گردد در بادی و خونی
 مؤثر است .

دعاء برای دفع درد چشم

در امالی شیخ مفید از ابن قولویه باسلسله سند از حضرت صادق
علیه السلام که پدر محمد جعفری در خدمت آنحضرت از چشم درد شکایت
 کرد آنحضرت فرمود آیا تعلیم کنم تو را دعائی که کفایت نماید بمهمات
 دنیوی و اخروی و مرض چشم تو عرض کرد بلی یا ابن رسول الله فرمود
 بگو بعد از نماز صبح و نماز مغرب اللهم انی اسئلك بحق محمد و آل
 محمد ان تصلى على محمد و آل محمد و ان تجعل النور فى بصرى و
 البصيرة فى دینى والیقین فى قلبى و الاخلاص فى عملى والسلامة فى نفسى
 والسعة فى رزقى والشکر لك ابدأ ما أبقیتنى وصى الله على سیدنا محمد
 النبى و آله وسلم تسليماً .

برای خون دماغ آنچه نویسنده مکرر آزموده ام کلمه مبارکه
 «یا ودود» را با حروف مقطعه با سر چوب درخت انار با همان خون در
 پیشانی مریض بنویسند قطع شود .

نسخه برء الساعة برای زکام .

آب بسیار گرم بر سر بریزد بحدیکه احساس حرارت در دماغ

بشود فوراً رفع میشود و یا پارچه کتانی مکرر بآتش گرم کرده بر سر بگذارند (از تحفه حکیم مؤمن)

در روایت معتبر از رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مرویست هر که بعد از عطسه بگوید الحمد علی کل حال و صلی الله علی محمد و آله اجمعین خداوند عطسه او را به شکل پرنده که از مگس بزرگتر و از زنبور کوچکتر است مثل میفرماید و در زیر عرش برای صاحب عطسه تا روز قیامت استغفار میکند.

در روایت ابونصر از اصحاب امام حسن عسکری عَلَيْهِ السَّلَام از امام زمان عجل الله فرجه یک مرتبه عطسه کردن تا سه روز امان است از مرگ حتمی و تا سه مرتبه عطسه شفا است و اگر از سه مرتبه بگذرد مرض است. و نیز هر کس عطسه بزند آنکه میشنود بگوید یرحمکم الله و عطسه کننده بگوید یغفر الله لکم خداوند هر دو را می آمرزد:

حفظ کردن قرآن از کتاب احسن الترتیب و صحیح مستدرک استفاده گردید در مدت قلیل.

از برای حفظ قرآن سه شب جمعه یا هفت شب جمعه در ثلث آخر و اگر نتواند در نصف شب و اگر نتواند در اول شب چهار رکعت نماز بخواند و در رکعت اول بعد از فاتحه سوره یس و در دوم سوره حم دخان در سوم الم سجده و در چهارم سوره المملک باید بخواند و بعد از نماز و مناجات و صلوات بروح انبیاء عظام و حضرت رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آمرزش برای مؤمنین و مؤمنات و برادران دینی که پیش از وی بوده اند باید خواست آنگاه این دعا را بخواند اللهم ارحمنی بترك المعاصی ابدأ ما ابقیتنی و ارحمنی ان اتکلف ما لا یعیننی و ارزقنی حسن النظر

فیما یرضیک اللهم بدیع السماوات والارض ذالجلالوالاکرام والعزة
التي لاترام اسئلك يا الله یارحمان بجلالك ونور عرشك ان تنور بکتابک
بصری وان تطلق به لسانی و ان تفرج به عن قلبی و ان تشرح به صدری
و ان تغسل به بدنی فانه لا یعیننی علی الحق غیرک ولا یؤتیہ الا انت
ولا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم .

و مسواک کردن و تلاوت قرآن از نظر حفظ ممد است و هر روز
ناشتا بیست و یک عدد مویز سرخ بخورد در مدت کمی حافظ میشود .
اثر حمد معکوس - برای ترسانیدن حاکم یا ظالمی الحمدرا
وارونه بخواند و بر خود دمد و بنویسد و باخود دارد مردم مطیع او
شوند در میان بارمتاعی بگذارد سالم بمقصد رسد و برای دشمن بر-
خاک هفت مسجد بخواند و بطرف دشمن پاشد البته آواره شود اگر
بنام مرد و زنی که خلاف شرع میکنند بر قفلی بخواند و در زیر سنگ
گران نهد مردی آن فاسق بسته شود و اگر با خود دارد زبان اعدا
بسته شود و هیچ گزنده بروی ضرر نرساند اگر به جام بلوری نویسد
و بشوید و بزنی که فرزندش نمیشود بدهد حامله گردد اگر بر خاک قبرستان
هفت مرتبه بخواند و سر راه دشمن پاشد بیچاره شود و یکصد مرتبه
بر اسفند بخواند و سر راه دشمن دود کند بر طرف شود و محب گردد-
«الضالین ولا علیهم المغضوب غیر علیهم انعمت الذین صراط المستقیم
الصراط اهدنا نستعین وایاک نعبد وایاک الذین یوم مالک الرحیم الرحمن
العالمین رب لله الحمد الرحیم الرحمن الله بسم» .

و نیز هر کس هفت روز روزی ۲۵ مرتبه صبح و ۲۵ مرتبه عصر
بجهت محبت بخواند اثر عظیم دارد بسم الله الرحمن الرحیم سخرای فلان

ابن فلان الحمد لله رب العالمین یارقیب سخر لی قلبه الرحمان الرحیم
یا ودود سخر لی فلان ابن فلان مالک یوم الدین یارقیب سخر لی قلبه
ایاک نعبد وایاک نستعین یا ودود سخر لی فلان بن فلان اهدنا الصراط
المستقیم یا رقیب سخر لی فلان بن فلان صراط الذین انعمت علیهم یا
ودود سخر لی فلان بن فلان غیر المفضوب علیهم یارقیب سخر لی فلان
ابن فلان ولا الضالین یا ودود سخر لی فلان بن فلان .

و اگر بجهت احضار ۲ مرتبه بر بوی خوش بخواند اثر زیاد دارد
برای حل مشکلات هر روز بیست و هشت مرتبه بخواند سلام قولا
من رب رحیم اگر هشت صد و هفتاد و نه مرتبه برای بر آمدن حاجات
بخواند از مجربات شمرده شده است و نیز بزرگان فرموده اند که
بعد از آیه فوق هفتاد و یک مرتبه سوره توحید بخواند و در وسط
حرف نزنند .

بهمین منظور و رفع اندوه - بعد از نماز صبح روی راست خود
را برزانوی راست خود بگذارد و صد مرتبه بگوید سهل بفضلك یا عزیز .
هر گاه از ظالمی می ترسد هفت مرتبه بگوید رب نجنی من القوم
الظالمین .

بجهت تب لرز - سوره کوثر را در هر آیه يك بسم الله بنویسد
روزی يك آیه را بخورد .

برای طلب فرزند

نوشته در کمر زن بندد .

بعد البسمله - کهیص (الی) یرثنی ویرث من آل یعقوب واجعله
رب رضیاً هو الذی یصور کم فی الارحام کیف یشاء لا اله الا هو العزیز الحکیم

که فرمود برای هر امری که میخواهد اقدام کند نیت نماید و ده مرتبه صلوات بفرستد و سوره حمد بخواند و یکمشت از حبوبات اعم از برنج یا عدس یا نخود بردارد و هشت هشت طرح کند اگر ۱ بماند متعلق به زهره است حاجت روا گردد ۲ بماند مریخ است خوب نیست ۳ بماند مشتری است حاجت روا نگردد ۴ بماند زحل است هر چه زودتر انجام پذیرد ۵ بماند شمس است سریعاً بمطلب خود برسد ۶ بماند قمر است خوب است ۷ بماند عطارد است بامشکل مواجه شود و با زحمت زیاد میرسد ۸ بماند خطر جانی و مالی ندارد .

فایده - اگر خواستی بدانی زن و شوهری باهم تا آخر زندگانی میکنند یا نه نام هر دورا به حساب ابجد در آور و ۵ و ۵ طرح کن اگر ۳ یا ۱ بماند میتوانند اگر ۲ یا ۴ بماند از هم جدا میشوند .

بجته آبله - ریسمان را صد و پنج گره بزند و بر هر گرهی يك مرتبه سوره اذا زالت بخواند و بروی به بندد .

هر کس بعد اسم خود مداومت نماید به دعای زیر عسراو به یسر مبدل شود .

«سيجعل الله بعد عسر يسرا» .

در مکارم الاخلاق از معصوم روایت است بجته زوال هم و غم و محنت این عریضه را نوشته در آب جاری اندازد بعد بالبسمله من العبد الضعیف الی المولی الجلیل رب انی مسنی الضروانت ارحم الراحمین فاکشف عنی ضرما انا فیه و اکشف عنی همی و فرج غمی بحق محمد و اهل بیته الطیبیر الطاهرین .